

Gardeners' World

Hittegolf in februari

**Dit zijn de
beste pepers**

Snoepwinkel voor je tuin

**Tips van kwekerij
De Verwildering**

Duurzaam en voordelig

**Kweek dit jaar je
eigen snijbloemen**

Snoeien doet groeien

F&L

€ 6,99

Geef je kleding een ander kleurtje; kweek verplanten • Zo neem je houtige stekken
Tuinieren maakt je gelukkig • Niet zo goed in water geven? Haal een bloeiende vetplant in huis

Biologisch tuinieren met DeZaden

*Van biologisch afbreekbare potjes
tot biologische zaden, alles voor een
duurzame tuin en biologisch tuinieren
vind je op www.DeZaden.nl*

Alles voor de
biologische tuin
vind je bij
DeZaden.nl

DEZADEN

www.dezaden.nl

Maak je eigen pluktuin

- ✓ Zaadjes opkweken, verspenen, verpotten, stekken en zelf plukken
- ✓ De mooiste bloemen voor op vaas voor je uitgezocht
- ✓ De beste pluktuinexperts geven hun tips

Speciale uitgave

€12,99

Gardeners' World magazine

Bestel nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

Helden

Er zijn van die momenten dat je de hoop bijna zou opgeven. Dat je heel even denkt: wat heeft het allemaal voor zin, die kleine lapjes grond zo natuurlijk mogelijk te maken te midden van al die dicht gebouwde wijken, wegen, en dieseldampen? Maar net voor ik mezelf echt toesta te wanhopen, verzamelt er zich een hele schare puttertjes in de boom in mijn voortuin. Ze eten vrolijk kwetterend van de oude zonnebloemen die de winterstormen overleefden. Ik haal diep adem en besef: alle beestjes helpen!

In mijn kleine verwilderde stadstuintje zijn inmiddels tientallen egels geboren en bijgevoerd. Die hebben zich verspreid door de wijk en stichten daar hopelijk ook weer gezinnen. De puttertjes eten zich rond en zo trek ik ze fit de winter door. De mussen en mezen zijn inmiddels geïnteresseerd polshoogte aan het nemen bij de nieuwe huisjes aan mijn gevel die ik samen met de architect voor de dieren voor ze ophing. Het maakt dus wél uit. Hoe dichter onze omgeving volgebouwd wordt, hoe harder onze natuur onder vuur ligt, hoe harder wij tuiniers nodig zijn. Het zijn niet alleen alle beestjes die helpen, het zijn ook echt alle tuiniers die helpen. Moedig voorwaarts dus!

Wat helpt, is dat er helden zijn die alles op alles zetten om het verschil te maken. De Vlinderstichting, De Bijenstichting, de Egelbescherming, en de Vogelbescherming helpen tuiniers met alle tips, adviezen en kennis om het verschil te kunnen maken. En als alle tuiniers helpen, zijn dat behoorlijk wat beestjes die gered worden. Ik ben dan ook blij om deze fantastische stichtingen te kunnen verenigen in Gardeners' World. Zo stropen we samen de mouwen op.

Waar ik deze maand ook ontzettend blij mee ben is de start van een geweldige nieuwe rubriek. Michiel en Julie zijn de fantastische kwekers van De Verwildering. Ik heb zelden een rubriek mogen plaatsen die zo bomvol vernieuwende en inspirerende informatie zit als deze. Ik ben blij dat ik ze bereid heb gevonden in de pen te klimmen, want deze informatie gun je iedere tuinier.

Zet 'm op deze maand! Op naar zoemende, kwetterende en smakelijke tuinen.

Liefs,

Anne

awieggers@fnl.nl

Anne is ook op Instagram te vinden: [@anne_wieggers](https://www.instagram.com/anne_wieggers)

februari 2024

Inhoud

Seizoen

- 10 Wij houden van februari**
We begroeten februari fluitend en met een klein dansje.
- 16 The Full Monty**
De echte lol van tuinieren ligt in het vinden van je eigen weg.
- 18 Topkeuze**
Plant een winterbloeiende *Viburnum*.
- 20 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 22 Tuindieren hebben ons nodig**
Als het goed gaat met de vogels, vlinders, egels en bijen, gaat het ook goed met ons.
- 26 Een oase aan leven**
Kwekerij De Verwildering is een ware snoepwinkel voor tuiniers.

32

OP DE COVER

FOTO: JASON INGRAM

- 22** Doe met ons mee en geef tuindieren een thuis
- 26** Tips van kwekerij De Verwildering
- 32** Snoeien doet groeien
- 45** Tuinieren maakt je gelukkig
- 68** Niet zo goed in water geven? Haal een bloeiende vetplant in huis
- 72** Dit zijn de beste pepers
- 80** Geef je kleding een ander kleurtje; kweek verplanten
- 88** Kweek dit jaar je eigen snijbloemen
- 101** Zo neem je houtige stekken

40

45

Groene school

- 32 Snoei voor groei**
Monty rondt de wintersnoei af.
- 38 Compostbakken**
Waar moet je op letten bij het kopen van een compostbak of -vat.
- 40 Een plek voor groente en fruit**
Tips van Alan voor de aanleg van een eetbare tuin.
- 45 Tuinieren voor je gezondheid**
Adam over het belang van tuinieren voor de geestelijke gezondheid.
- 49 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

58 Groente & bloemen opkweken uit zaad

Bespaar veel geld door zelf groenten en bloemen uit zaadjes op te kweken.

68 Florenderende vetplanten

Deze kamerplanten bloeien maandenlang met weinig verzorging.

72 In vuur en vlam

Een pikante selectie pepers en hoe je ze grootbrengt tot pittige tantes.

76 Kom op voor klimop

Rogier en Marieke over klimop en klimop-achtigen.

80 Verven met planten

Kweek verfplanten en geef je kleding een nieuw kleurtje.

87 Inheemse held

Geelgroene vrouwenmantel (*Alchemilla xanthochlora*) stelt zichzelf voor.

88 Duurzame flowerpower

Kweek je eigen snijbloemen.

94 In de moestuin van Helga

Van een onbewerkt stukje grond naar een tuin vol groenten, fruit en bloemen.

Aan de slag

- 98 Monty's maand
- 101 De basis
- 102 Bloemen
- 105 In de kas
- 107 Groente en fruit
- 109 Algemene tuintaken

En verder

- 6 Prikbord
- 8 In de tuin van
- 63 Puzzel en win
- 112 Colofon
- 113 Groeigids voor februari

"Deze maand gaat er een geweldige nieuwe rubriek van start. Kwekersduo Julie en Michiel van De Verwildering zijn een bron van inspiratie (p. 26)."

ANNE WIEGERS - HOOFDREDACTEUR

"Ik begin met snoeien nadat alle bladeren zijn gevallen en ik wil klaar zijn voordat de eerste bladeren weer verschijnen."

MONTY DON - TUINEXPERT EN PRESENTATOR

"Een moestuin opbouwen vanuit een kaal veldje met onkruid is een pittige klus. Op pagina 94 lees je over die uitdaging."

HELGA KLUITER - REDACTEUR

"Wat leuk om te lezen dat je planten kunt kweken om ermee te verven (p. 80)."

JOS HEIJMANS - REDACTEUR

"Klimop is prachtig om te zien, en ook nog eens heel veelzijdig! Lees meer over deze tuin- en kamerplant op pagina 76."

IONA VAN DEN DRIES - REDACTEUR

Onze socials: @GardenersWorldNL

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Waar een wil is, is een heg

Veel vogels zoals merels, staartmezen, zanglijsters en winterkoninkjes hebben het steeds moeilijker. Een van de oorzaken? Steeds meer schuttingen en steeds minder hagen en struiken waarin ze kunnen broeden en voedsel zoeken.

Met een heg of haag (of een losse struik als je tuin niet groot genoeg is) maak je niet alleen je tuin groener en gezelliger, maar help je ook veel vogels enorm. De struiken lokken allerlei insecten, dragen vaak bessen en bieden allerlei schuilplekjes. En ook egels zijn er blij mee. Bovendien kan een heg beter tegen wind dan een schutting en zorgt het voor een betere ventilatie voor planten die in de buurt staan.

Vaak worden de termen 'heg' en 'haag' trouwens door elkaar gebruikt, maar ze betekenen allebei net iets anders. Beide bestaan uit een dichte rij struiken. Maar een haag wordt jaarlijks netjes geknipt, terwijl een heg lekker mag uitgroeien – en dus vaak meer bloemen en vruchten zal krijgen dan een haag. Voor de natuur is een gemengde,

inheemse heg – met struiken die op verschillende momenten bloeien en vrucht dragen – het beste. Hier zijn alvast een paar goede keuzes.

Wil je nog meer doen voor de natuur, ga dan naar pagina 22 voor de beste ideeën van de experts.

Eenstijlige meidoorn
Crataegus monogyna

De eenstijlige meidoorn is een geweldige haagplant. De bloesem voedt insecten, vooral zweefvliegen, bijen en boktorren. De bladeren zijn belangrijk voor tot wel 80 nachtvlindersoorten. Vogels zoals lijsters en pestvogels zijn gek op de bessen.

Bloei: mei-jun **Bessen:** sep-nov

NATIONALE TUINVOGEL-TELLING 2024

Tel op 26, 27 of 28 januari ook een half uurtje mee! Dat is niet alleen leuk, maar je helpt zo ook mee met het beschermen van vogels. Kijk voor alle informatie op vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling.

Gelderse roos
Viburnum opulus

De Gelderse roos heeft eind voorjaar en begin

zomer witte, schermvormige bloemen die veel bijen, vlinders, motten en andere bestuivers lokken. Het is ook een voedselplant voor rupsen en biedt zaden en beschutting voor vogels. Na de bloei kun je je in de herfst verheugen op trosjes rode bessen en fraaie, rode bladeren.

Bloei: mei-jun **Bessen:** aug-okt

Hulst
Ilex aquifolium

Alleen de vrouwelijke exemplaren

dragen bessen, die worden gegeten door allerlei tuinvogels. Hulst levert bovendien uitstekende schuil- en nestelplekken voor vogels, en biedt vooral 's winters beschutting aan allerlei insecten en spinnen, die weer goudhaantjes en vuurgoudhaantjes aantrekken.

Bloei: jun-jul **Bessen:** okt-jan

Boswilg
Salix caprea

Boswilgen zijn grote struiken of kleine

bomen. Begin voorjaar zijn de donzige wilgenkatjes onweerstaanbaar voor hommelmokinginnen, solitaire bijen en vlinders als de kleine vos en dagpauwoog. Op de takken zitten vaak tiftjafjes te zingen. De bladeren zijn daarnaast voedsel voor diverse soorten nachtvlinders.

Bloei: mrt-apr

Sporkehout
Frangula alnus

Sporkehout (of vuilboom) bloeit langer

dan elke andere Europese boom, ook al zijn de bloemen onopvallend. Maar ze zitten boordevol nectar voor vlinders en bijen! En ook vogels weten de struik te vinden vanwege de smakelijke bessen. Niet de eerste keus voor de sierwaarde, maar perfect om dieren naar je tuin te lokken.

Bloei: apr-sep **Bessen:** aug-okt

Sneeuwkllokjesfeest

Wanneer: 8 t/m 10 februari 2024 (10:00-16:00 uur)

Waar: De Boschhoeve, Wolfheze

Info: www.boschhoeve.nl

Een van de eerste tuinevenementen van het jaar is traditioneel het Sneeuwkllokjesfeest op De Boschhoeve in Wolfheze. Voor iedereen die houdt van bloeiende voorjaarsbollen, en vooral van sneeuwkllokjes, is dit lentefeest een waar genot. Er zijn diverse gespecialiseerde kwekers aanwezig met een uitgebreide

collectie aan sneeuwkllokjes, helleborussen, alpineplanten, cyclamen, stinzenplanten en nog veel meer bijzondere bolgewassen, evenals voorjaarsbloeiende heesters en vaste planten. Volop keus dus! De entree voor het Sneeuwkllokjesfeest bedraagt 4 euro per persoon. Kinderen tot 12 jaar mogen gratis mee.

AGENDA

Hamamelisfeesten

Wanneer: t/m 29 februari 2024 (10:00-17:00 uur)

Waar: Arboretum Kalmthout

Info: www.arboretumkalmthout.be

Als je na de vele lange, grijze winterdagen inmiddels naar kleur hunkert, reis dan af naar de magische wintertuin van Arboretum Kalmthout. Daar vind je namelijk honderden toverhazelaars (*Hamamelis*) die in deze periode prachtig bloeien met hun spinachtige, geurende bloemetjes aan de verder kale takken. De verzameling toverhazelaars in Arboretum Kalmthout is de grootste in heel Europa en bevat enkele van de oudste exemplaren. Deze winter is er speciale

aandacht voor de Sloveens-Belgische plantenskundige Jelena Kovačič, die samen met haar man Robert De Belder het arboretum tussen 1953 en 2003 zijn huidige vorm gaf. Zij ontwikkelde vele bijzondere, nieuwe toverhazelaars en zette het arboretum op de botanische wereldkaart. De naar haar vernoemde *Hamamelis* 'Jelena' en *Hamamelis* 'Sister Jelena' zijn uiteraard te zien in de tuin. Kijk voor tickets en het reserveren voor de dagelijkse rondleiding op de website.

Onze socials: @GardenersWorldNL

Pot van flagstones

Irene van de Weg

Naar aanleiding van onze oproep in de vorige uitgave om jullie eigen tuinprojecten met ons te delen, kregen we dit geweldige idee toegestuurd van Irene van de Weg: "We hadden in de achtertuin flagstones laten leggen en daar was behoorlijk wat van over", vertelt ze. "Nou kun je die natuurlijk op Marktplaats zetten of zo, maar je kunt natuurlijk ook iets nieuws bedenken voor in je eigen tuin." En dat leidde tot het maken van deze 'pot'.

"Eerst heb ik voor de bovenste laag de tegels uitgezocht die niet al te groot en enigszins driehoekig waren", legt Irene uit. "Hierdoor krijg je een mooie toplaag, die bijvoorbeeld ook gebruikt kan worden voor het

neerzetten van mokken koffie. Een bijzettafeltje dus. De onderste lagen bestaan uit de grotere stenen, die ik direct op het grind heb gelegd. De buitenkant heb ik redelijk rond kunnen leggen, maar de binnenkant is een grote chaos van allerlei uitsteeksels. Door potgrond goed tussen alle laagjes te prutsen, ontstond een stevig geheel. Zonder dat er enig gereedschap of cement voor nodig was! Dan nog groenblijvende planten erin en je hebt het hele jaar door een mooi muurtje."

DEEL HET MET ONS!

Heb jij in je tuin ook iets gemaakt waar je trots op bent? Stuur je verhaal en foto's naar redactie@gardenersworldmagazine.nl.

TUINPROJECTEN

In de tuin van ... *Anabel Amorin*

Twee jaar geleden ben ik verhuisd naar Best, een dorpje bij Eindhoven. Ik wilde een grotere tuin om mijn passie te kunnen uitoefenen: ecologisch tuinieren.

Anabel Amorin

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin?

Ga naar **gardenersworld**
magazine.nl/jouw-tuin
en stuur ons jouw
verhaal.

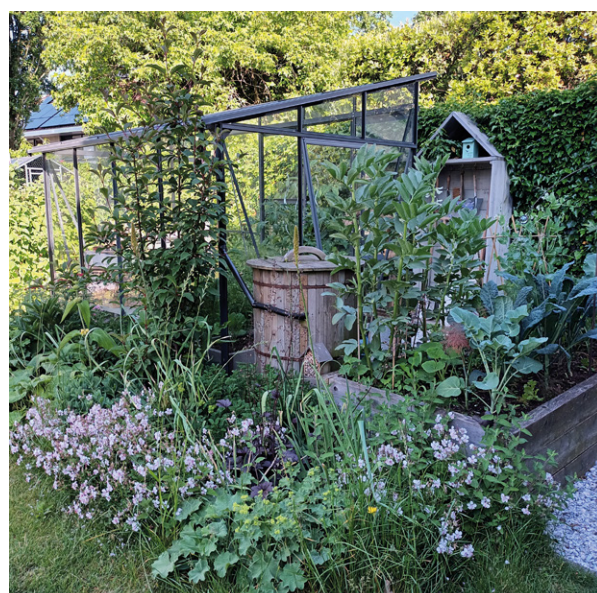
In mijn tuin zijn planten, dieren en mensen in een goed evenwicht. Hij bestaat uit een zwembad met een plantenfilter, een moestuingedeelte met kas en een grote kippenren. De bloemborders bevatten veel inheemse planten en plukbloemen.

Het meest trots ben ik op hoe ik door met de natuur mee te werken een onderhoudsvriendelijke tuin heb weten te creëren!

 @anabel.amorin

“In mijn tuin zijn planten, dieren en mensen in een goed evenwicht.”

***“29 februari: een dag om
alles te doen waar je de
afgelopen 4 jaar geen tijd
voor had.”***

LOESJE

Wij houden van februari

In februari kruipt de meer pessimistische tuinier nog dieper in zijn dikste vest en verzucht dat “het enige goede aan februari is dat het kort is.” Op deze pagina’s zijn we niet zo: we zijn vrolijk, optimistisch en houden van alle seizoenen. Het kan koud en ellendig zijn, en onze tuinen kunnen een beetje somber en drassig zijn. Maar we weten dat als we goed genoeg kijken er kleur is en dat de lente in aantocht is. We begroeten februari fluitend en met een klein dansje. En daarmee jagen we ook de pessimisten op de kast!

STER VAN DE MAAND

Miscanthus ‘Professor Richard Hansen’

We krijgen niet veel dagen met perfecte vorst, maar als dat wel het geval is, zijn er bepaalde planten die schitteren, zoals deze grassen. Ze zagen er in juni al heel bijzonder uit, toen het blad zich voor het eerst liet zien in onze borders. Dat zijn ruim zes maanden van bewegend blad, bloeiende bloemen en berijpte bladen. (We weten dat alleen varens strikt genomen bladen hebben, maar alliteratie vraagt nu eenmaal om onbaatzuchtige offers!) Het is een betrouwbare metgezel van veel vaste planten (zijn dat de contouren van een kardoer en zonnehoed die hem gezelschap houden tijdens de vorst?) en een aanvulling op groenblijvende heesters.

Eind februari of begin maart terugsnoeien als hij er wat slordig begint uit te zien. Splits de pollen in het late voorjaar. **Hoogte x breedte** 2,2 m x 30 cm.

ZILVEREN RANDJE

Helleborussen zijn subtiel (meer foxtrot dan voluit samba), maar ze zijn er in een heleboel tinten – van zuiver wit tot paars-bruin. Het geheim van helleborussen is om ze wat hoger te zetten (een hellend bed is perfect), want de bloemen hangen naar beneden en worden het best van onderaf bekeken. Je kunt het niet goed zien op deze foto, maar het blad is ook erg mooi.

Helleborus sternii 'Silver Dollar'

Zaait zichzelf rijk uit, maar de zaailingen komen zelden overeen met de ouder. Als je dat wel wilt, moet je ze vermeerderen door te delen. **H x B** 40 cm x 40 cm

BERIJPT JUWEELTJES

Er was een tijd dat we allemaal onze tuinen terugsnoiden in de herfst en alles netjes maakten voor de winter. Dit is allemaal heel mooi en bedden bedekt met chocolade-achtige mulch kunnen er georganiseerd uitzien, maar het laat niet veel over voor de vogels. Sluit een compromis door de planten die er een beetje rommelig uitzien terug te snoeien en laat de planten die overeind blijven en er berijpt geweldig uitzien, staan.

Telekia speciosa (koeienoog)

De gele straalbloemen bloeien eind zomer. Hou ze uit felle wind. Bescherm jonge bladeren tegen slakken **H x B** 1,7 m x 60 cm

WOEST AANTREKKELIJK

Als deze plant een filmster zou zijn, dan zou het iemand zijn die angstaanjagend ruig is: hij heeft prachtige gekartelde bladeren en spectaculaire donkerpaarse bloemen op een zeer dikke steel. Hij is zeker niet geschikt voor een kleine border, want hij kan heerlijk dominant zijn. Dus misschien Vin Diesel? Of, als je teruggaat naar de gouden tijd van Hollywood, een geoliede Kirk Douglas of Johnny Weismuller.

Kardoen (*Cynara cardunculus*)

Knip de bladeren terug na de bloei in augustus en ze groeien weer aan voor een tweede bloei in de winter. **H x B** 2 m x 1 m

TROMPETGESCHAL

We zeiden het in de inleiding al: als je maar goed genoeg kijkt, zie je deze maand heus wel kleur. Dit zijn de eerste narcissen, een groep planten die ons tot in mei in vrolijk geel zal hullen. Ze zijn vrij klein en kunnen net zoveel leven en vreugde in je potten brengen als een zak eendjes in een badkuip.

Narcissus 'Tête-à-tête'

Perfect voor potten. Plant bollen in de lente als één laag in een 'bollenlasagne', met tulpen eronder en krokussen of sneeuw-klokjes erboven. **H x B** 15 cm x 5 cm

PRACHTIGE PAARSE PARADE

Nog meer oogverblindende kleur. Een gazon gevuld met paarse krokussen is een prachtig gezicht en gemakkelijk te maken bovendien. Plant gewoon zoveel mogelijk bollen in je gazon en wacht. Het loof is al afgestorven voordat je hoeft te maaien en de bloemen zullen je februarimaand zeker vullen met vreugde. Helemaal nu je een dagje extra hebt.

***Crocus tommasinianus* 'Barr's Purple'**

Plant bollen in de herfst. Indien mogelijk beschermen tegen muizen en andere veelvraten (een strijd die je niet zult winnen, maar ze krijgen ze niet allemaal).

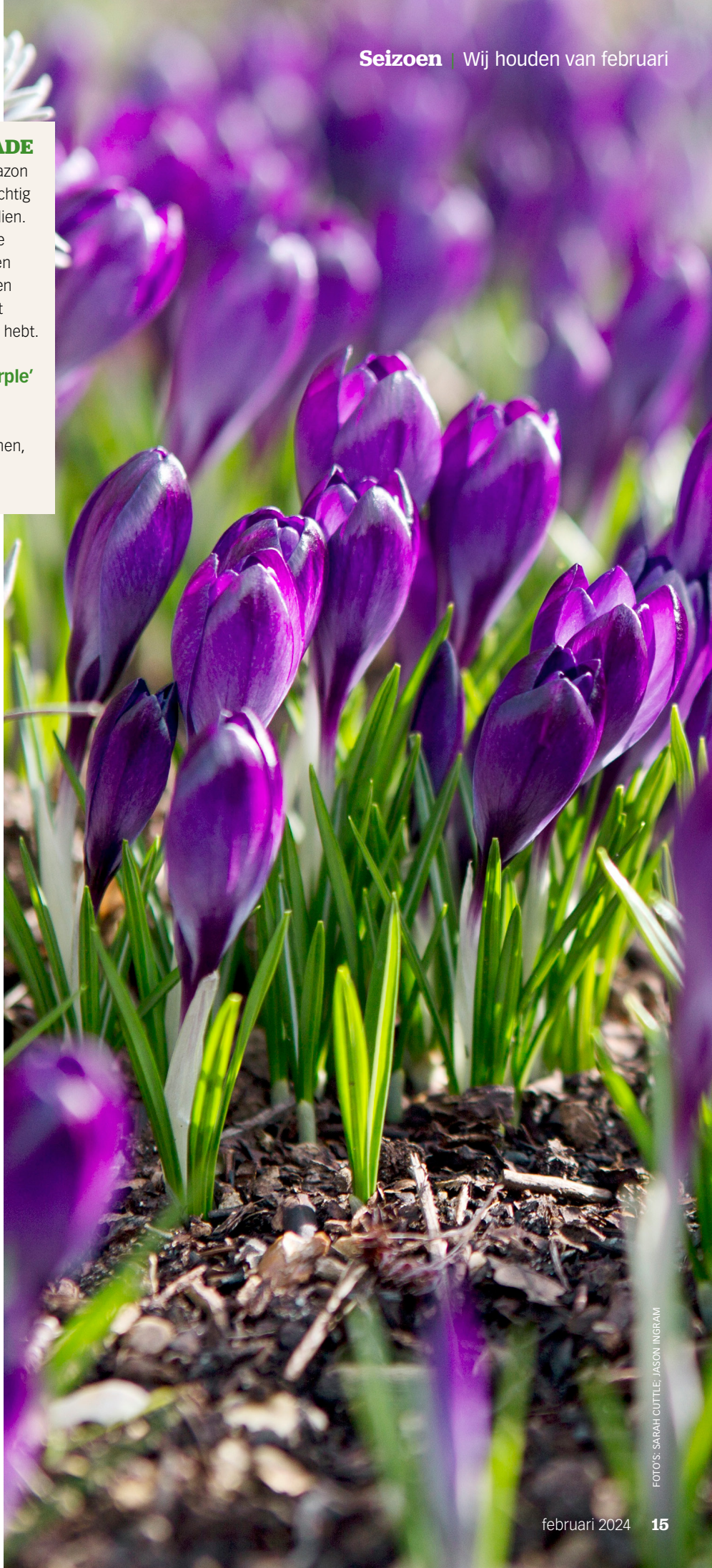
H x B 10 cm x 5 cm

ROZE GLOED

Een paar decennia geleden, voordat we de geneugten van de internationale keuken en de voordelen van biologische groenten ontdekten, was het beste wat je in een restaurant kon verwachten een garnalencocktail; een enorme traktatie voor een kind. Wat fijngesneden ijsbergsla en een klodder cocktailsaus. Waarom noemen we dit hier? Omdat, volgens ons dan, deze sappige, groenblijvende heide bloemen heeft die net zo roze zijn als een garnaal uit 1970.

***Erica x darleyensis* 'Winter Treasure'**

Liefst in de volle zon. Verdraagt kalk, maar doet 't het beste in licht zure grond. Vermeerderen door halfrijpe stekken. **H x B** 40 cm x 40 cm

The Full Monty

Je kunt wel gaan zoeken naar de 'juiste' tuiniermethoden, maar de echte lol van tuinieren ligt in het vinden van je eigen weg, aldus **Monty**.

"Hoewel ik mijn ervaringen kan delen, beschouw ik ze niet als een soort gouden regel."

FOTO: JASON INGRAM

Meer dan twintig jaar geleden filmde ik een serie waarbij ik wekenlang moest reizen. De regisseur, die het thuis niet zo fijn had omdat hij zo vaak van huis was, zei dat hij een vijver in de tuin wilde maken. Zijn kinderen zouden het geweldig vinden, hij zou in een goed blaadje komen bij zijn vrouw en het zeurende gevoel van ongelukkig zijn, dat door zijn leven gierde, zou worden gekalmeerd door het zwoele vijverwater omzoomd met bloemen. Er was echter één klein probleempje: hij had geen flauw idee hoe hij dat moest doen.

En daar kwam ik om de hoek kijken. Tijdens onze voorgerechten schetste hij wat hij wilde weten. Tijdens de fish&chips (het budget was krap) schetste ik alle verschillende overwegingen die hij mee moest nemen. Hoe groot moest het worden? Waar moest de vijver komen, gelet op schaduw en afmeting? Wat voor soort vijver wilde hij? Tuindieren? Formeel? Moesten er vissen in? Wat wilde hij met het afval doen? Ik noemde de verschillende opties voor de constructie: rubber versus een harde folie, het klei-alternatief en de voor- en nadelen van strandjes, stenen of zachte randen. Tijdens het toetje was hij geïrriteerd. Kijk, zei hij, overlaad me niet met al deze dingen. Vertel me gewoon hoe ik een vijver moet maken zodat mijn vrouw en kinderen blij met me zijn.

Ik voel nu met hem mee. Zoveel tuinadvies is gericht op perfectie, het najagen van expertise alsof het een doel op zich is in plaats van een bijproduct van ervaring en toepassing. Als je een carrière als tuinier nastreeft, dan is er veel voor te zeggen om bepaalde procedures onder de knie te krijgen, maar de overgrote meerderheid van ons wil een mooie tuin maken en genieten van het proces. Hoe we dat doen is volstrekt irrelevant.

Het lijkt misschien alsof ik mezelf hier werkeloos aan het praten ben, maar hoewel ik, naar ik hoop, kan inspireren, aanmoedigen en enthousiasmeren door mijn eigen ervaringen te delen, beschouw ik ze niet als een soort gouden regel. Wat voor mij werkt, werkt misschien niet voor jou en omgekeerd. Het idee is om je in de juiste richting te sturen, niet om mij in alles na te doen. Wat goed is aan tuinieren (en ik geef toe

dat dat voor mij zo ongeveer alles is) is de schoonheid, de mentale en fysieke voldoening en de sterke band met de natuur. Dit is altijd persoonlijk en subjectief, en vaak privé. Als het voor jou werkt, dan klopt het in elk tuinbouwkundig detail.

Ongeveer twaalf jaar geleden plantte ik honderd essen op een stuk veld. Ze waren elk 180-235 cm hoog en kwamen in blad. Het was midden april en het weer was ongebruikelijk warm en droog. Iedereen met enige tuinbouwwerfing zou je vertellen dat deze omstandigheden niet ideaal waren, vooral omdat de kans heel klein was dat de bomen water kregen. Ik heb ze allemaal geplant door vierkante graszoden uit te steken, de wortels plat op de kale, niet-gespitte grond te leggen en ze te bedekken met de omgedraaide zoden. Ik heb ze nooit bewaterd, gevoed of gemulcht, maar ze groeiden allemaal gezond en wel, en ze zijn nu meer dan negen meter hoog. Met andere woorden, bij die gelegenheid, op die plek, was het de juiste manier om de klus te klaren. Maar ik zou in *Gardeners' World* niemand van jullie aanraden om op die manier een boom te planten.

Ik heb echter een foto van mij (wat zag ik er alarmerend jonger uit) met Nigel, zittend op de heuvel tussen deze pas geplante bomen en er zo tevreden uitziend als een boomplanter maar kan zijn. Ik was gelukkig, Nigel was gelukkig en de bomen zijn nog steeds gelukkig. Ik beleef nog steeds veel plezier aan die herinnering.

Dit was natuurlijk het probleem met mijn collega en zijn vijver. Hij had er niet bij stilgestaan dat hij het misschien leuk zou vinden om hem te maken of dat hij, als hij hem eenmaal had gemaakt, er zowel zichzelf als zijn gezin een plezier mee zou kunnen doen. Wat ik had moeten doen tijdens die middelmatige maaltijd, terwijl we allebei ver van huis waren en onze geliefden misten, is hem vertellen over de hoop en belofte die tuinen en tuinieren als eindbestemming met zich meebrengen. Hoe je daar komt en waar je je bevindt doet er eigenlijk helemaal niet toe, maar de reis is alles.

Monty

Dé Oer Hollandse schutting

Wilgen zijn een oer-Hollands product. De wilg is een iconische boom. Wilgentenen schuttingen hebben een natuurlijke uitstraling. Ze zijn een sieraad voor uw tuin.

- › Duurzaam
- › Ervaar het Ambacht
- › Oer Hollandse uitstraling
- › In Nederland geproduceerd
- › Ambachtelijk en natuurlijk product
- › Zelf plaatsen of door Van Aalsburg
- › Voor hoveniers en architecten

Vraag de brochure aan op
oerhollandseschutting.nl

0418 581 229

info@vanaalsburgbv.nl

Nog meer tuintips?

Op onze website vind je nóg meer Gardeners' World.
Dagelijks lees je hier nieuwe tips, actuele klusjes, details over
onze favoriete planten en nog veel meer. Neem snel een kijkje op:

www.gardenersworldmagazine.nl

Elke vrijdag onze tips in je mailbox ontvangen? Meld je aan via
gardenersworldmagazine.nl/nieuwsbrief

Gardeners'
World magazine

Topkeuze

Winterbloeiende viburnums

Je zit er de komende winters warmpjes bij als je een van deze langbloeiende toppers plant.

Het is een rare winter geweest voor viburnums. Eind oktober opende de grote, oude 'Dawn' zijn eerste supergeurende bloemen. De *Mahonia x media* 'Charity' die ernaast stond opende op hetzelfde moment en de vogels gingen meteen aan de slag om de bloemen te plukken. De manier om de *Viburnum* te beschermen, zo lijkt het, is door een *Mahonia* te planten. Of zorg dat je buurman er een plant!

'Dawn' is de favoriete bladverliezende variëteit die we al heel lang overal zien, met zijn licht gebloemde witte bloemen. Het is een fijne plant. Maar als we de kans krijgen om een variëteit te planten die géén oude favoriet is, dan is dat onze eerste keuze. En dus is hier 'Charles Lamont', die opvallender roze bloemen heeft in een zuiverder tint, en 'Deben' die je wat minder vaak ziet. Met zijn witte bloemen die openen uit roze knoppen is dit onze favoriet.

En dan zijn er nog de groenblijvende variëteiten van *Viburnum tinus*. Sinds wij tientallen jaren geleden een groot exemplaar van de originele 'Gwenllian' zagen, met roze, witte bloemen die opengaan tussen zwarte bessen, waren we verkocht. Maar hij krijgt geduchte concurrentie van 'Anvi', met aantrekkelijke bloemen gevolgd door donkerblauwe bessen die zwart worden. Die begint te bloeien in oktober en gaat meestal door tot maart. Indrukwekkend.

Kijk dus eens wat verder en kies een andere winterbloeiende *Viburnum*; hoewel elke *Viburnum* een winnaar is.

■ **Standplaats** Groenblijvers houden van schaduw of halfschaduw, maar ook van zon. Bladverliezende planten bloeien het best in de volle zon. Wintergroene planten kunnen het moeilijk hebben in erg koude gebieden.

■ **Planten** Zet de planten in goede grond die niet uitgedroogd of erg drassig is. Het planten van twee variëteiten van dezelfde soort bevordert de vruchtzetting.

■ **Verzorging** Planten die hun ruimte te buiten gaan, kunnen in toom gehouden worden door ze flink terug te snoeien aan het einde van de winter of in de lente, gevolgd door water geven en voeden.

V. tinus 'Anvi'

Zuivere bloemschermen steken uitzonderlijk lang af tegen donker blad.

H x B 1,5 m x 1,5 m **B** okt-mrt

***Viburnum tinus* 'Lucidum'**

Grote, glanzende wintergroene bladeren en late, witte bloemen. **Hoogte x Breedte** 3 m x 3 m **Bloei** dec-apr

***V. x bodnantense* 'Deben'**

De bloemen zijn schelproze in knop en openen naar wit. Bladverliezend. **H x B** 3 m x 2 m **B** nov-feb

***V. farreri* 'Nanum'**

Zoals 'Charles Lamont' en 'Deben' maar kleiner en minder bloeirijk. Bladverliezend. **H x B** 90 cm x 90 cm **B** okt-feb

***V. x bodnantense* 'Charles Lamont'**

Gelijk aan 'Dawn' maar in zuiverder roze. **H x B** 2 m x 2 m **B** nov-mrt

Winterbloeiende viburnums

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Vruchten												

Bijenportret De zwart-rosse zandbij

De zwart-rosse zandbij is een vrij grote bij en waarschijnlijk de vroegst vliegende zandbij. Zowel mannetjes als vrouwtjes zijn soms al vanaf eind februari te zien tot begin mei. Hoofdvoedsel zijn wilgen. Het vrouwtje is over haar hele lijf dichtbehaard en te herkennen aan een roodbruin borststuk

en roodbruine achterpoten. Ze is zwart behaard en heeft een zwarte kop. Het mannetje is iets kleiner met meer afstaande beharing. Hij heeft bruine haren op het borststuk en iets lichtere haren op de rest van zijn lijf en kop. Het vrouwtje is ongeveer 14 millimeter en het mannetje 11 millimeter.

De nesten van deze bij zijn te vinden aan bosranden, bospaden en open plekken in het bos. En soms in stedelijk gebied in bosachtige parken. De mannetjes zoeken in de buurt van de nesten naar vrouwtjes om te paren. De vrouwtjes nestelen in kleine groepen in zandige of lemige

bodems waar ze verticale nestgangen maken met korte zijgangen met broedcellen.

Ze zijn tot begin mei met de bevoorrading bezig. Na het verlaten van het nest wordt de nestgang netjes afgesloten zodat de larven kunnen overwinteren.

Red de bij

Help de bijen!

Doe mee met de Bed & Breakfast voor bijen Challenge 2024. Samen zetten we heel Nederland in bloei!

Lees meer over B&B voor bijen. Scan de QR-code en ga naar de informatiepagina.

Droom je van een tuin waarin bijen zich helemaal thuis voelen? Zet die droom nu om in actie. Maak van jouw tuin een bijenparadijs. Doe mee aan dé Challenge van het jaar. En maak kans op mooie prijzen!

Maak een bijvriendelijke plek in je eigen tuin vanaf maart tot mei 2024. Wie weet wordt jouw Bed & Breakfast de beste in jouw provincie of van heel Nederland!

In totaal is er een prijzenpakket ter waarde van €1750,- beschikbaar met mooie prijzen als: bijenhôtels, zaai- en bloembollenpakketten.

Uiteraard kun je dat op eigen kracht doen maar heb je wat praktische tips nodig om je tuin bijvriendelijk te maken? Meld je dan aan voor de cursus: Maak je Tuin Bijvriendelijk.

In deze korte cursus wordt aandacht besteed aan:

- De geheimen achter een tuin waar bijen zich écht thuis voelen
- Tips en tricks voor het bieden van voldoende voedsel voor bijen
- Hoe je de perfecte nestelgelegenheid creëert

Durf jij de uitdaging aan?

Met de B&B voor bijen challenge dagen we mensen uit hun tuin bijvriendelijker te maken. Word jij de winnaar in jouw provincie?

Zo werkt het:

- Creëer een prachtige tuin en help de bijenpopulatie
- Leer bij over de ecologie en draag bij aan de bescherming van de biodiversiteit
- Maak kans om zowel provinciaal als landelijk winnaar te worden!
- Ontvang kostbare tips van experts over hoe je jouw tuin bijvriendelijk maakt
- Word de koning(in) van de tuin door een waardevolle bijdrage te leveren aan het redden van de bij

Meer info & aanmelden:

www.bijenstichting.nl/challenge

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

www.bijenstichting.nl

Doe je mee met de Bed & Breakfast voor bijen Challenge 2024 (inschrijfgeld €2,50) of voor de cursus Maak je Tuin Bijvriendelijk?

Geef je dan snel op via <https://bijenstichting.nl/challenge/> of gebruik de QR code. Twijfel je nog of wil je meer weten? Meld je dan op dezelfde pagina aan voor de gratis informatie-webinars op 7 februari.

NB. Als je je voor de cursus Maak je Tuin Bijvriendelijk opgeeft doe je automatisch gratis mee met de Challenge.

Tuindieren hebben ons nodig

In onze jaarlijkse terugblik over tuindieren, vroegen we de *Bijensterichting*, *Vogelbescherming*, *Vlinderstichting* en *Egelbescherming* naar de actuele stand van zaken en naar tips hoe we onze tuinen nóg diervriendelijker kunnen maken.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; ALBERT VLEGENTHART; MARC SCHEURKOGEL

Tuinvogeltelling 2024 van start

TEKST: MARC SCHEURKOGEL, VOGELBESCHERMING NEDERLAND

In het laatste weekend van januari is het weer tijd voor de Nationale Tuinvogeltelling van Vogelbescherming Nederland. Een begrip; de laatste editie trok maar liefst 140.000 deelnemers. Vogelbescherming was in 2023 extra benieuwd naar de groenling, een vinkachtige die graag zaden eet.

In 2008 zagen tellers nog in ruim een kwart van de tuinen groenlingen, in 2023 in slechts 5 procent. Een belangrijke uitkomst van de telling, maar een treurige constatering. De vraag is natuurlijk hoe dit kan en of we hier iets aan kunnen doen.

Ziektes

Vogelgriep maaide (en maait) vreselijk om zich heen en tal van watervogelsoorten werden de dupe. Tuinvogels lopen op vogelgriep weinig risico. Maar andere ziekten kunnen wel een rol spelen. Zo zijn groenlingen erg vatbaar voor 'Het Geel' (*Trichomonas gallinae*); een uiterst

besmettelijke parasitaire ziekte die ook andere vinkachtigen en duiven treft. De ziekte is lastig te bestrijden en wordt makkelijk overgedragen op de voederplaats. Dus mocht je vogels voeren en ineens meerdere dode vogels bij elkaar treffen in de tuin, is het raadzaam om tijdelijk te stoppen met voeren en de voederplaats met kokend water schoon te maken.

De tuin maakt het verschil!

Gelukkig kunnen we zelf wel iets doen. Een andere waarschijnlijke oorzaak voor de afname van het aantal groenlingen is het verdwijnen van struweel en struiken in steeds meer tuinen, favoriete broedplaatsen voor groenlingen. Daar ligt een mooie taak voor tuinliefhebbers!

Wanneer je in de tuin voor voldoende schuil- en broedmogelijkheid zorgt, is er al een belangrijke stap gezet. Een aanbod van diverse voedselbronnen – dus besdragende,

zaaddragende en bloemdragende planten – maakt de tuin nóg vogelvriendelijker. En met de juiste beplanting en een beetje geluk heb je ook nog eens de kans op bijzondere waarnemingen.

Invasie uit het noorden!

In de winter is de kans op bijzonderheden nog wat groter, door overwinterende soorten uit bijvoorbeeld Scandinavië en Rusland. Soms krijgen we zelfs heuse invasies van noordelijke soorten. In de eerste week van december 2023 werden bijvoorbeeld enkele tienduizenden barmsijzen gezien, een schaarse broedvogel in Nederland en zeker geen vaste tuingast. Een goed broedseizoen in hun landen van herkomst en voedselgebrek aldaar (ze eten vooral zaden van berk en fijnspaar), ligt hier vermoedelijk aan ten grondslag. En nog uitzonderlijker: in december hing ook een handvol pestvogels in Nederland rond. Opletten geblazen dus!

Vogelbescherming
NEDERLAND

Het bijenjaar 2023

TEKST: JAAP MOLENAAR, DE BIJENSTICHTING

Qua weersomstandigheden was 2023 een lastig jaar. Het koude, natte voorjaar had een negatieve invloed op de hommelpopulatie. Jonge hommelsoninginnen, net uit winterrust, zijn kwetsbaar door een gebrek aan voedsel en onderkoeling. Gelukkig was de zomer minder droog dan voorgaande jaren.

Ook in 2023 was er weer veel interesse en animo onder Nederlanders om bijen te helpen:

Maai Mei Niet Met deze actie roepen we iedereen op om in de maand mei (een deel van) hun gazon niet te maaien. In totaal is 840.000 m² niet gemaaid. Door tijdelijk niet te maaien, gaan allerlei planten die tussen het gras staan – zoals paardenbloemen, ereprijs, gewoon biggenkruid en klavers – bloeien. Door telling van het aantal bloemen kon worden berekend hoeveel nectar (suikerrijke vloeistof die de brandstof voor bijen is) er werd geproduceerd. Dit was genoeg voedsel voor maar liefst 2,5 miljoen bijen! De topplant qua nectarproductie was de paardenbloem! Voor meer informatie ga je naar www.maameiniet.nl.

Inheemse Zaiiweek Eind september was er een actieweek, georganiseerd door Cruydt-hoeck (producent van wildebloemenzaden), *Gardeners' World Magazine* en de Bijenstichting. Tijdens de Inheemse Zaiiweek zaaien we met z'n allen zoveel mogelijk inheemse planten in onze tuinen, op balkons en op daken. Inheemse planten zijn namelijk ontzettend belangrijk voor onze natuur en een belangrijke voedselbron voor vele bijensoorten. En in tegenstelling tot wat veel mensen denken, leidt het zaaien in het najaar tot betere resultaten bij meerjarige planten dan zaaien in het voorjaar. Vele mensen deden mee met de informatieve webinars en deelden hun resultaten op sociale media. Reden genoeg om dit in 2024 weer te herhalen! Meer informatie vind je op www.inheemsezaaiweek.nl.

Tot slot zagen we een enorme belangstelling voor onze diverse onlinecursussen over bijvriendelijk tuinieren, het verhaal van de aardhommel en workshops om hommels en bijen te leren herkennen. Ook in 2024 organiseren we diverse webinars, online cursussen en workshops. Deze kun je vinden op www.bijenstichting.nl/agenda.

Naar een basis vlindertuin

TEKST: ALBERT VLEGENTHART, DE VLINDERSTICHTING

Het gaat niet goed met de vlinders. De 80% versteende tuinen dragen daar zeker aan bij. Wat veel mensen niet weten is dat een groene tuin ook energiekosten bespaart. Tijdens warme dagen kan een versteende tuin wel 70°C worden. Dat is niet fijn buiten zitten en binnen wordt het ook flink warm. Een airco plaatsen is dan een dure oplossing. Meer groen in de tuin is goedkoper én beter voor de vlinders (en andere dieren). Tenminste, als de tuin goed wordt ingericht.

Zorg voor afwisseling

Bepaal de gebruiksruimtes in je tuin. Zorg het hele jaar voor bloeiende planten, dan hebben vlinders altijd te eten. En kies voor bloemen die een stamper en meeldraden hebben, want die produceren nectar. Ook hebben vlinders beschutte plekjes nodig tijdens slecht weer of voor de nacht.

De afwisseling van lage en hoge planten, wat blaadjes op de grond, tot struiken en bomen, zorgen voor beschutting. Hier kunnen rupsen en poppen ook overwinteren.

Waardplanten

Iedere vlindersoort heeft een specifieke plant waar de eitjes op worden gelegd en de rupsen van eten (waardplant). Dit zijn meestal inheemse plantensoorten, waarvan sommige in tuinen staan, zoals klimop (voor het boomblauwtje) en andere, vaak minder wenselijke planten, zoals de brandnetel. Zonder de waardplant kan de vlinder zich niet voortplanten. Zonder brandnetel geen dagpauwoog, kleine vos of gehakkelde aurelia.

Maak je tuin vlindervriendelijk

Meng de grond onder verwijderde tegels met aarde of compost. Haal in de borders niet alle onkruiden weg. Maai gazons niet te vaak en sla kleine stukjes over. Zet tussen de planten ook inheemse soorten zoals koninginnenkruid, kattenstaart of marjolein. Kleine ooievaarsbekjes kun je verplaatsen en als grondbedekker gebruiken. Bosplantsoen zoals liguster, vogelkers, vuilboom, en meidoorn zijn goede nectarbronnen en waardplanten en zijn ook als haag te zetten. Zo kun je de tuin al snel omvormen naar een basis-vlindertuin.

Een huis voor egels

TEKST: EGELBESCHERMING NEDERLAND

In september 2023 vond de jaarlijkse egeltelling plaats en een recordaantal mensen heeft meegedaan aan dit evenement: 5505 deelnemers gaven 6126

tellingen door. De Tuintelling lijkt steeds bekender te worden en dat heeft een positief effect op het aantal deelnemers van de Egeltelling. Ondanks het feit dat er dit jaar zo veel tellingen doorgegeven zijn, lijkt het erop dat het nog niet goed gaat met de egel.

Egeltaxi

Tachtig procent van de egels is in de afgelopen vijftig jaar uitgestorven. Dit komt door het terugdringen van het leefgebied en daarmee het voedselaanbod, maar ook door de verslechtering van de conditie van de egels.

Egels in nood worden in principe door particulieren zelf of door de regionale dierenambulances naar de dichtstbijzijnde egelopvang gebracht. In een aantal gebieden rijden geen dierenambulances of rijden ze beperkt door onderbezetting. Dierenambulances rijden meestal ook niet naar een opvang die buiten de grens van hun werkgebied ligt.

Daarom heeft de Egelbescherming de egeltaxi in het leven geroepen. Dit is een grote groep vervoersvrijwilligers, die met hun eigen auto egels in nood vervoeren naar de dichtstbijzijnde egelopvang of dierenarts. Denk jij nu: daar wil ik wel een steentje aan bijdragen, neem dan contact op met de Egelbescherming (zie kader).

Egelhuisjes

Je kunt de egel een handje helpen door je tuin egelvriendelijk te maken. Egels zijn nachtactief en kunnen flinke afstanden afleggen wanneer ze op pad gaan. Zorg ervoor dat je tuin toegankelijk is voor egels door bijvoorbeeld een opening te maken in je schutting. Als je de tuinen van meerdere burens op deze manier met elkaar verbindt, ontstaat een zogenaamde 'egelsnelweg'.

Een egelhuisje in je tuin zetten is ook een goede manier om de egel te helpen. Maar welke kies je? Door het grote aanbod aan huisjes zie je vaak door de bomen de egel niet meer. Daarom heeft de Egelbescherming een boekje uitgebracht dat jou helpt om de egel te helpen.

Het boekje *Egelhuizen in gebruik* geeft antwoord op al je vragen over het plaatsen, inrichten, bouwen en onderhouden van een egelhuis. In de volgende uitgave van *Gardeners' World* komen we hier uitgebreid op terug en krijg je de kans om een exemplaar te winnen.

Dit artikel kwam mede tot stand dankzij de medewerking van:

Vogelbescherming Nederland
Boulevard 12, 3707 BM Zeist
030-6937799
www.vogelbescherming.nl

Bijenstichting / Bijen Educatie Stichting Nederland
Lindeseweg 2
7251 NK Vorden
085-0603667
www.bijenstichting.nl

De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
6702 AD Wageningen
0317-467346
www.vlinderstichting.nl

Egelbescherming Nederland
Bakkenzuigerstraat 18
1333 HA Almere
06-188 19 576
www.egelbescherming.nl

Een oase aan leven

De Verwildering is een ware snoepwinkel voor tuiniers. Van alle denkbare voedsel(bos) planten tot mediterrane kruiden, medicinale vondsten en eetbare bloemen, het is er allemaal. Het doel? Iedereen die dat wil voorzien van eetbaar plantgoed voor alle situaties: van kleine tuinen tot boomgaarden en voedselbossen.

De Verwildering is gelegen op een halve hectare landbouwgrond waar Michiel en Julie in 2018 zijn gestart met de aanplant van hun permacultuurproject. Wat startte met een kale, levenloze weide lijkt elk jaar

meer en meer op een oase van leven en diversiteit. Hier kunnen planten opgroeien in hun natuurlijke habitat. Julie en Michiel geven ons de beste seizoensgebonden tips om zelf ook aan de slag te gaan.

Iedereen kan de kwekerij bezoeken op zaterdag van eind maart tot eind juni wanneer de kwekerij open is. Elke zaterdag is er telkens om 10u een rondleiding en doorheen

het jaar worden er workshops georganiseerd. In het najaar en tijdens de winter is de webshop geopend en kan er op bestelling plantgoed worden afgehaald.

Naast het opkweken van plantgoed is er de verwerking van de oogst van het land. Er worden bereidingen gemaakt in de vorm van kruideninfusies, siropen voor limonades, azijnen, confituren, kruidenzout en zeep.

De Verwildering is gelegen in het landelijke Vinderhoutse, op acht kilometer fietsen van centrum Gent.

www.deverwildering.be

Michiel & Julie van de Verwildering.

Zwarte bessen

In februari snoeien we onze zwarte bessenstruiken (*Ribes nigrum*). Bij deze struiken houden we ons niet in. Ze dragen vruchten op eenjarig hout, daarom mag het oude hout weggesnoeid worden. De krachtige nieuwe scheuten laten we staan. Zo houden we 5 à 7 gesteltakken over. Heb je een zwarte bessenstruik die nauwelijks nieuwe groei maakt, dan is het hoog tijd om veel oude takken weg te knippen.

Terwijl de bessenstruiken gesnoeid worden, halen de oogsters (onze enthousiaste vrijwilligers) de knoppen van het snoeiafval. De knopjes zetten we op alcohol en glycerine voor een heerlijk versterkend middeltje, gekend in de gemmotherapie. Of gooi eens twee gedroogde knoppen in een tas heet water. Een lekker kruideninfuus!

Wil je graag leren stekken? Begin dan met een zwarte bes. Succes verzekerd. Neem een éénjarige tak, minstens potlooddik, van ca. 20 cm lang. Stop deze voor 2/3de in de grond. Een stekbed met losse grond ergens in de (half)scha-duw is hiervoor ideaal. Op deze manier kweek je erg vlug véél nieuwe struiken. Want van cassibessen kun je nooit genoeg hebben. Wij verwerken ze in confituur, sap, siroop, fruitleer, limonades.

Michiel begint een week eerder aan zijn zaai. Dan worden alle pepers, paprika's en aubergines gezaaid. Hij zaait in een P9-pot. Daarvoor heeft hij een houten plankje gebricoleerd zodat er telkens net 16 zaden per potje passen. De potten gaan in een warme bak bij 20 à 23°C voor een goede kieming. Een week later zijn de tomatenzaden aan de beurt. Zo kunnen we onze zaai een beetje spreiden.

Begin mei zijn de tomaten klaar voor verkoop. En jawel, we zijn streng, eerder dan mei worden ze niet verkocht. Want de kans op nachtvorst is nog groot en dan krijg je bevroren tomatenplanten en teleurgestelde klanten. Als je half mei (of later) je tomaten uitplant, dan heb je nog een zee van tijd om te genieten van de overvloed.

Zaai

Traditiegetrouw begint Julie haar zaai op 9 februari, nét op haar verjaardag. Het moet een geluksdag zijn, want de zaailingen doen het heel goed. Heel veel vaste planten worden nu gezaaid zoals allerlei biesloken, anjers, kruidenvenkel, margrietten, lupines, kattenkruid, peterselie, scharlei, kleine pimpinel, ereprijs ... Ze gaan in een verwarmde bak (ca. 20°C) tot ze kiemen. Daarna worden ze in de kas verder opgekweekt. Heb je zelf geen verwarmde bak, wacht dan met zaaien tot de lente begint en het warmer wordt.

Zonnewortels

Zonnewortels (*Helianthus strumosus*) zijn de zusjes van aardpeer. Maar veel leuker om te verwerken dankzij de gladde knollen! Heel gemakkelijk schoon te maken. We koken ze in de pel. Na 15 minuten barst de schil en komen ze bovendrijven. Het kookwater giet je weg en de pel kun je er zo afhaken. Smaakt heerlijk naar winterkost en nootjes. Je eet ze zo of je stooft ze nog eens in olijfolie met zout en salie.

Zonnewortels bevatten veel inuline. Interessant voedsel voor onze darmbacteriën dus, en voor diabetici.

Zonnewortels bloeien mooi met vele zonnebloemhoofdjes. Van zodra de plant is afgestorven, kun je beginnen oogsten (november tot maart, een hele winter lang). Oogst enkel wat je nodig hebt, want de knollen bewaren beter onder de grond. Hou enkele knollen over om opnieuw uit te planten in de vroege lente.

Ben je bang van deze woekerende plant, weet dan dat

je die heel gemakkelijk kunt verwijderen. Als we teveel zonnewortels hebben, dan gebruiken we die als mulchplant. Trek in de zomer de stevige groene stengel uit de grond en zo dun je snel het teveel aan plantgoed uit. Tot je de zonnewortels beter leert kennen, want dan zul je blij zijn met al die lekkere knollen!

Tuinbonen

Tuinbonen kan je heel de winter zaaien, maar februari lijkt voor ons telkens weer de beste maand te zijn. Omdat muizen en ratten graag bonen eten, zaaien we de bonen voor in potten en planten we

ze enkele weken later uit in volle grond. Van de jonge planten kan je blad oogsten voor in een salade. Dat is pas een lekker slablad! Oogst dan bladeren (de topjes) bij verschillende planten zodat je niet één plant kaal plukt. Bovendien zullen de planten dan vertakken en nog meer blad produceren.

Bonen kunnen wel eens last hebben van zwarte luizen. Als je die niet bestrijdt (ook niet biologisch), dan geef je hun natuurlijke vijanden de kans om massaal op te dagen. Zoals de larven van lieveheersbeestjes. En die zijn dol op zwarte luizen.

Zelf hebben we er niet zoveel last van. Onze lieveheersbeestjespopulatie wordt al gevoed met bladluizen die eerder op onze éénjarige kolen zitten. Net omdat we die kolen (als ze al aan het doorschieten zijn en dus verzwakt zijn) laten staan. Een beetje slordigheid in het later opruimen van de moestuin kan hier dus geen kwaad!

Wij zijn fan van de grote tuinbonen, zoals 'Aquadulce'. Je dopt

ze als de peulen nog mooi groen en goed dik zijn. Even stoven en genieten van een eiwitrijk maaltje. Dubbeldoppen doen we niet, dat is ons teveel werk ;-).

Veldbonen of duivenbonen eten we meestal niet groen, maar we laten de peulen verdrogen (zwart worden) aan de plant. Deze oogsten we als droogboon. Echt een heerlijk ingrediënt voor broodbeleg.

Olifantenknoflookblad

Wie ons kent, weet dat we al enkele jaren olifantenknoflook telen. Dat is een gigantische knoflook met 4 à 6 enorme tenen. De tenen zijn lekker, maar eerder mild van smaak. Wij zijn zelf meer fan van het blad. Dat oogsten we vroeg op het jaar. Het lijkt op prei, maar dan met een looksmaakje.

Het is trouwens een goed idee om elk jaar wat lookbollen (dat kan van elke soort look) vergeten op te graven, want dan krijg je een bosje vol lookbladeren die heerlijk zijn om te stoven of voor de soep. Zeker op een moment dat er niet zoveel groens te oogsten valt.

Snoeien

Een mooie maand voor wintersnoei van fruitbomen! Al het pitfruit (appel, peer, nashi, kweeper ...) wordt nu gesnoeid. We hebben onze fruitbomen dicht bij elkaar geplant, daarom is het goed om te snoeien zodat de bomen compact blijven en voldoende licht krijgen.

Steenfruit (kers, pruim, kriek, perzik ...) en noten snoeien we enkel in de zomer.

Snoeien in de winter zorgt ervoor dat de boom meer zijtakken krijgt ("snoeien is groeien"). Snoeien in de zomer zorgt voor minder groei en dus gaat meer energie naar de bloemknoppen ("snoeien is bloeien").

Ook de druiven krijgen een knipbeurt. Alle zijtakken worden ingekort tot op 1 of 2 ogen die vorig jaar gevormd zijn. Deze ogen zullen uitlopen in het voorjaar en een tak vormen met een druiventros eraan.

Mierikswortel

Een bijzondere plant, en het beste medicijn bij verkoudheden en sinusitis, vindt Julie. Ook in de tuin zou mierikswortel helpen bij plagen en ziektes, zoals bv. krulziekte bij perziken. En hij produceert best veel mulch. Mierikswortel is vergelijkbaar met wasabi, maar veel makkelijker te telen.

Een plant waar je dikwijls van moet oogsten, wil je ze een beetje in toom houden.

Paardenbloem-wortel-koffie

Paardenbloemwortels oogsten we in de late herfst of het vroege voorjaar. Schrob de aarde van de wortels en spoel ze goed. Schil de vuile plekjes weg. Snijd de wortels in kleine stukjes en maal ze in de blender fijn. Daarna laat je ze drogen op de kachel (in de oven kan ook). Als ze droog zijn, rooster je ze in de pan. Bewaar ze in een goed afgesloten bokaal. Als je zin hebt in een kopje koffie, neem dan 1 eetlepel van deze wortels en kook ze gedurende 10 min in een liter water (met het deksel op de pot). Geniet van je zelfgebrouwde koffie. Het smaakt ongelooflijk lekker! Zelfs een beetje naar chocolademelk.

Paardenbloemwortels bevatten bovendien veel bitterstoffen en zijn dus heel gezond voor onze spijsvertering. Een medicinale koffie, heerlijk toch!?

Boerenkoolpesto

In februari (tijdens de koude wintermaanden) zijn de kolen op hun best. We oogsten nu veel palmkool, boerenkool, vaste kolen zoals eeuwig moes, enz. Onze medewerker Steph trakteert ons nu geregeld op een boerenkoolpesto tijdens de lunch.

Dit moet je zeker proberen:

Rooster ca. **70 gram**

zonnebloempitten in de pan, met **zout, peper, nootmuskaat** en **komijn**. Stoom **200 gram boerenkool** met een goede geut water en **2 tenen knoflook**. Doe de pitten, de boerenkool (met het resterende vocht) en een geut olijfolie in de blender. Mix tot een mooie groene pasta. Lekker en voedzaam als broodbeleg.

De volgende keer zaaien Julie en Michiel voor de zomer en stekken ze kolen.

Heemst

Heemst. Een prachtige vaste plant met vele roze eetbare bloemen. En Michiels favoriete middel bij keelpijn: gedroogde heemstwortel een nacht laten trekken in koud water (warm water maakt de slijmstoffen kapot!) en dan met kleine slokjes drinken. Ook bij kriebelhoest een uitstekend drankje en heel verzachtend voor de slijmvliezen van onze spijsvertering. In het Engels 'marshmallow' genoemd. Dat recept moeten we nog eens uittesten. In elk geval, in februari splitsen we de heemstkluiten. Uit de wortelstukjes met een groeiknop kweken we nieuw plantgoed. De rest van de wortel wordt dan versneden en gedroogd. Een glibberig werkje. Maar o zo weldadig voor onze ruwe plantenkwekershanden.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

38

49

40

45

Deze maand

- 32 Snoei voor groei**
Monty rondt de wintersnoei af.
- 38 Compostbakken**
Waar moet je op letten bij het kopen van een compostbak of -vat.
- 40 Een plek voor groente en fruit**
Tips van Alan voor de aanleg van een eetbare tuin.
- 45 Tuinieren voor je gezondheid**
Adam over het belang van tuinieren voor de geestelijke gezondheid.
- 49 Vraag & antwoord**
We geven antwoord op tuinvragen.

Snoei voor groei

Het is tijd om de wintersnoei af te ronden. **Monty** legt uit welke planten je deze maand moet snoeien en waarom deze klus zo belangrijk is.

Voor meer snoeitips en -technieken, bestel je de speciale uitgave *Het hele jaar door snoeien*. Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/snoeien. Vanaf 13 februari in de winkel.

Door bladverliezende
bomen en struiken te
snoeien, houd je ze in
vorm, dicht en productief.

*“Het belangrijkste wat je over de
wintersnoei moet onthouden is dat
hoe drastischer je snoeit, hoe sterker
de plant zal groeien.”*

Wanneer het laatste blad is gevallen en de kale takken zichtbaar zijn – maar de lucht helder en droog is – dan is de perfect tijd voor de wintersnoei aangebroken. Deze klus kun je het beste aanpakken in januari en februari, wanneer er weinig anders in de tuin te doen is. Het is rustig in de grond en alle planten (behalve de allervroegste en meest vorstbestendige soorten) houden zich koest vanwege de kou die nog kan komen. De term zegt het natuurlijk al: de wintersnoei doe je in hartje winter en daar zijn goede redenen voor.

Hoewel het in principe mogelijk is om in november te beginnen en tot half maart door te gaan, hanteer ik een basisregel voor de timing van mijn wintersnoei. Ik begin pas nadat alle bladeren zijn gevallen en ik probeer klaar te zijn voordat de eerste bladeren weer verschijnen.

De drie hoofdredenen om te snoeien zijn: groei beteugelen, groei stimuleren en beschadigingen en ziekten beperken of genezen. Welk resultaat je ook wilt bereiken, je moet snoeien. Het is erg belangrijk dat je dit – om allerlei voor de hand liggende redenen – doet met gereedschap dat zo scherp mogelijk is, al was het alleen maar omdat dat gemakkelijker werkt. Om goed te kunnen snoeien, moet je enigszins begrijpen hoe planten hun voedingsstoffen opslaan en gebruiken. Bladverliezende bomen en struiken slaan hun energie 's winters in de wortels op. Wanneer de bladeren in het voorjaar uitlopen, gaat de energie naar de bladeren en takken.

Groeikracht stimuleren

Hoe minder takken en bladeren er in het voorjaar zijn, des te meer voedingsstoffen bomen en struiken tot hun beschikking hebben, waardoor hun groeikracht en omvang enorm zal toenemen. In onze Jewel Garden staat bijvoorbeeld een paarse hazelaar (*Corylus avellana* 'Purpurea'), die ik elk jaar in februari terugsnoei tot vier of vijf stammen. En om de drie of vier jaar snoei ik hem helemaal tot de grond terug. Het gevolg is dat hij enorme bladeren produceert die twee keer zo groot zijn als die van de hoge, ongesnoeide hazelaar in de Spring Garden.

Dit betekent ook dat je een boom of struik die je klein wilt houden 's winters absoluut niet drastisch moet snoeien. Als je een plant wilt beteugelen, moet je hem midden zomer snoeien, wanneer hij volop in blad staat en de wortels nog geen energie voor de winter hebben opgeslagen. Dus snoei je leifruit (palmet, snoer en waaier) in de winter om nieuwe aanwas te stimuleren en dan nogmaals in juli om de bestaande aanwas in te tomen. Op deze manier kun je planten in tamelijk ingewikkelde vormen laten groeien en onderhouden.

De groei van een gezonde boom of struik wordt geregeld door plantenhormonen. Deze

Dit moet je deze maand snoeien

1 Fruit

Verwijder uit fruitbomen alle takken die een andere tak kruisen of ertegenaan schuren. Snoei te lange of iele takken terug tot op een knop voor groeiachtige aanwas. Snoei in de winter geen steenvruchten (pruimen, abrikozen, perziken en kersen), want die zijn gevoelig voor loodglans, een schimmelziekte die de planten in deze tijd van het jaar infecteert via verse snoeiwonden.

Snoei van leifruit alle zwakke scheuten terug voor nieuwe aanwas in het voorjaar. Het is nu ook de tijd om kleinfruit te snoeien. Snoei herfstframbozen tot de grond terug. Verwijder bij rode bessen en kruisbessen alle elkaar kruisende takken om een open vaasvorm te creëren. Kort de rest van de takken met een derde in om een sterk takkengestel te vormen.

2 Clematis

Grootbloemige clematishybriden mag je nu alleen licht snoeien. Knip alle zwakke takken terug tot een gezonde knop. Ga ze nu niet drastisch snoeien, want daarmee verwijder je vroege bloemknoppen. De regel is heel simpel: snoei geen planten die vóór juni bloeien. De clematissoorten die eind zomer en begin najaar bloeien kun je in februari wel drastisch terug snoeien, tot 15-30 cm boven de grond.

3 Struiken

Vlinderstruik, kornoelje, wilg, Russische salie, *Fuchsia magellanica* en *F. fulgens* mag je in februari allemaal tot de grond terug snoeien, evenals clematissoorten die eind zomer bloeien. Hoe sterker ze worden gesnoeid, hoe rijker ze zullen bloeien. Mulch bomen en struiken na de snoei met een dikke laag compost of goed verteerde stalmest.

4 Struik- en heesterrozen

Er is niets geheimzinnigs aan de snoei van struik- en heesterrozen en je kunt eigenlijk niets doen waar de plant niet overheen zou komen. Verwijder eerst alle beschadigde en kruisende takken. Snoei dan alle takken die te zwak lijken voor bloemen drastisch terug. Verwijder tot slot alle takken die de struik te dicht maken. De meeste heesterrozen hebben verder geen snoei nodig, maar je kunt ze eventueel nog met een derde inkorten om ze te stimuleren vroeg uit te lopen en compact te houden. Ook in theehybriden, floribunda's en Chinese rozen moet je eerst beschadigde en kruisende takken weghalen, waarna je de rest van de gezonde takken met twee derde inkort.

Snoei deze rozen direct na het planten altijd drastisch terug om te stimuleren dat er vanuit de basis sterke, gezonde takken opkomen.

Je kunt de groeikrachtige vlinderstruik tot een stronk terug snoeien, want hij bloeit op nieuw hout.

hormonen worden geproduceerd in de uiteinden van de scheuten en verspreiden zich daarvandaan naar de takken om de zijknoppen (laterale knoppen) in bedwang te houden. Dit resulteert in de ontwikkeling van sterke 'leiders', dat wil zeggen de hoofdtakken waarmee een plant in de zoektocht naar licht met zijn burens concurreert. Als de uiteinden van deze hoofdtakken worden afgeknipt, gaan de zijknoppen uitlopen, waardoor de plant bossiger wordt. Ook de wortels produceren hormonen om hun groei te regelen en er bestaat een nauwkeurig evenwicht tussen deze hormonen en de hormonen die in de uiteinden van de scheuten vrijkomen.

Dit effect is goed te zien wanneer je een heg snoeit. Een ongesnoeide heg wordt iel en sprietig, maar als je hem regelmatig snoeit, ontspruiten er steeds meer zijtakjes en wordt hij mooi dicht. Snoei een verwilderde vlinderstruik drastisch terug en de struik zal niet twee of drie sterke takken produceren, maar een zee aan nieuwe aanwas (hoewel die in de loop van de tijd door de hoofdtakken wordt afgeremd). Dus met een regelmatige wintersnoei behouden dichte struiken hun bossige vorm en groeiwijze. Meestal zijn dit struiken die bloemen dragen, zoals rozen. Snoei een roos elk jaar in februari met een derde terug en je krijgt een mooie, sterke struik die rijk bloeit. Zon-

“Snoei alle planten die in de tweede helft van het jaar bloeien in de winter drastisch terug.”

der snoei krijg je een paar houtige takken met zwakke zijscheuten en weinig bloemen.

Als je bloeiende struiken snoeit, is het belangrijk te weten wanneer de bloemen zich ontwikkelen. In het algemeen kun je stellen dat planten die in de eerste helft van het jaar bloeien, zoals voorjaarsbloeiende clematis, sering, dwergkwee en peperboom-pje, bloeien op tweedejaars hout, dus aan takken die ze tussen maart en september in het jaar ervoor hebben geproduceerd. Deze planten moet je meteen na de bloei snoeien om de nieuwe aanwas zoveel mogelijk tijd te geven bloemknoppen voor het volgende voorjaar te ontwikkelen. Als je deze soorten 's winters snoeit, produceren ze wel veel nieuwe aanwas, maar geen bloemen.

Het juiste moment kiezen

Voor planten die in de tweede helft van het jaar bloeien geldt het tegenovergestelde, want deze vormen hun bloemknoppen op nieuwe aanwas. Dus je kunt eind winter, en zelfs begin voorjaar nog, meedogenloos te werk gaan en ze drastisch terugsnijden. Daarmee stimuleer je namelijk de groei van gezonde nieuwe scheuten waaraan de bloemknoppen zullen verschijnen.

Ik snoei al mijn heesterrozen in februari, hoewel voor deze planten de timing niet zo heel belangrijk is. In een koud jaar kun je ook wachten tot half maart om te voorkomen dat de nieuwe aanwas stuvriest. Maar meestal kun je rozen vanaf begin november snoeien. Dit geldt ook voor sommige clematissoorten, vlinderstruiken en andere struiken die 's zomers bloeien op eerstejaars hout. Als je ze later snoeit, zullen ze waarschijnlijk later bloeien, maar daar kun je ook bewust voor kiezen.

Hoe langer ik tuinier, hoe sterker ik beseft dat succes boeken altijd neerkomt op rekening houden met het zelfregulerende evenwicht van de natuur. Dus als je een heg of struik wilt verjongen, kun je hem het beste in de winter snoeien. En als je in de hele plant nieuwe aanwas wilt stimuleren, snoei je in de zomer (mits de jonge vogels hun nesten hebben verlaten).

Het belangrijkste wat je over de wintersnoei moet onthouden is dat hoe drastischer je snoeit, hoe sterker de plant zal groeien. Als je deze snoei toepast op planten die op tweedejaars hout bloeien en vrucht zetten, zal de plant enorm groeien maar twee jaar lang niet bloeien.

Een klimroos snoeien

Volg de tips van Monty om de bloei te stimuleren en een open takkengestel te creëren.

Bekijk je plant eerst goed om te beslissen hoeveel je weghaalt en waar je de sneden zet.

1 Snoei het uiteinde van een hoofdtak en bind die tak met zacht bindtouw aan de horizontale steundraden. Bind op deze manier alle hoofdtakken horizontaal aan en kort de zijscheuten in.

2 Streef naar een gestel van horizontaal aangebonden takken waaraan op regelmatige afstanden korte zijscheuten ontspruiten. Deze snoei activeert de plantenhormonen om bloemknoppen te stimuleren.

Dat is prima als je van plan was om een verwilderde of uitgeputte plant te verjongen, maar misschien is het niet het resultaat dat je in je hoofd had. Als je een appelboom elke winter drastisch snoeit, krijgt hij veel nieuwe takken, maar zal hij niet bloeien en dus geen vrucht dragen.

Dit kan uitlopen op een vicieuze cirkel als je het jaar erna weer drastisch snoeit om al die onproductieve aanwas te verwijderen. Bovendien trek je hiermee luizen en schimmelziekten aan omdat die nieuwe aanwas rijk is aan plantensap. Met overrijvige snoeien kun je fruitbomen de vernieling in helpen. De moraal van het verhaal is dat je moet wachten en kijken wanneer de bloemknoppen zich vormen en daarop het snoeimoment afstemmen.

Omdat de meest drastische snoei de sterkste groei oplevert, moet je aan een eenzijdig ontwikkelde struik 's winters de zwakke kant helemaal terug snoeien, niet de sterke kant. De eerste keer ben je wellicht wat huiverig, maar je zult zien dat het werkt.

Dus bedenk voordat je naar de snoeischaar grijpt waarom je een plant snoeit en hoe je ingreep de natuurlijke groeiwijze beïnvloedt. Zet de juiste sneden op het goede moment, daar pluk je later de vruchten van.

Snoeitips

- Gebruik altijd zeer scherp gereedschap, want dat vergemakkelijkt het snoeien en resulteert in schonere sneden, waardoor de planten minder beschadigen. In de praktijk betekent dit dat je een snoeischaar net zo vaak slijpt als een keukenmes. Het betekent ook dat je een snoeischaar koopt die een tijdje meegaat. Goedkoop is uiteindelijk altijd duurkoop. Persoonlijk heb ik een hekel aan aambeeldscharen. Ik gebruik bypassscharen omdat die schonere sneden maken, vooral op jonge aanwas.
- Er is veel onderzoek gedaan naar het effect van het dichtschilderen van snoeiwonden. Tegenwoordig gaat men ervan uit dat geen enkel product om wonden te dichten goed is voor de plant. Zet dus schone sneden en laat de wonden op natuurlijke wijze genezen.
- Maak er een gewoonte van om alle klimplanten en struiken na de snoei te mulchen. Met name clematis reageert heel goed op een dikke laag compost, liefst van je eigen composthoop.

Mulch planten na het snoeien met tuincompost, maar houd de grond rond de stam onbedekt.

VOLGENDE MAAND Monty maakt een voorjaarsschema met alle belangrijke klussen.

Een compostvat met deksel versnelt het composteringsproces.

Compostbakken

Met een compostbak of -vat kun je tuin- en etensresten eenvoudig omzetten in een voedselrijke bron voor je planten. Hier moet je op letten bij de aankoop.

Van alle klusjes die deze maand gedaan moeten worden, is composteren een van de belangrijkste. Het recyclen van ons tuinafval is de motor achter een succesvolle (moes)tuin, waarbij waardevolle voedingsstoffen en organisch materiaal terug in de bodem worden gebracht en de biodiversiteit een opkikker krijgt. De juiste bak (of bakken) kan een enorm verschil maken voor de kwaliteit en snelheid van je compost. Een simpele berg tuinafval zal uiteindelijk wel rotten, maar dat duurt lang, neemt veel ruimte in beslag en ziet er lelijk uit. Composteren in bakken houdt je afval netjes opgesloten en discreet geplaatst, en het rot veel sneller weg door warmte en vocht vast te houden.

Er is een uitgebreid assortiment compostbakken, met prijskaartjes voor elk budget – sommige zijn zelfs ontworpen om gekookt voedsel, vlees en vis te composteren, dus je kunt elk restje afval voor je laten werken.

Twee soorten bakken

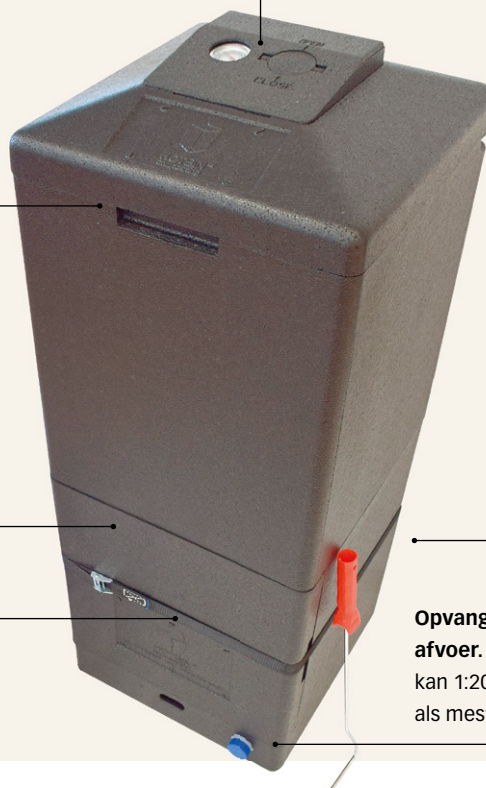
Afgesloten compostbak

Zijkanten en deksel. Gemaakt van geëxpandeerd polypropyleen, dat zeer goed isoleert en de afvaltemperatuur verhoogt voor een snelle compostering.

Luik. Voor het uitnemen van de compost.

Spanband. Voor het luchtdicht sluiten van de klep.

Deksel met scharnier. Bevat een temperatuurmeter, een beluchtingsventiel en een ingebouwd koolstoffilter tegen geurtjes.

Basisplaat. Moet op een harde, vlakke ondergrond geplaatst worden.

Opvangbak voor vloeistof en afvoer. De vloeistof (percolaat) kan 1:20 worden verdund en als meststof worden gebruikt.

Keuzehulp compostbak

Voordat je een compostvat kiest, moet je bedenken hoeveel afval er in jouw tuin wordt geproduceerd en wat je thuis wilt composteren. Overweeg dan de volgende punten en kies een passend model.

■ **Waar moet hij staan?** De standplaats is natuurlijk van invloed op de keuze van de bak. Een plek in de volle of gedeeltelijke schaduw is het beste voor een succesvolle compostering. De meeste bakken moeten op aarde worden geplaatst voor een goede drainage en om de microbiële werking te stimuleren, maar er zijn ook modellen die op een vlakke, harde ondergrond moeten staan. Als je een goedkopere compostbak wilt maar alleen een harde ondergrond hebt, zoek dan naar een model met de optie van een bodemplaat voor een goede drainage en beluchting.

■ **Welk ontwerp is het beste?** Als je maar één bak wilt of ruimte hebt voor één bak, kies dan een ontwerp waarbij de afgewerkte compost gemakkelijk van de bodem kan worden gehaald zodat je van de bovenkant kunt blijven vullen.

■ **Hoe snel wordt compost geproduceerd?** Composteren in traditionele (niet-geïsoleerde) bakken duurt 6-12 maanden op basis van 'vullen en laten'. Je kunt het proces versnellen door de bakken te legen, de compost te keren en de bak opnieuw te vullen om lucht toe te voegen en de temperatuur te verhogen,

maar dit kost tijd en moeite. Een deksel helpt om warmte en vocht vast te houden en houdt overtollige neerslag buiten, dus dek open bakken af met een stuk plastic of oud tapijt.

Materiaal en dikte beïnvloeden ook de composteersnel-

heid doordat ze meer warmte vasthouden. Hout isoleert goed, dun plastic het minst. Sterk geïsoleerde of 'warme' bakken zijn het duurst, maar kunnen al binnen een paar weken de eerste compost opleveren, omdat het composteringsproces sneller verloopt bij hogere temperaturen.

Houten compostbak

Afdekking. Een geïsoleerde hoes om warmte vast te houden en regen buiten te houden. Met oogjes op de hoeken kan het 'dekbed' worden vastgebonden.

Houten planken.

Met gleufplaten aan de uiteinden om soepel in en uit de groeven te glijden.

Hoekpalen. Met verticale groeven aan drie zijden om de planken vast te houden. Hiermee kunnen extra modules worden toegevoegd.

Bereikbaarheid. De planken kunnen aan elke kant worden verwijderd om gemakkelijk afval toe te voegen/compost te verwijderen.

■ Wat kun je composteren?

Het meeste tuinafval is composteerbaar, inclusief grasmaaisel, eenjarig onkruid, bladeren van vaste planten (geen wortels, die blijven groeien) en zacht snoeihout. Dit groene materiaal wordt uit zichzelf en zompig en compact, dus voor een effectieve compostering meng je het met ongeveer dezelfde hoeveelheid bruin materiaal, zoals fijngehakte houtachtige stengels, bruin karton en niet-glanzend papier. Rauwe groenteresten, theezakjes, koffiedik en snijbloemen kunnen in elk type compostbak, maar gekookt voedsel, vlees en vis mogen alleen in een afgesloten, ongediertebestendig ontwerp.

■ Zo krijg je waar voor je geld.

Let op de garantieperiode, vooral bij houten bakken. Kijk ook naar de duurzaamheid van de bak, omdat die kan variëren: sommige zijn gemaakt van FSC-hout of van volledig gerecycled plastic, terwijl andere dat niet zijn.

DEEL 2

Een tuin ontwerpen

Een plek voor groente en fruit

In dit tweede deel van de serie geeft Alan Titchmarsh deskundige tips over de aanleg van een tuin waarin groente en fruit centraal staan.

Een goed ontworpen moestuin met groenten, kruiden en bloemen kan zowel mooi als productief zijn.

FOTO: SARAH CUTTLE

*“De moeite die je er in het
begin in stopt, betaalt zich
terug in de voldoening die
je eruit haalt.”*

Sla kun je om de paar weken in kleine porties zaaien zodat je regelmatig kunt oogsten.

Heb je altijd al zelf groente en fruit willen kweken? Vind je de huidige winkelprijzen te hoog en kun je in de groentewinkel niet altijd alles vinden wat je zoekt? Als je antwoord op deze vragen 'ja' is, laat je dan niet langer tegenhouden en doe er dit jaar wat aan! De energie die je er in het begin in stopt, betaalt zich ruimschoots terug in de voldoening die je haalt uit het kweken – en eten – van je eigen groente en fruit.

Je kunt natuurlijk altijd een smoes vinden om niet de handen uit de mouwen te steken: we hebben onvoldoende ruimte, groenten maken de tuin lelijk (wat niet waar is), we eten niet genoeg om het de moeite waard te maken, ik heb echt geen tijd ... en ga zo maar door. Het punt is dat als je nu begint (in het begin van het jaar wanneer het voor de meeste gewassen nog aan de vroege kant is om ze te zaaien of te planten) je alles geleidelijk en in je eigen tempo kunt doen. Je kunt een plek uitzoeken en beslissen welke groenten je wilt kweken, om daarna te beginnen met de voorbereiding van de grond en de aanleg van de bedden en paden.

Denk je dat je niet genoeg ruimte hebt? Het is zelfs nog gemakkelijker om groente en fruit te kweken in potten op een terras, een balkon of voor de deur. Ik geef toe dat je dan niet zelfvoorzienend zult zijn, maar je leven is niet compleet als je nog nooit echt verse sla of zongerijpte tomaten hebt geproefd.

En wees niet bang dat groenten minder aantrekkelijk zijn dan bloemen. Met de juiste verzorging zijn ze niet alleen heerlijk om te eten, maar ook om te zien. Je kunt ze zelfs op lege plekken in een bloembed kweken. Zolang je jezelf er maar toe kunt zetten om ze te oogsten ...

Sleutels tot succes

Een krachtige, heldere lay-out maakt je tuin zowel mooi als productief.

Verhoogde bedden

De houten zijanten van de bedden geven de tuin een duidelijke structuur. De planten zijn bereikbaar vanaf de paden, dus je hoeft niet in de bedden te lopen. Behandel het hout met een niet-giftig houtbeschermingsmiddel zodat het langer meegaat.

Netten

Met grofmazige netten over een steunstructuur van bamboestokken of buizen voorkom je dat duiven van je koolplanten snoepen. Je kunt ook netten met fijnere mazen gebruiken, zoals op de foto, om kootwijtes te weren. Netten zijn praktisch, milieuvriendelijk en niet lelijk.

Mooie keukentuinen

De term 'keukentuin' heeft iets bekoorlijks: het klinkt zoveel leuker dan 'groentetuin' en is bovendien nauwkeuriger, want je kunt er ook tuinkruiden, aardbeien, frambozen, een paar dwergappels en wat kruisbessenstruiken in zetten.

Waar leg je hem aan? Om te beginnen in de volle zon. Maar heel weinig groente- en fruitgewassen houden van schaduw – met uitzondering van frambozen en bramen die wel tegen wat schaduw kunnen. Je wilt dat de planten groot en weelderig worden, en daarvoor hebben ze licht nodig. Ze hebben ook goede grond nodig. Verrijk die met royale hoeveelheden compost of goed verteerde stalmest. Die laatste kun je kopen in zakken

of – wat goedkoper is – los op een aanhangwagen. Controleer hoe dan ook of de mest goed verteerd is en niet rechtstreeks uit de stal komt, want voor het afbraakproces in de grond wordt er kostbare stikstof verbruikt.

Als je groenten en fruit niet een eigen stuk tuin kunt geven, kweek ze dan in bakken die je op een terras of balkon zet. Je kunt een 'formele tuin' creëren door de bedden aan te leggen alsof het borders zijn, met misschien een kegelvormige laurier of dwergperzik in een grote pot in het midden: je eigen siertuin.

Je kunt ook een deel van een bloembed of border voor groenten reserveren en dat afbakenen met een lage heg van lavendel, *Euonymus 'Jean Hugues'*, *Ilex crenata*, *Pittosporum*, gamander of de prachtige,

Potten

Met planten in potten en bakken (zoals hier op een centrale plek), kun je de aanblik van je keukentuin nog verder verfraaien. Plaats ze zo dat ze het idee van een siertuin versterken.

Randen

Strakke heggen geven je tuin een verzorgde aanblik. In deze bedden staan zonnebloemen en palmkool bij elkaar. Een alternatief is om in elk bed een dwergfruitboom te planten.

Paden

Grind zorgt ervoor dat de paden onder alle weersomstandigheden begaanbaar zijn. Paden kunnen formeel zijn (zoals hier) of informeel, en ze accentueren de contouren van je keukentuin.

laagblijvende taxusvariëteit *Taxus baccata* 'Repandens'. Als de planten te prijzig zijn, koop er dan één of twee en neem eind zomer of begin najaar stekken. Met geduld kun je een boel geld besparen!

Zelfs verticale oppervlakken kun je benutten om groente en fruit te kweken. Zo doen aardbeienplanten het goed in plantenhangers aan een muur of schutting op het zuiden of westen. En aan de voet van een muur of schutting kun je potten met groenten of zelfs muurgeleide fruitbomen op laagblijvende onderstammen plaatsen.

Zelf had ik enkele kleine groentebedden die ik een paar jaar geleden heb omgetoverd tot een echte keukentuin. Het is een stuk grond van ongeveer 15 m² dat ik heb omheind met

“Het ontwerpen van de plek was net zo leuk als het zaaien en planten.”

houten palen en kippengaas om de konijnen uit de omliggende akkers buiten te houden. Dit probleem heb je in stedelijk gebieden natuurlijk niet, maar het is evengoed de moeite waard om een apart deel van je tuin te bestemmen tot keukentuin. Dit geeft een nette uitstraling en ik heb graag dat mijn eetbare gewassen niet alleen een smakelijke oogst opleveren, maar ook een prettige aanblik bieden. Ik heb met spoorbielzen verhoogde bedden aangelegd en die gevuld met goede bovengrond, verrijkt met mijn eigen compost.

Als je iets doet, moet je het goed doen.

Een bed met frambozen, aardbeien en kruisbessen wordt beschermd door een fruitkooi. (Na jarenlang te hebben geworsteld om onder een sluier van plastic netten aardbeien te plukken, geniet ik nu van de luxe dat ik gewoon rechtop kan lopen.) Ik heb zelfs een schuurtje in het midden gezet om mijn tuingereedschap in op te bergen. Hoe dan ook, ik hoop dat je een idee krijgt van wat er mogelijk is. Ik heb minstens zoveel plezier beleefd aan de aanleg en inrichting van de plek als aan de eerste keer zaaien en planten.

De sleutel tot het aantrekkelijk houden van een fruit- en groentetuin is het vermijden van onbegroeide grond. Zaai geen lange rijen sla of radijsjes die allemaal in dezelfde week

In een kas kun je eerder beginnen met zaaien en meer soorten groente kweken.

oogstrijp zijn. Zaai liever in de loop van een paar weken meerdere keren in rijen van één meter. Hierdoor kun je doorlopend oogsten en blijft de tuin er mooi productief uitzien. In onbegroeide grond kun je in het voorjaar en de zomer snelgroeïende groenten zaaien, zoals radijsjes en lente-uitjes.

Vind je net als ik de aanblik minstens zo belangrijk als de smaak? Prei en ui geven mooie verticale accenten, en je kunt stokslabonen laten groeien tegen wigwams van bamboestokken die je neerzet in de hoeken van groentebedden, waar ze een oogstrelend effect hebben.

Ik laat metalen bogen, die de ingang tot mijn groentetuin vormen, begroeien met *Lathyrus* en aan de uiteinden van elk bed heb ik lavendel en *Scabiosa* geplant vanwege hun schoonheid en aantrekkingskracht voor bestuivers.

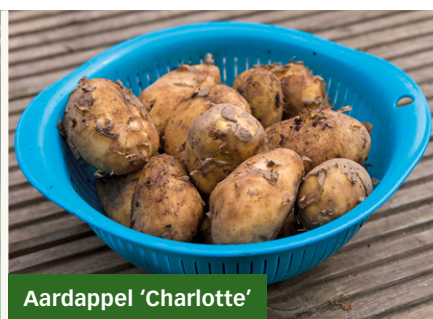
Mijn opa kweekte in zijn groentetuin bloemen die hij plukte voor mijn oma: dui-zendschoon, *Scabiosa* en *Lathyrus*. Ik kweek dezelfde bloemen vanuit een soort nostalgie, maar ook omdat ze mooi zijn en de bijen gelukkig maken.

Er staat een verzinkte waterbak naast de schuur om regenwater in op te vangen en zo'n bak staat ook naast de kleine kas die ik in een van de hoeken heb geplaatst. En in de hoek daartegenover staat een compostbak met houten zijkanen.

Mijn keukentuin is mooi om te zien – zelfs 's winters wanneer de lege bedden zijn omgespit en gemulcht – vanwege de permanente structuren. Ik begrijp niet hoe ik het ooit zonder deze tuin heb kunnen doen. Op dit moment blader ik door zaadcatalogi om de oogst van dit jaar voor te bereiden. Eigenlijk is mijn keukentuin een droom die is uitgekomen.

Sperziebonen

Aardappel 'Charlotte'

Munt

Alans vijf favoriete gewassen

■ Stokslaboon 'Cobra'

Pronkbonen leveren een grote oogst, maar ik geef de voorkeur aan de dunnere sperziebonen omdat die malser zijn. Laat ze tegen wigwams of dubbele rijen bamboestokken groeien en vergeet niet water te geven, want het zijn hongerige planten. Plant ze na IJsheiligen buiten, wanneer alle risico op vorst is geweken.

■ Ui 'Centurion'

Ik kweek uien altijd op uit plantuitjes – die bolletjes – en niet uit zaad. Het is veel gemakkelijker en geeft minstens zo'n grote opbrengst. Vorig jaar hadden mijn uien een doorsnee van 10 cm en dat is meer dan genoeg. Ze willen graag vruchtbare grond en veel zon. Plant de uitjes net onder de grond, zodat de puntjes niet boven het oppervlak uitsteken, anders zullen merels ze uit de grond trekken.

■ Aardappel 'Charlotte'

De meeste mensen stoppen geen energie in het kweken van aardappelen, vooral als ze weinig ruimte hebben. Maar als je de kans hebt om een vroege variëteit een

eigen bedje te geven – of twee of drie pootaardappelen in een grote bak plant – dan kun je genieten van dat magische moment waarop je je eigen piepers root en kookt of bakt of poft ... en smult! De variëteit 'Charlotte' heeft een heerlijke smaak.

■ Munt

Ik kweek een stuk of zes verschillende muntsoorten. Ik gebruik munt niet altijd in de keuken (hoewel het lekker is bij lamsvlees uit de oven), maar geniet gewoon van de geur die vrijkomt als je de planten aanraakt. Om te voorkomen dat ze gaan woekeren, kweek ik ze in potten die ik langs de randen van bedden ingraaf, waarbij de potranden zichtbaar blijven.

■ Rabarber 'German Wine'

Deze plant is heerlijk in taarten en crumbles. Trek tot half zomer naar behoefte stengels van de plant. Verwijder daarna regelmatig eventuele verlepte bladeren, zodat de planten echte blikvangers blijven. Kun je deze soort niet vinden, probeer dan bijvoorbeeld rabarber 'Victorial', eveneens met rode stelen.

VOLGENDE MAAND Alan geeft tips voor de aanleg van een tuin die voor jong en oud aantrekkelijk is.

Tuinieren voor je gezondheid

met Adam Frost

BLIJ IN HET HOOFD

Steeds vaker wordt onderkend dat tuinieren onze stemming kan verbeteren, maar waarom is dat? Adam Frost legt uit welke rol tuinieren speelt in de verbetering van onze geestelijke gezondheid.

Door tijd in zijn tuin door te brengen, in nauw contact met de natuur, is Adam een depressie te boven gekomen.

Simpele klusjes zoals bladeren harken kunnen kalmerend werken en spanning wegnemen.

Ik heb altijd geweten dat ik in de tuin vrolijker word en me beter ga voelen, maar ik wist eigenlijk niet waarom. Het begon al in mijn jeugd, toen ik regelmatig logeerde bij mijn grootouders van beide kanten, die allemaal van tuinieren hielden. Mijn nette oma en opa hadden een typische jaren 70-tuin, met bloemperken, een keurig gazon (met strepen uiteraard) en aan één kant een pad en een waslijn. Achterin stond een kas en het was mijn taak om die 's morgens open te zetten, de planten water te geven en te controleren of de tomaten rijp waren. Ik genoot ervan. Daarnaast hadden ze een volkstuintje waar ze vele gelukkige uren doorbrachten.

Als ik niet bij mijn nette grootouders was, kon je me een straat verderop bij mijn rommelige oma en opa vinden. Zij hadden een verwilderde achtertuin met een grote vijver en talloze yucca's tussen de wildere beplanting. Achter in de tuin stonden twee aluminium kassen – de ene vol met cactussen en de andere vol siernetels – waar ik heb geleerd hoe je planten kunt vermeerderen. Vaak zette ik voor hun huis een stalletje neer om mijn planten aan voorbijgangers te verkopen!

Heerlijke tijden, maar ik kon toen nog niet vermoeden dat deze relatie met tuinieren me het gereedschap zou geven om later in het leven moeilijke perioden door te komen.

Groeiend bewustzijn

De afgelopen jaren hebben velen van ons de kracht van onze achtertuinen leren kennen. Er wordt tegenwoordig veel meer over gepubliceerd en ik werk zelfs samen met de Britse nationale gezondheidszorg om tuinen voor ziekenhuizen aan te leggen, wat ongelooflijk belangrijk is. Zelf heb ik mijn hele leven geworsteld met mijn geestelijke gezondheid en ik heb gemerkt dat lichamelijke bezigheden me altijd hielpen.

Pas nadat ik mijn vrouw had ontmoet, die in de loop van de jaren ook lange depressieve episoden heeft gehad, werd het steeds duidelijker dat tuinieren zou

kunnen helpen. Toen ik mijn fantastische vrouw net kende, was ik er niet eens zeker van of ze wel wist wat een landschapsarchitect was. Ze zag er namelijk uit alsof ze net was opgemaakt door een professionele visagist en de tuin alleen zou ingaan om te zonnebaden. Maar naarmate de tijd verstreek en haar geestelijke gezondheid pieken en dalen doormaakte, was ze steeds vaker in de tuin te vinden. In het begin was het misschien omdat ik buiten was, maar geleidelijk raakte ze meer betrokken en werd het een plek waar ze zichzelf in kon verliezen en ontspannen.

Een sprong in de tijd naar de afgelopen jaren: veel mensen hebben me gevraagd waarom we kleiner zijn gaan wonen. Om eerlijk te zijn is de lockdown heel moeilijk voor ons geweest (zoals voor zoveel mensen), maar er werd in die periode ook een boel duidelijk. Het ging niet goed met Sulina (mijn vrouw) en een van mijn kinderen had gezondheidsproblemen. Eind 2021 kreeg ik corona en moest ik me afzonderen in een kamer en uiteindelijk kreeg ik te horen dat ik een burn-out en een depressie had.

Ik wilde toen niet eens de tuin in, wat heel vreemd was, maar het voelde gewoon als te veel. Alles wat ik normaal gesproken deed, voelde verkeerd. Ik was de typische vijftigplusman die niet praatte. Ik vond nergens rust en ik besef dat dit voor sommige mensen die me oppervlakkig kennen vreemd klinkt.

Toen ik uiteindelijk wel ging praten, besepte ik dat er iets moest veranderen en dat hebben we als gezin opgepakt. We zijn verhuisd en geleidelijk begon ik weer te tuinieren. Terugkijkend zie ik dat de oude, grotere tuin me meer overspoelde naarmate het slechter ging met de leden van mijn gezin. Door de verhuizing ben ik gaan inzien dat onze relaties veranderen als we ouder worden, zoals mijn relatie met de tuin ook was veranderd. De aanleg van de nieuwe tuin heeft mijn passie voor tuinieren nieuw leven ingeblazen. Ik ben er rustig onder en zie de tuin niet als een plek

“De aanleg van de nieuwe tuin heeft mijn passie voor tuinieren nieuw leven ingeblazen. Ik ben er rustig onder en zie de tuin niet als een plek waar ik een klussenlijst moet afwerken.”

waar ik een klussenlijst moet afwerken, maar als een plek waar ik blij word. Ik neem vaak een foto van mijn favoriete bloem van de dag, alleen maar om van de details te genieten.

Dus als je je overweldigd voelt, dan moet je niet bang zijn om iets te veranderen, al was het alleen maar de manier waarop je tuiniert. Zorg ervoor dat het bij je past. Gebruik je tuin als een plek om na te denken of te ontsnappen en je in een klus vast te bijten. Ik heb ook gemerkt dat de tuin een heerlijke plek is om met Sulina en de rest van het gezin dingen te bespreken. Neem niet te veel hooi op je vork, geniet van de kleine dingen die je aandacht trekken en maak je niet te veel zorgen over het totaalplaatje. Een tuin draait niet om perfectie, maar om jou.

Loop elke dag de tuin in en let op de kleine veranderingen.

Aan de slag

Hoe kan een tuin je geestelijke gezondheid verbeteren? Hier zijn drie dingen die je meteen kunt proberen.

1 Ga naar buiten

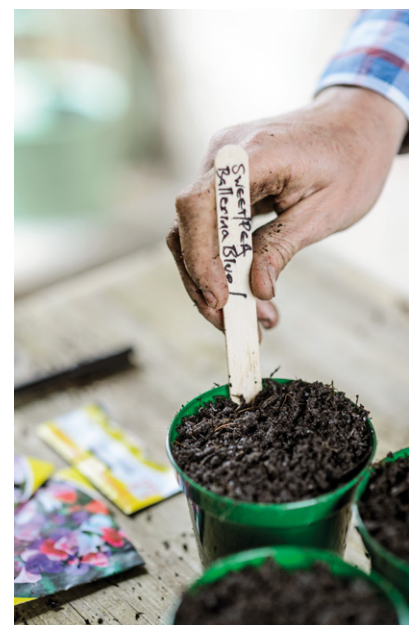
Zelfs een paar minuten buiten in een groene omgeving kunnen stress verminderen en je humeur verbeteren. Loop rond in je tuin, kijk naar de bladeren in de wind, luister naar de vogels of ga even zitten en kijk een tuinboek in.

2 Kijk en verwonder je

Trek elke dag tijd uit om de tuin in te gaan en laat je fascineren door de natuur. Kleine veranderingen zijn net zo spannend als grote. In elk seizoen is er wel iets wat je aandacht trekt. Opgaan in de natuur helpt je om het leven te relativiseren en is goed voor je welzijn.

3 Doe die klusjes

Routinetaken geven je de mogelijkheid om je hoofd leeg te maken of je gedachten op een rij te zetten. Potten afspoelen of bladeren opruimen – wat je ook doet in de tuin, je hebt even de ruimte en de tijd om na te denken en tegelijkertijd voldoening te vinden in een nuttige bezigheid.

Waarom tuinieren ons kan opvrolijken

Of je nu een grote of kleine tuin hebt, erin bezig zijn zorgt voor ontspanning en helpt je je hoofd leeg te maken.

Rust in je hoofd

Tuiniers zeggen vaak dat hun tuin en het contact met de natuur hen geestelijk gezond houdt, vooral in moeilijke tijden. Onderzoek toont aan dat tuinieren in de buitenlucht – in je eigen tuin of in een volkstuin – een van de beste manieren is om ons geestelijke en lichamelijke welzijn te verbeteren. Maar waarom is dat zo?

Tuinieren vergt betrekkelijk weinig mentale inspanning vergeleken met veel andere soorten werk, dus het biedt de mogelijkheid tot geestelijk herstel. Veel tuinklussen, zoals onkruid wieden, snoeien of bladeren harken, zorgen voor afleiding terwijl je toch iets nuttigs doet.

Veel mensen zeggen dat ze gefascineerd raken door de groeiende planten en dat de schoonheid van de natuur hen meeneemt naar een andere wereld. Het haalt je volledig uit je dagelijkse bezigheden, dus je gedachten kunnen afdwalen. In die zin vormen tuinen en tuinieren een soort toevluchtsoord – een ontsnapping aan dagelijkse spanningen en zorgen – waar we nieuwe energie opdoen.

Laat zien wie je bent

Een andere reden waarom tuinieren ons een goed gevoel geeft, is dat het een creatieve bezigheid is waarmee we invulling kunnen geven aan onze identiteit. Ook al is de tuin nog zo klein, we kunnen er onze eigen geschiedenis en cultuur tot uitdrukking brengen met planten die ons herinneren aan speciale plekken of personen. Daarnaast is tuinieren een optimistische bezigheid, want het veronderstelt een toekomst waarin die planten, groenten en

Inspannende tuinklussen stimuleren de productie van endorfine, ons natuurlijke gelukshormoon.

bomen gaan groeien. Die hoop wordt werkelijkheid wanneer alles goed gedijt en dat draagt weer bij aan een sterk gevoel van voldoening en succes.

Lichamelijke voordelen

Tuinieren vergt vaak een flinke lichamelijke inspanning. Er is gebleken dat mensen van buiten sporten (een groene work-out) vrolijker worden dan van binnen sporten. De inspanning verhoogt de hartslag, pompt bloed naar de hersenen en verhoogt de niveaus van endorfine en serotonine – stoffen in de hersenen waardoor we ons goed gaan voelen.

Bovendien gaat het niveau van cortisol, het stresshormoon, omlaag wanneer we ons buiten in de natuur bevinden. Als we ons positiever en minder gespannen voelen, is het gemakkelijker om helder te denken en beslissingen te nemen. Dus het lichamelijke aspect van tuinieren kan ons gehele welzijn verbeteren.

Begin eenvoudig

Hoewel we weten dat tuinieren goed is voor onze geestelijke gezondheid, lijkt het sommige mensen gewoon erg veel werk of te moeilijk. Als dat voor jou geldt, bedenk dan dat is aangetoond dat ook het bezoeken van tuinen, een groen uitzicht vanuit een raam en zelfs het kijken naar een kamerplant al een positief effect kunnen hebben. Sommige gemeenten hebben een 'samen-tuin' waar je samen met anderen kunt tuinieren. Je gaat je zowel geestelijk als lichamelijk beter voelen. Spendeer vijf minuten in de tuin of op het balkon om te kijken hoe de bollen erbij staan en je ziet de rest van de dag in een ander licht.

Vraag & antwoord

V Waarom is mijn nieuwe roos ziek geworden?

A Bij ervaren tuiniers is het een bekend fenomeen: men plant een nieuwe roos op een plek waar eerder een andere roos het geweldig deed, maar de nieuwe plant wordt ziek. Hoewel deze situatie niet zo ongebruikelijk is, zijn wetenschappers nog niet zeker van de oorzaak.

De meest waarschijnlijke reden is dat ziekten en plagen zich door de jaren heen in de bodem hebben verzameld. En terwijl de oude roos misschien volwassen genoeg was om met deze problemen samen te leven en ze het hoofd te bieden, kunnen jonge planten daar meer moeite mee hebben.

Rozen zijn extra gevoelig voor dergelijke problemen, maar ook andere planten in de uitgebreide *Rosaceae*-familie krijgen ermee te maken. Denk aan appels, kersen, pruimen en aardbeien. In andere plantenfa-

milies kunnen dennen en viooltjes met dezelfde problemen te maken krijgen.

Je kunt alle grond waarmee je nieuwe plantenwortels in aanraking komen vervangen door een plantgat te graven dat een stukje groter is dan de spreiding van de wortels en dit gat op te vullen met nieuwe grond. Ook kun je de grond verbeteren door veel organisch materiaal toe te voegen. Het kan ook helpen om de door ziekte geplaagde plek een aantal jaren met rust laten.

Planten die in potten zijn gekweekt hebben wellicht een goede voorsprong waarmee ze het kunnen redden, maar je kunt ze ook in een kartonnen doos uitplanten op de aangedane. Deze doos werkt dan als tijdelijke barrière, zodat je plant langer de tijd heeft om aan te slaan. En het materiaal vergaat vanzelf.

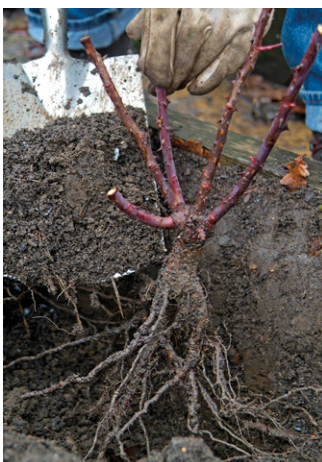
V Waarom mag je rozen niet op dezelfde plek herplanten?

A Rozen groeien dan mogelijk niet goed vanwege achtergebleven plagen of ziektes in de bodem. Rozen op Laxa-onderstammen zijn wat beter tegen dergelijke problemen bestand dan veel andere typen.

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

TIP
Probeer bij het herontwerpen van je tuin de standplaats van je planten te veranderen, zeker als je planten kweekt die vatbaar zijn voor ziekten na het herplanten.

De bessen van *Cotoneaster 'Cornubia'* gaan lang mee.

V Welke groenblijvende leibomen groeien goed op een plek op het noorden?

A De meeste groenblijvende bomen of grote struiken in leivorm zijn gevoelig voor windschade, dus kijk eerst of deze plek veel (koude) wind te verduren krijgt. Als het redelijk beschut is, probeer dan bijvoorbeeld *Magnolia 'Fairy Cream'*. Deze is grotendeels groenblijvend en krijgt veel bloemen.

Hulst is eenvoudig in het onderhoud en hoeft je maar weinig te snoeien.

Koop er dan wel eentje die als leivorm is gekweekt, want ze zijn vaak meerstammig.

Als grote bloemen niet jouw ding zijn, kun je kijken naar liguster. Soms worden ze als leiboom gekweekt. De Chinese liguster (*Ligustrum lucidum*) heeft bladeren van 15 cm lang en draagt van de zomer tot de herfst crèmekleurige bloemen. Halfgroenblijvende dwergmispels, waaronder *Cotoneaster 'Cornubia'* (met rode vruchten) en *C. 'Rothschildianus'* (met gele vruchten) hebben boomachtige vormen en hun bloesem trekt bestuivers aan.

Verder is een leihulst sterk en aantrekkelijk. *Ilex x altaclerensis 'Golden King'* is bijvoorbeeld leuk, maar is (ondanks de naam) een vrouwelijke plant. Staat er een mannelijke variant in de buurt, dan zal er bestuiving plaatsvinden en kun je rode bessen verwachten.

Een andere favoriet voor plekken die niet in de volle zon liggen, zijn bonte hulstsoorten, die een tijdloze stijl uitstralen. De bessen zijn geweldig voor vogels, en in een noordelijk gelegen tuin blijft rijp er langer op liggen, wat er prachtig uitziet op de golvende bladeren.

Je zult iets meer betalen voor een leihulst dan voor iets dat veel sneller groeit, maar hij hoeft maar één keer per jaar te worden gesnoeid. Dat kun je overigens het beste doen met een snoeischaar, omdat je de daarmee bladeren niet doormidden snijdt zoals met een heggenschaar. Een hulst kan wel honderd jaar worden, dus hij gaat een leven lang mee. Voor winterkou haalt hij zijn schouders op. En als je hem vroeg in de winter snoeit, nadat de vogels de bessen hebben gegeten, heb je bruikbare takken om een krans of slinger te maken voor de feestdagen.

V Wat is er mis met onze winterharde fuchsia?

A Dit lijkt op een besmetting met fuchsiagalmijt. Deze minuscule mijt, *Aculops fuchsiae*, voedt zich door het sap van de plant te zuigen en veroorzaakt daardoor schade. Vaak breken er ook knoppen af, waardoor de plant minder goed zal bloeien.

De besmetting maakt de plant minder mooi, maar zal hem niet doden. Sommige mensen proberen daarom de aangetaste delen te snoeien en weg te gooien, maar dit is slechts een kortetermijnoplossing. Want ook de nieuwe groei wordt snel weer aangetast. De mijten overwinteren in de knoppen, brengen meerdere generaties per jaar voort en zijn bestand tegen bestrijdingsmiddelen.

Maar hoewel ze tegen redelijk lage temperaturen kunnen overleven, ze zelden onder de 5°C en na een paar nachten vorst zullen ze nagenoeg verdwenen zijn. Je begint dus in het voorjaar met een schone lei.

Fuchsiagalmijt tast het uiterlijk en de groei van de plant aan.

Hosta's hebben regelmatig water nodig om te gedijen in de volle zon.

V Hosta's houden van schaduw, dus waarom doen die van mij het goed in de zon?

A Hoewel hosta's het goed doen in de schaduw, doen ze het ook goed in de zon. Er is slechts één maar: als een hosta in de zon staat, moet hij een goede watervoorziening hebben. Je hebt dus iets goed gedaan (of de weergoden zijn je gunstig gezind geweest). Let wel op, want extreme hitte en zon kan de bladeren verschroeien. Bij hittegolven hebben je hosta's dus wat extra aandacht nodig.

V Trek ik ratten aan als ik een composthoop aanleg?

A Een composthoop kan ratten lokken als je niet oppast met wat je erop gooit. Je moet je dus aan een paar eenvoudige spelregels houden: vul je composthoop niet aan met vlees, vis of andere dierlijke producten, en voeg geen gekookt voedsel toe. Dat is alles. Als je deze producten vermijdt, zullen ratten geen interesse hebben in je composthoop.

Winterharde coniferen blijven het hele jaar mooi.

V Hoe kun je dennenbomen kweken uit zaad?

A Je kunt de zaden het beste 's nachts laten weken en ze vervolgens zaaien in een zaai bak of ondiepe pot met (turfvrije) potgrond. Bedek ze dan met een dun laagje scherp zand en laat ze buiten staan zodat ze een periode van kou doormaken.

Om ervoor te zorgen dat de grond niet te nat wordt of dat muizen de zaden opgraven, zet je je zaai bak in een koude bak of in de regenschaduw tegen een muur, iets boven de grond. Hopelijk ontkiemen ze dan in het voorjaar wanneer de temperaturen beginnen te stijgen.

V Kun je tomaten blijven kweken in een folietunnel na aardappelziekte?

Tomaten verwelken en bezwijken door aardappelziekte.

A De schimmelsporen zijn op de een of andere manier in je folietunnel terechtgekomen. En als je veel water geeft, zal de luchtvochtigheid hoog genoeg zijn geweest voor de aardappelziekte om toe te slaan. Waarschijnlijk zijn de sporen meegewaaid of van geïnfecteerde plantendelen gespoeld naar de grond eronder.

Planten die voor deze schimmel gevoelig zijn kun je het beste enkele jaren

vermijden, want de sporen kunnen langdurig levensvatbaar blijven in de grond – vooral als de grond ook plantenresten bevat, zoals stengels.

Maar als je de besmetting snel hebt opgemerkt en de planten meteen verwijderd – en als ze ook nog in potten op een verharde ondergrond zoals tegels stonden – is de kans dat de ziekte in de grond kan overwinteren al een stuk kleiner.

V Mijn gazon is bedekt met mos en zwarte schimmel. Wat kan ik doen?

A Groot leermos (*Peltigera canina*) vermeerderd zich via sporen en verschijnt vaak samen met andere mossen in gazons die in slechte staat verkeren. Meestal is de grond in dat geval verdicht en zorgt schaduw van bomen voor een matige groei van het gras. Zelfs waar gazons niet worden betreden, kan een grote hoeveelheid regenwater die vanaf de buitenste randen van boomkruinen stroomt zorgen voor een hard, nat oppervlak.

De beste behandeling is het terug snoeien van bomen en struiken die hun schaduw werpen op het gazon, of het vergroten van je borders door een deel van het mossige gazon op te offeren.

In het voorjaar kun je de drainage verbeteren door het gazon te beluchten met een riek, een vork met holle tanden of door een gazonbeluchter te huren. Veeg daarna een mengsel van teelaarde en scherp zand in de gaten en voed je gazon met een organische gazonmeststof.

Een beluchter met holle tanden helpt de drainage van je gazon te verbeteren.

Inheemse taxus is erg nuttig in zowel formele als diervriendelijke hagen.

V Welke inheemse groenblijvers kan ik gebruiken om gaten in de heg op vullen?

A Er zijn niet zo veel groenblijvende, inheemse planten, maar als we de regels een beetje oprekken, kunnen we hulst (*Ilex*), vuurdoorn (*Pyracantha*) en venijnboom (*Taxus baccata*) aanbevelen.

Die leveren in de winter allemaal beschutting voor allerlei dieren en vruchten voor vogels. Ook kun je ze hard snoeien tot in ouder hout als ze door de jaren heen te groot groeien.

V Help, mijn begonia heeft bruine vlekken!

A De begonia's met lange stengels, die vaak gevlekte bladeren hebben, geven de voorkeur aan indirect licht en kunnen gemakkelijk verschroeien als ze direct zonlicht krijgen. Daarentegen geven de meer gedrongen 'Rex'-begonia's (die groeien vanuit horizontale wortelstokken) de voorkeur aan goed licht. Zij kunnen last krijgen van meeldauw als je ze in de schaduw zet. Probeer je kamerplant dus naar een andere plek te verhuizen in plaats van hem te verpotten.

Geef begonia's voldoende luchtvochtigheid, warmte en licht.

Theeblaadjes zijn een uitstekend ingrediënt voor de composthoop.

V Zijn theeblaadjes goed voor zuurminnende planten?

A Theebladeren kunnen worden toegevoegd aan compost of gebruikt worden als bodemverbeteraar om de grond zuurder te maken. Alleen ... je hebt dan waarschijnlijk heel veel theebladeren nodig om enig merkbaar effect te sorteren. Er zitten niet bijzonder veel voedingsstoffen in theebladeren, dus ze zijn zeker geen vervanging voor plantenvoeding.

V Hoe zorg je voor een olifantspoot?

A *Beaucarnea recurvata*, ook wel bekend als olifantspoot, komt oorspronkelijk uit Oost-Mexico en is een mooie en makkelijke kamerplant. Zet hem op een lichte, zonnige plek, maar vermijd te fel licht dat de bladeren zou kunnen verschroeien.

Normale kamertemperaturen zijn prima, maar zet hem liever niet op een plek waar het onder de 10°C uitkomt. Als de temperatuur lager is, geef dan minder water. Laat het oppervlak van de grond tussen gietbeurten opdrogen en geef maandelijks

een vloeibare, gebalanceerde kamerplantenvoeding in de periode dat de plant actief groeit. De planten kunnen meerdere jaren in relatief kleine potten blijven staan. Als je besluit hem te verpotten, doe dit dan in het voorjaar met een goed doorlatende potgrond.

Zet de olifantspoot binnen op een zonnige plek.

V Kan ik gebruikte potgrond gebruiken om verhoogde bedden bij te vullen?

A Gebruikte potgrond is zeker de moeite waard om te bewaren, of het nu afkomstig is uit kleine potten waarin zaailingen hebben gestaan of uit grotere kweekzakken. Er zal weinig voedingswaarde in zitten en om ziektes te voorkomen is het goed beleid om potgrond niet steeds opnieuw te gebruiken voor dezelfde plantensoort. Dat gezegd hebbende, is het perfect om verhoogde bedden

bij te vullen als je daarbij ook meteen compost en meststoffen toevoegt.

Gebruikte potgrond is ook goed als isolatie om dahlia's in te laten overwinteren of om – licht vochtig – bieten en wortels in op te slaan voor de winter. Je kunt het ook met een beetje vermiculiet of perliet gebruiken als grond om bollen in voor te trekken, of het buiten over opgepotte bollen leggen om ze tegen kou te beschermen.

Bollen in potten hebben baat bij een mulchlaag van gebruikte potgrond.

Pachysandra is een waardevolle bodembedekker voor in de schaduw.

V Wat kan ik planten in de schaduw van mijn heg van hulst?

A Het is eigenlijk verrassend dat klimop deze ruimte nog niet heeft geclaimd. Maar daardoor is er nog ruimte om twee andere sterke schaduwbewoners een kans te geven: de Napolitaanse cycloam (*Cyclamen hederifolium*) en schaduwkruid (*Pachysandra terminalis*).

De cycloam heeft prachtige, gevlekte bladeren en trakteert je op een zee van roze en witte bloemen in de herfst, maar laat in de zomer zijn blad vallen.

Als dat je afschrikt, probeer dan het schaduwkruid (ook dikkemanskruid genoemd). Die blijft heel klein (ongeveer 15 cm hoog) en kruipt over de grond, waardoor een dicht tapijt ontstaat. Het heeft kleine, witte bloemen die vrij onbeduidend zijn. Maar het ziet er fraai uit. In wezen is het een mooi, groen scherm dat de grond bedekt en onkruid tegenhoudt, zonder dat het opvalt. Het kruid houdt van flink wat schaduw en wordt in de volle zon geel.

V Wat is dit voor plant en hoe verzorg ik het?

A Dit is een *Dracaena*, waarschijnlijk *Dracaena fragrans* of een van zijn cultivars. Deze kamerplanten zien er vaak compacter uit op foto's, maar als ze zich ergens thuis voelen, kunnen ze tot het plafond groeien. In het wild kan dit familielid van de drakenbloedboom zelfs formaatje huis aannemen ...

Zet de plant in het voorjaar in een grotere pot en bind hem aan een steunstok. Wil je een lagere, vertakte groei aanmoedigen, dan kun je hem ook tot 30 cm van de basis terugsnijden. Geef hem verder maar

De *Dracaena* is een uitstekende, onderhoudsarme kamerplant.

weinig water en een plekje in de (half)schaduw en je hebt er geen kind aan.

V Waarom proberen de wormen uit mijn compostvat te ontsnappen?

A Je zult merken dat er altijd een paar wormen zijn die, ongeacht hoe perfect je composteert, proberen te ontsnappen. Daar zul je gewoon mee moeten leven. Maar als het aantal potentiële vluchtelingen groot wordt, is er iets aan de inhoud van de bak dat ze niet bevalt.

Het klassieke probleem doet zich voor wanneer te veel sterk zure materialen zijn toegevoegd (meestal sinaasappel, mandarijn, grapefruit, citroen of ander citrusfruit). Wormen vinden die verhoogde zuurgraad niet lekker

en het irriteert ze. Als je denkt dat dit het probleem is, verwijder dan wat je kunt en voeg wat kalk toe.

Te veel vocht in de compost is een andere veelvoorkomende oorzaak van wormen die proberen te ontsnappen. Als dit het geval is, stop dan met het toevoegen van materiaal met een hoog vochtgehalte, zoals komkommer, courgette of pompoen. Voeg wat droger materiaal toe, zoals versnipperd krantenpapier, om het vochtgehalte in evenwicht te brengen.

Beperk citrusfruit tot een minimum in composthoppen.

Uit eigen tuin!

Een zeer gevarieerd assortiment kwaliteitszaden voor uw moes- of siertuin

Sluis Garden
www.sluisgarden.nl

Vraag onze super dikke zaadcatalogus aan!

Gardeners' World Live 2024

Gardeners' World Live is hét jaarlijks terugkerende Britse evenement voor de gepassioneerde tuinier. Er is van alles te zien en te doen: inspirerende voorbeeldtuinen, uitgebreide shoppingmogelijkheden en als kers op de taart: jouw favoriete tuinexperts live op het podium.

Elk jaar komt een spannende collectie tuinen tot leven die laat zien hoe verbeelding en creativiteit een buitenruimte kunnen transformeren. Je komt er ogen en oren tekort en het is de ultieme manier om ideeën op te doen voor jouw eigen tuin. Van de showtuinen tot de prachtige borders en bloemenpresentaties in de bloementent, je gaat zeker naar huis met een hoofd vol ideeën en armen vol planten.

Voor grote, middelgrote en kleine tuinen

Naast de showtuinen is er ook een grote collectie aan iets kleinere voorbeeldtuinen, de *Showcase Gardens*. Ze laten zien welke ongelooflijke resultaten kunnen worden bereikt in een compacte tuin. En als die ideeën nog steeds te groot zijn om in je eigen tuin toe te passen, dan zijn de prachtige borders wellicht meer voor jou. Deze *Beautiful Borders* zijn uniek voor BBC

Gardeners' World Live en zullen je zeker helpen! Dit populaire onderdeel van het evenement staat altijd bol van de ideeën om het beste uit je tuin te halen. Of het nu gaat om het kweken van groenten in kleine ruimtes, kleurencombinaties, planten voor schaduwrijke plekken of slim gebruik van materialen, je vindt er inspiratie in overvloed.

Ontmoet de Gardeners' World-sterren

Elk jaar is het weer een drukte van belang in het BBC *Gardeners' World Live*-theater. Hier geven de bekende plantenexperts, waaronder Monty Don, Adam Frost en Carol Klein, inspirerende presentaties en beantwoorden ze vragen van bezoekers. In de bloementent vind je nog meer experts waar je met je vragen terecht kunt.

Shop till you drop

Uiteraard is er ook dit jaar geen gebrek aan standjes en kramen,

waar kwekers en creatieve ambachtslieden hun producten aan je presenteren. Dit deel van het Gardeners' World Live bruist van de activiteit: sieraden, kaarsen, kunstwerken, mode, huishoudelijke artikelen en nog veel meer. Of je nu op zoek bent naar het perfecte cadeau, wilt shoppen bij unieke merken die je niet in de winkelstraat zult vinden, of gewoon jezelf wilt verwennen – zorg ervoor dat je deze markt niet mist!

**Laatste
plaatsen!**

Wil jij Monty live meemaken?

Een bezoek aan Gardeners' World Live maakt deel uit van de tuinreis Worcestershire & Gardeners' World Live Event (5 dagen, vanaf € 665). Kijk hieronder voor het volledige reisschema en andere praktische informatie.

Inbegrepen:

- 4 overnachtingen in driesterrenhotel Holiday Inn Express in Redditch
- overtocht naar Engeland per Eurotunnel (trein) op heen- en terugreis
- 4 maal koud en warm ontbijtbuffet
- 4 maal 3-gangendiner in buffetvorm
- begeleiding door deskundige chauffeur
- reis per luxe Comfort Class touringcar met minibar, toilet en airconditioning

Niet inbegrepen:

- eenpersoonskamertoeslag à € 220,- (per persoon)
- tuinentrees inclusief toegangsticket Gardeners' World Live Event à € 110,- (per persoon)
- administratiekosten à € 20,- (per boeking)
- bijdrage calamiteitenfonds à € 2,50 (per boeking)
- bijdrage SGR à € 5,- (per persoon)

Programma:

Dag 1 Long Barn Gardens

Dag 2 Gardeners' World Live Event

Dag 3 Arley Arboretum & Gardens – Stone House Cottage Nursery

Dag 4 Witley Court Gardens – White Cottage Garden

Dag 5 Riverhill Himalayan Gardens

Ga voor meer informatie en boeken naar:

www.kuperstuinreizen.nl/gardenersworld

KUPERS TUINREIZEN

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiërs en tips om van je tuin een paradijs te maken.

68

80

72

87

76

88

94

Deze maand

- 58 Opkweken uit zaad**
Bespaar geld door zelf groenten en bloemen uit zaadjes op te kweken.
- 68 Florerende vetplanten**
Deze kamerplanten bloeien maandenlang met weinig verzorging.
- 72 In vuur en vlam**
Een pikante selectie pepers en hoe je ze grootbrengt tot pittige tantes.
- 76 Kom op voor klimop**
Rogier en Marieke over klimop en klimop-achtigen.
- 80 Verven met planten**
Kweek verfplanten en geef je kleding een nieuw kleurtje.
- 87 Inheemse held**
Geelgroene vrouwenmantel (*Alchemilla xanthochlora*).
- 88 Duurzame flowerpower**
Kweek je eigen snijbloemen.
- 94 In de moestuin van Helga**
Van een onbewerkt stukje grond naar een tuin vol groenten, fruit en bloemen.

Groenten & bloemen

opkweken uit zaad

Je bespaart behoorlijk wat geld door zelf groenten en bloemen uit zaadjes op te kweken. Rekha biedt je een schat aan inspiratie.

Er is een Indiaas spreekwoord dat mij echt aanspreekt: 'Alle bloemen van morgen bevinden zich in de zaden van vandaag.' En ik vind het heerlijk om op verschillende manieren zoveel mogelijk bloemen en groenten uit zaad op te kweken.

Hoewel je met één druk op de knop allerlei zaden kunt kopen, geeft het zelf winnen van zaad me nog meer vreugde en voldoening. Bovendien kan ik het teveel aan zaad ruilen met anderen, zodat ik nog meer variëteiten kan kweken zonder geld uit te geven. Je hebt alleen wat tijd en geduld nodig.

Er bestaan veel manieren om goedkoop aan zaad komen – je kunt het zelfs halen uit allerlei voedsel dat je in de supermarkt koopt – maar je kunt ook op zoek gaan naar gratis of goedkoop verpakt zaad.

Rekha Mistry is een enthousiaste groentekweker die graag exotische variëteiten uitprobeert om in de keuken mee te experimenteren.

Zelfs als ik zakjes zaad koop, zoek ik altijd naar een manier om geld te besparen. De prijzen verschillen enorm van leverancier tot leverancier, zelfs voor dezelfde variëteiten, dus het is de moeite waard om je goed te oriënteren. Vaak vind je in goedkopere supermarkten bloemen- en groentezaden tegen zeer lage prijzen. Als je online koopt, zoek dan naar gerenommeerde leveranciers en vergeet niet de verzendkosten mee te rekenen, die overigens ook sterk kunnen variëren.

Maar het draait niet alleen om de prijs – de kwaliteit van de zaden is cruciaal. Kies dus betrouwbare, bekende leveranciers en koop bij voorkeur biologische zaden. Let bij kortingsacties goed op de uiterste houdbaarheidsdatum op de verpakking. Sommige zaden verliezen hun kiemkracht vrij snel, ook al worden ze op de juiste manier opgeslagen.

Kijk verder dan zakjes

Je hoeft natuurlijk niet per se zaden in zakjes te kopen – de groente- en fruitafdeling in de supermarkt vormt een geweldig jachtterrein. Paprika's, pepers en tomaten zitten vol zaadjes die je eruit kunt halen en een paar dagen laten drogen. Bij hybride soorten kan de groente die je uit het zaad opgekweekt echter verschillen van de moederplant, dus houd er rekening mee dat de resultaten kunnen variëren.

Ik gebruik zelf geen zaad uit courgettes en pompoenen, want door kruisbestuiving kunnen die bittere groenten geven. Toch bewaar ik de zaden, want die vormen een heerlijk knabbeltje voor vogels.

Zoek in de kruidenafdeling naar potjes met dille-, koriander- en fenegriekzaden en chilivlokken (waarin ook zaadjes zitten). In het

schap met gedroogde peulvruchten vind je gedroogde bonen en kapucijners, die je zowel in de keuken als in de tuin kunt gebruiken.

Budgetvriendelijk zaaien

Wanneer ik binnen zaai, zaai ik vaak twee keer zoveel als ik nodig heb. Dan kan ik namelijk de beste en gezondste zaailingen uitkiezen en verder opkweken. En als ze allemaal goed groeien, kan ik de planten die ik overheb ruilen met andere tuiniers.

In zakjes zaad zitten doorgaans meer zaden dan je in een bepaald jaar nodig hebt. Dus je kunt kosten besparen door zakjes te delen met vrienden. Bewaar zaad dat je overhoudt op een koele, donkere plek om de kiemkracht te behouden.

Zaden van ongebruikelijke variëteiten kunnen heel prijzig zijn, maar jonge planten zijn nog duurder. Dus het kan veel voldoening geven om ze uit zaad op te kweken.

Snijbloemen zijn ook duur, maar als je een paar van je favoriete eenjarige bloemen uit zaad opkweekt, kun je vrijwel elke dag een vaas met zelfgekweekte bloemen vullen. En bloemen zoals ridderspoor, kruisdistel en cosmea zaaien zichzelf gemakkelijk uit, dus je hoeft ze waarschijnlijk niet elk jaar opnieuw te zaaien. Of je wint hun zaad om zelf te zaaien of weg te geven.

Sla kun je heel goedkoop, snel en eenvoudig uit zaad opkweken en er zijn allerlei variëteiten beschikbaar. Strooi gewoon wat zaad van een paar soorten pluksla in potten op een vensterbank in de keuken of een veranda, dan kun je binnenkort de plastic zakjes uit de supermarkt links laten liggen en smullen van je eigen verse sla.

6 favoriete zaden

- **Rode biet 'Bull's Blood' microgroenten**
Zaai wanneer je maar wilt op een zonnige vensterbank binnenshuis. Deze mooie scheuten hebben weinig ruimte nodig.
- **Mesclun, gemengde pluksla, biologisch**
Een kleurrijk en pittig mengsel van pluksla en kruiden.
- **Nicotiana 'Alata Sensation Mixed'**
Draagt vanaf half juni tot de eerste nachtvorst geurige trompetbloemen.
- **Gemengde radijsjes**
Gemakkelijke, snelgroeiende, krokante radijsjes in verschillende kleuren.
- **Matthiola incana 'Ten Week Dwarf Mix' (violier)**
Draagt vanaf eind voorjaar tot eind zomer kleurrijke, laagblijvende en geurige cottage tuinbloemen. Een goede zelfzaaiër.
- **Lathyrus 'Fragrant'**
Geurige, lichtgekleurde bloemen met felroze accenten op lange stelen. Ideaal als snijbloem. Laat hem tegen bogen en wigwams groeien. Een favoriet van zaadwinners.

Biologische zaden koop je o.a. bij:

De Bolster (bolster.nl)
Vreeken's Zaden (www.vreeken.nl)
Dutch Garden Seeds (www.dutchgardenseeds.com)
Zaadhandel Van der Wal (zaadhandelvanderwal.nl)
Gradinka Kruidentuinen (gradinka.nl)
De Zaden (dezaden.nl)
De Zaderij (zaderij.nl)
Kiemerij De Peuleschil (depeuleschil.nl)
TuinJoop (tuinjoop.com)
Moestuinierder (moestuinierder.nl)
Peter Nyssen (peternyssen.com)
123Zaden (123zaden.nl)
Tabernal Zaden (tabernal-zaden.nl)
Kwekerij Kweek (kweek.gent)

Maak zelf potten

Bespaar geld door potten te recyclen of zelf te maken.

Potten van krantenpapier

Gebruik een houten potjesmaker (of beker of glas) om snel en simpel potjes te maken. Knip een strook krantenpapier en vouw dat dubbel. Wikkel het papier rond de klos en laat het aan de onderkant uitsteken. Vouw dat naar binnen en duw de klos in de basis van de potjesmaker zodat de bodem stevig vastzit. De dubbele laag krantenpapier helpt om voldoende vocht vast te houden en voorkomt dat het potje bij gebruik in elkaar zakt. Zet de potjes in een hergebruikt plastic groentebakje.

Wc-rolletjes

De kartonnen rolletjes van wc-papier zijn vooral geschikt voor grote zaden, zoals zonnebloemen en bonen.

Vouw ze aan de onderkant naar binnen zodat de aarde er niet uitvalt. Zet de rolletjes rechtop in hergebruikte groentebakjes, met wat ruimte ertussen om de lucht

te laten circuleren en grauwe schimmel te voorkomen.

Wanneer de zaailingen groot genoeg zijn om te worden uitgeplant, zet je de zaailingen met rolletje en al in de grond om het wortelstelsel niet te verstoren. Het karton zal op den duur vergaan.

Persblokjes

Dit is een potloze optie. Je moet wel eenmalig een pottenpers aanschaffen (vanaf ongeveer 20 euro), maar zodra je die hebt, kun je hem steeds weer gebruiken. Strooi gewoon wat potgrond in een grote bak en doe daar water bij totdat de grond goed vochtig maar niet drassig is. Duw de

pottenpers in de vochtige grond, til hem eruit en zet de blokjes grond in een zaai bak. In het midden van elk blokje zit een gaatje waarin je een zaadje kunt stoppen.

Geef de groeiende zaailingen water door de blokjes met water te besproeien.

FOTO'S: SARAH CUTLER; PAUL DEBOIS; NEL HEPWORTH; GETTY/SERHII WASHCHUK; HARRY WEDZINGA; TIM SANDALL

Hergebruikt plastic

Je kunt eenvoudig zaaibakken maken van voedselverpakkingen, zoals champignonbakjes, yoghurtpotjes, plastic flessen en kartonnen drankpakken. Knip de bovenkant van pak of

fles af en maak gaatjes in de bodem. Veel fruitbakjes hebben al gaatjes in de onderkant en soms ook een deksel, waardoor ze ideale kweekbakjes vormen.

Potjes van eierschalen

Eierschalen vormen grappige potjes voor zaailingen. Spoel de lege schalen uit en zet ze terug in de kartonnen eierdoos. Vul ze met potgrond en kweek er snelgroeiende groenten in, zoals tuinkers, pluksla en microgroenten.

Meer waar voor je geld

Er zijn veel leuke manieren om meer te doen met een beperkt budget.

Zaden en tips uitwisselen

Organiseer een zaadruilbijeenkomst. Doe wat zaden in enveloppen met opschrift en ruil die voor andere zaden, potten, boeken en tuingereedschap. En dat allemaal voor de prijs van een kop koffie en een stuk taart.

Rechtstreeks in de vollegrond zaaien

Zaai, zodra het weer warmer wordt, buiten rechtstreeks in de vollegrond in plaats van binnen. Zo hoef je geen zaaigrond, zaaibakken en potten te kopen, en je bespaart tijd omdat je geen zaailingen hoeft af te harden.

Extra planten opkweken

Je kunt wat bijverdienen door meer planten op te kweken dan je zelf nodig hebt en die planten te verkopen. Bijvoorbeeld aan huis aan voorbijgangers die het geld in een kistje (een honesty box) achterlaten.

Zelf zaad winnen

Win eind zomer zaad uit gedroogde zaadhoofden, peulen en vruchten. Ikzelf win bijvoorbeeld heel simpel groentezaad uit tomaten, basilicum, pronkbonen, sla en chilipepers, en bloemenzaad uit cosmea en zonnebloemen.

Handige adressen

Er zijn veel manieren om (bijna) gratis jouw zadencollectie uit te breiden.

■ Zadenbibliotheek Nederland

Er zijn in Nederland meer dan 80 zadenbiebs. Elke locatie heeft een eigen collectie zaden van: groenten, kruiden en bloemen. De zadencollectie is op elke locatie anders. Welke zaden er zijn, hangt af van de zaden die er weer worden ingeleverd, gekregen of geruild. In België vind je de bibs veelal in openbare bibliotheken.

www.zadenbibliotheeknederland.nl

■ Natuurmonumenten

Bij Natuurmonumenten kun je een gratis insecten actiepakket met tips en bloemzaadjes aanvragen.

www.natuurmonumenten.nl/aanvragen/actiepakket

■ Voer de bij bij

In het kader van de Nationale Zaadag op 22 april, worden er op tal van locaties voedselbanken voor bijen geopend waar inheems, gifvrij bloemzaad wordt uitgedeeld.

voerdebijbij.nl/voedselbanken

■ Facebook-groepen

Zoek op Facebook op: zaden ruilen of gratis zaden voor ruilinitiatieven bij jou in de buurt.

■ Marktplaats

Zoek op Marktplaats naar (bloem)zaden in de categorie 'bloembollen en zaden'. filter op woonplaats om te zien waar bij jou in de buurt zaden (bijna) gratis worden aangeboden.

VOLGENDE MAAND Hoe en waar koop of huur je goed tuingereedschap.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op de speciale uitgave **Complete gids voor rozen**.

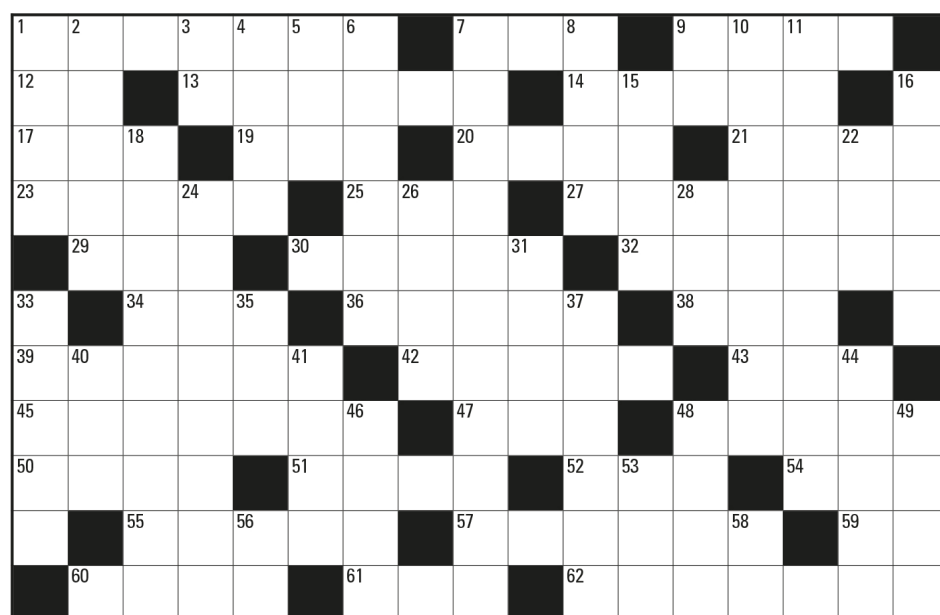
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 reptiel 7 omslag voor papieren 9 handelen 12 hoewel 13 hechtpennetje 14 adelaar 17 energiezuinige verlichting 19 voormalige Baskische beweging 20 touwkleurig 21 aanwijzend voornaamwoord 23 bende 25 wanneer 27 uiting van eerbied 29 kever 30 eiland in de Middellandse Zee 32 graankorrels uit de aren slaan 34 hert 36 fokkerij 38 vochtig 39 water in Noord-Holland 42 paarlustig 43 knaagdier 45 vrouwenkleding 47 zeer 48 gevoel voor wat mooi is 50 eindstreep 51 aanleg 52 deugniet 54 windvrij 55 gistmiddel 57 rompslomp 59 monnikskleed 60 jong roofdier 61 zwarte leverige stof 62 stuk onroerend goed

verticaal

1 ho! 2 waakzaam 3 plus 4 ver naar beneden 5 een weinig 6 achterste uitsteeksel 7 voortreffelijk kunstproduct 8 publieke wandelplaats 9 lidwoord 10 lichaamsdeel 11 roestvrij metaal 15 domkop 16 Engelse munt 18 snijvlak 22 groot water 24 honoraire benoeming 26 oningewijde 28 geladen deeltje 31 tropische vetplant 33 Griekse letter 35 alvorens 37 verlichting 40 Chinees gerecht 41 slaapgast 44 bruinachtig grijs 46 partij 48 boom 49 mondvocht 53 honderd vierkante meter 56 politieke partij 58 deel van Schotse namen

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

60	5	38	44	24	57	1	52	15	21
----	---	----	----	----	----	---	----	----	----

Complete gids voor rozen

Een goede roos trekt niet alleen de aandacht, hij vervoert ook. De geur roept gekoesterde herinneringen op, zijn kleur fluistert romantiek of bezingt de zomer. Niet voor niets is de roos een echte klassieker onder de bloeiende planten. Hij is bovendien erg veelzijdig en er is voor elke plek wel een geschikte soort te vinden, of je nu slechts een balkon hebt of een grote tuin.

Van bloeiende heg tot opvallende struik, als potplant of muur- of bodembedekking: de roos kan alles! Van de beste soorten tot de mooiste combinaties en de juiste standplaats, verzorging en snoei – in deze speciale uitgave van *Gardeners' World* ontdek je alle geheimen om van deze bijzondere plant een sprankelende aanwinst voor je tuin te maken.

Vul het antwoord vóór 20 februari 2024 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel

Euro-Serre

'BUITEN-GEWOON GELUKKIG' MET

Wesley & Bernice Slingers

"Met een kas verleng je het seizoen, zodat je ook in de wintermaanden nog eet wat je zelf hebt gekweekt."

Wesley en Bernice Slingers
met hun baby Matteo.

Toen Wesley en Bernice Slingers in hun woning in Geetbets, Vlaams-Brabant trokken, wisten ze al snel dat ze een kas wilden in hun tuin.

Intussen hebben ze er al een heel tuinseizoen op zitten met hun kas en het smaakt naar meer.

Het hele jaar groente uit eigen tuin

Wesley Slingers is graag in de moestuin. "Als ik na mijn werk als beenhouwer thuiskom, ga ik vaak schoffelen en denk ik na over welke gewassen ik nog kan planten. Tuinieren is voor mij een manier om tot rust te komen."

Het eerste jaar dat hij en Bernice hier woonden, kweekten ze hun groenten alleen buiten. "We zagen bij mijn ouders en nonkel dat bepaalde groenten het beter deden in een kas en besloten er ook een te kopen", vertelt hij. Wesley ging online op zoek en keek naar de kas die zijn ouders hadden. Zo kwam hij uit bij Euro-Serre.

Het hebben van een kas is een ware toevoeging aan hun moestuin, legt hij uit. "Met een kas verleng je het seizoen, zodat je ook in de wintermaanden nog constant bezigheid hebt en eet wat je zelf hebt gekweekt. Het is speciaal om mensen eten voor te zetten en te kunnen zeggen: dat komt uit eigen serre."

De kas van Wesley en Bernice

Wesley en Bernice hebben destijds zelf hun kas van 3,9 m x 4,57 m opgezet. Dat deden ze met behulp van de YouTube-filmpjes van Euro-Serre. "We konden altijd mailen of bellen als het nodig was, maar het lukte goed", deelt Wesley. "Ook was het mogelijk om aanpassingen te maken. Zo lieten we de deur aan de zijkant zetten in plaats van de voorkant. Dat vond ik echt een pluspunt."

Verder nemen de automatische pompen, die de ramen openen als de temperatuur in de kas te hoog wordt, ook een zorg weg.

De kas bracht nieuwe mogelijkheden naar de tuin. Zo zetten Wesley en Bernice een kippenhok op de beschutte plek die ontstond achter de kas. "Wat er over is aan groente uit de serre, gaat naar de kipkes", vertelt Wesley. Op deze manier gaat er geen oogst verloren. Tegen de zonnige kant van

de kas geniet een vijgenboom van beschutting en warmte die de kas opneemt.

De fotoshoot voor dit artikel was een unieke ervaring, vertelt hobbyfotograaf Wesley. "Met de drone zie je de tuin op een manier die je anders niet ziet. Dat is toch een mooi beeld eigenlijk. En om jezelf te zien als tuinier, dat doet ook iets met je." Wesley en Bernice kijken ernaar uit komend jaar oude favorieten, zoals tomaten en sla, en nieuwe planten te kweken in hun kas. Niet alleen voor zichzelf, maar ook voor baby Matteo.

Over Euro-Serre

Euro-Serre is al meer dan 40 jaar de expert in het bouwen van hobbyserres en tuinkamers. In het ruime assortiment aluminium serres en tuinkamers is er voor iedereen de juiste kas te vinden. Ook kun je er terecht voor advies op maat en professionele plaatsing. Met een serre verklein je je ecologische voetafdruk, want je investeert in biologische voeding, die geen vervuילend transport en energievretende koelcellen vereist. Maar dat is niet het enige. De serres van Euro-Serre worden uitsluitend lokaal geproduceerd met behulp van energie uit zonnepanelen. De grondstoffen zijn circulair, waardoor de afvalstromen voor 95% recyclebaar zijn. Ook de poedercoating is milieuvriendelijk. Hierdoor is een kas van Euro-Serre een duurzame keuze.

Euro-Serre heeft verdelers in België en Nederland.
www.euroserre.com

De beste tuintips op het perfecte moment

Gardeners' World wordt gemaakt met een passie voor tuinieren. Je krijgt op het juiste moment de juiste tips, zodat je tuin er nu perfect bij ligt, maar ook dat je het volgende seizoen weer kunt genieten van je tuin in bloei.

**Gardeners'
World**

**Ontvang 12x
Gardeners' World
van €83,88 voor**

55,-

- ✓ Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- ✓ Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- ✓ Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/abo

Deze actie is geldig t/m 27 februari 2024 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

BLOEIENDE KAMERPLANTEN

Florerende vetplanten

In het derde deel van onze nieuwe serie onthullen we welke kamerplanten met weinig verzorging toch maandenlang bloeien.

Bij de gedachte aan mooie, bloeiende kamerplanten denk je misschien niet meteen aan vetplanten. Maar als je weinig tijd hebt of vaak vergeet je planten water te geven, zou een bloeiende vetplant wel eens de beste keus kunnen zijn. Ze slaan water op in hun stengels en bladeren om perioden van droogte te kunnen overleven. Daardoor hebben de meeste vetplanten maar af en toe water en weinig verzorging nodig,

zolang ze maar op een zeer lichte vensterbank staan.

Euphorbia milii is een echte blikvanger dankzij de opvallende bloeiwijze en stekelige stengels die sterk contrasteren met de delicate, kleurrijke schutbladeren rond de bloemen. Maar als je niet van doornen houdt, dan is een *Ceropegia sandersonii* met zijn grote lantaarnvormige bloemen misschien meer iets voor jou.

Vetplanten hebben minder verzorging nodig dan andere kamerplanten en kunnen de ster van je interieur worden.

FOTO: JASON INGRAM

Christus- doorn

Euphorbia milii

Vroeger geloofde men dat de doornenkroon van Christus was gemaakt van takken van de *Euphorbia milii*, een struikachtige vetplant die oorspronkelijk uit Madagascarij komt. Ooit werd hij alleen met groene bladeren en kleine roze of rode schutbladeren gekweekt, maar tegenwoordig is hij ook verkrijgbaar met grote bloemtrossen en gele, roomkleurige of witte schutbladeren en bonte bladeren.

Behalve fel zonlicht heeft de *Euphorbia milii* speciale, goed drainerende potgrond voor cactussen en vetplanten nodig, die niet te veel vocht vasthoudt. Het kan verstandig zijn om jouw plant na aankoop te verpotten, want hij wil nog wel eens in universele potgrond verkocht worden.

Als je een vollere uitstraling wilt, maak dan stengelstekken en zet die bij de moederplant in de pot. Gebruik handschoenen om huidirritatie door krassen of plantensap te voorkomen en stop de sapstroom met een stuk vochtig keukenpapier. Laat de stekken twee of drie dagen drogen. Maak kleine gaten in de potgrond en steek de stekken daar voorzichtig in. Druk de potgrond rondom aan zodat ze rechtop staan. Zet de pot op een lichte vensterbank. De stekken zullen binnen vier tot zes weken wortelen.

Vetplanten verzorgen in de winter

De winter is voor de meeste kamerplanten een lastige periode, vooral voor soorten die veel licht nodig hebben, zoals cactussen en vetplanten. Verhuis ze naar de lichtste vensterbank die je hebt en geef ze minder water. Zo voorkom je dat ze door lichtgebrek bleke, zwakke aanwas produceren. Ze hebben 's winters ook minder water nodig.

Als de potgrond over een langere periode vochtig blijft, dreigt het risico op wortelrot. Voel dus voordat je water geeft altijd of de potgrond nog vochtig is.

Vetplanten hebben 's winters weinig water nodig, pas dus op dat je niet te veel geeft.

Probeer ook Lantaarn- plant

Ceropegia sandersonii

Als je liever een plant zonder doornen hebt, dan is de *Ceropegia sandersonii* of lantaarnplant een optie: een bijzonder mooie, groenblijvende vetplant uit zuidelijk Afrika. De frêle rankende stengels hebben vlezige, donkergroene, wasachtige bladeren en opvallende bloemen die licht naar citroen ruiken en de angstferomonen van bijen nabootsen om vleesetende bestuivers te lokken.

De lantaarnplant heeft helder, gefilterd licht nodig. Zet hem op een vensterbank op het zuiden, oosten of westen om de bloei te stimuleren en laat de grond tussen het water geven door uitdrogen om vergeelde bladeren en wortelrot te voorkomen. De plant gedijt goed bij een gemiddelde kamertemperatuur, waardoor hij een goede keus is voor een koelere kamer of serre.

Drie andere vetplanten

1

Crassula ovata

Zet de geldboom het hele jaar door op een lichte plek en hij produceert mooie stervormige roze of witte bloemen. 's Zomers mag hij naar buiten, maar zet hem in oktober weer binnen en geef dan minder water voor meer bloei.

2

Kalanchoe blossfeldiana

De bloemen zijn klein maar hebben felle kleuren die uiteenlopen van roze, rood en oranje tot geel en wit. Als je eens iets anders wilt, kies dan een bonte variëteit waarvan de groene bladeren roomkleurige patronen hebben.

3

Schlumbergera gaertneri

De paascactus bloeit van eind februari tot begin april. Hij heeft een seizoenswisseling nodig om bloemknoppen te ontwikkelen. De plant houdt van een hoge luchtvochtigheid en licht vochtige maar goed drainerende potgrond.

VOLGENDE MAAND De fascinerende wereld van orchideeën en leer hoe je ze elke keer weer laat bloeien.

Perfect voor potten

Juist als je alleen ruimte hebt voor potten, zijn pepers erg geschikt om te kweken. Ze passen zich over het algemeen gewoon aan de grootte van hun verblijf aan, dus hoe groter de pot, hoe groter de plant. Al zullen sommige 'dwerg'-variëteiten vanwege hun genen klein blijven, hoe groot hun pot ook is.

Peperplanten zijn vaak compact, dus je kunt makkelijk meer soorten kweken, zelfs bij weinig ruimte.

In vuur en vlam

Met pepers kweken kun je niet vroeg genoeg beginnen ... maar welke moet je kiezen? Wij helpen je op weg met een pikante selectie en vertellen hoe je ze grootbrengt tot pittige tantes.

Pepers zijn verkrijgbaar in een waar caleidoscoop aan kleuren en de variatie die je thuis kunt kweken is vele malen veelzijdiger dan wat je in de supermarkt of bij de groentewinkel kunt kopen.

Deze planten zijn bovendien heel geschikt voor beginners (echt waar!) en voor mensen die weinig ruimte hebben. Je kunt ze namelijk prima in potten kweken en met slechts één plant kun je

al een gepeperde oogst binnenhalen. Of je nu houdt van mild smakende pepers zoals de subtiele 'Poblano' of van explosieve kanonnen zoals de beruchte 'Naga Viper', er is altijd wel een peper die

past bij jouw smaakpapillen en hittetolerantie. En zelfs als je geen pepers eet, is het een mooie plant in je tuin, op het balkon of zelfs in de serre. Begin dus nu en zet 2024 in vuur en vlam!

Early Jalapeno

De dikke en holle vruchten van jalapeño's zijn ideaal om door de helft te snijden en te vullen met kaas – een heerlijke canapé. Early Jalapeno is pittiger dan de meeste jalapeño's, maar is ontzettend veelzijdig. Dat maakt hem tot een must-have voor peperliefhebbers.

Hitte: Gemiddeld tot heet (15.000-40.000 SHU)

Daarom kweken: Om salsa en vulling mee te maken.

Hungarian Hot Wax

Een vroeg rijpende en erg betrouwbare peperplant met vruchten van ongeveer 9 cm lang. De dikke vruchten kun je prima bakken, vullen, grillen of rauw eten in salades. De struikachtige planten zijn gemiddeld hoog en doen het goed in potten van 7,5-10 liter.

Hitte: Mild tot gemiddeld (6000 SHU).

Daarom kweken: Geschikt voor peper-nieuwkomers.

Westlandse Lange

Deze peper kan tegen onze wisselvallige zomers – zelfs als hij op een onbeschutte plek buiten in de vollegrond staat – en wanneer hij eenmaal op stoom is, blijft hij doorgaan tot de plant door de vorst de nek om wordt gedraaid. Voelt even scherp, maar is niet echt pittig.

Hitte: Mild (1000-1500 SHU).

Daarom kweken: Levert ook buiten een rijke oogst.

Goat's Weed

Deze variëteit heeft zijn oorsprong in Venezuela en groeit met levendige kleuren, variërend van zwart tot felrood. De harige stengels en bladeren zijn donkerpaars en de bloemen zijn paars-rose. De planten leveren een grote oogst op. Hij doet het ook uitstekend als sierplant.

Hitte: Gemiddeld tot heet (20.000-40.000 SHU)

Daarom kweken: Om zijn opvallende, zilverpaarse blad.

Super Tramp

Deze peper is productief en rijpt vroeg af. Daarom is hij ideaal voor plekken met een vrij kort groeiseizoen. De dunne vruchten zijn ongeveer 6 cm lang en zijn goed te drogen of in te vriezen. De planten zijn klein en struikachtig, en geschikt voor potten van 1 tot 7,5 liter.

Hitte: Gemiddeld tot heet (34.000 SHU).

Daarom kweken: Ze doen het goed in hanging baskets.

Dorset Naga

Een van de heetste pepers, Dorset Naga, produceert gerimpelde, kegelvormige vruchten die hun vlammeende hitte combineren met een zacht, rijk aroma. De hoge planten worden laat volwassen en kun je het beste kweken in grotere potten van minstens 7,5 liter.

Hitte: Superheet (tot 1.221.000 SHU).

Daarom kweken: Om zijn tolerantie voor koelere plekken.

Fruit Burst Habanero

De unieke, fruitige smaak van habanero's treedt in deze vurige pepervariëteit nadrukkelijk op de voorgrond. De planten ontwikkelen overvloedig veel vruchten (tot wel meer dan honderd per plant) die als appeltjes hangen aan compacte, struikachtige planten.

Hitte: Erg heet (300.000-400.000 SHU).

Daarom kweken: Om zijn vurige, fruitige smaak.

Wat betekent SHU?

Deze afkorting staat voor Scoville Heat Units en is de aanduiding voor de scherpte van een peper. Hoewel de schaal inmiddels is vervangen door zeer nauwkeurige vloeistofchromatografie, geven veel kwekers er nog steeds de voorkeur aan.

Joe's Long Cayenne

Nog een peper die het in koelere omstandigheden goed doet. De planten zijn groot en breed en ze hebben wat steun nodig zodra ze groter en zwaarder groeien. Ze produceren een grote opbrengst aan lange, rode vruchten waar je heerlijk gedroogde chilivlokken van maakt.

Hitte: Gemiddeld (22.000 SHU).

Daarom kweken: Goed om te drogen als smaakmaker.

Chinese 5 Color

Met zijn verschillende kleuren is de Chinese 5 Color een sieraad voor je tuin. De vruchten kleuren in vijf stadia, van roomwit en paars naar geel, oranje en tot slot rood. De kleur geeft de pittigheid aan, dus wil je minder vuur, oogst je pepers dan eerder.

Hitte: Mild tot heet (5000 – 50.000 SHU).

Daarom kweken: Om zijn fantastische kleurenspektakel.

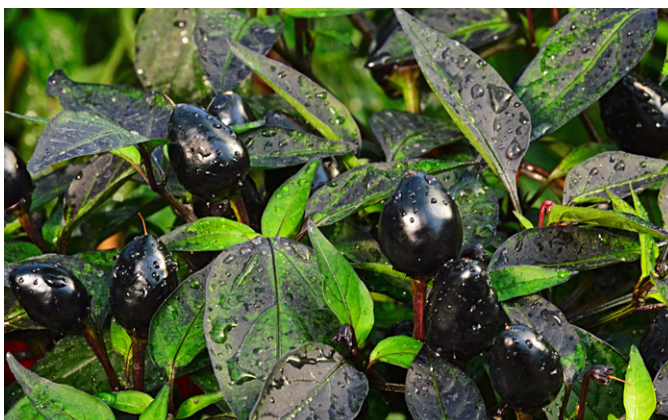

Poblano

Deze peper is een vaste waarde in de Mexicaanse keuken en is – geroosterd, gevuld met kaas en gefrituurd in eierbeslag – het belangrijkste ingrediënt van gevulde paprika's. Zelfs in koudere streken produceren deze grote, stevige planten een uitbundige peperoogst.

Hitte: Mild (700 SHU).

Daarom kweken: Om zijn verfijnde smaak.

Black Pearl

Deze pepervariëteit is compleet zwart – de bladeren, de stengels en de vruchten zijn allemaal donkergekleurd. De ronde vruchten wijzen naar boven en rijpen van intens zwart naar fel rood. Dit is een ontzettend decoratieve plant met heerlijke vruchten en een verrassende vurigheid.

Hitte: Mild tot gemiddeld (10.000-30.000 SHU).

Daarom kweken: Om zijn oogstrelende looks.

Pepers houden van rijke, goed drainerende grond.

Voed de planten zodra ze beginnen te bloeien wekelijks voor een betere vruchtzetting.

Draag handschoenen bij het verwerken van erg hete peppers.

Overwinteren

Pepers zijn eigenlijk vaste planten, maar ze gaan tijdens onze winters dood door de kou. Ze worden vaak als eenjarige gekweekt, maar je kunt ze overhouden. Dat is zeker voor moeilijker te kweken of traag rijpende soorten de moeite waard. Zet ze op een vorstvrije, lichte plek, geef vrijwel geen water meer en knip ze in het voorjaar terug om nieuwe scheuten te krijgen. Met water, warmte en voeding wek je ze weer tot leven.

Zo kweek je zelf peppers

■ Nadat je je peppers hebt gezaaid en ze ontkiemd zijn, verspeen je de zaailingen naar kleine potjes van 9 cm. Zet ze in turfrijke, universele potgrond waar genoeg voeding in zit. Kweek ze verder op bij een temperatuur van 18°C en verpot ze weer naar grote potten zodra de wortels de potjes vullen. Terracotta potten zijn geweldig voor peppers, omdat ze poreus zijn en het er niet snel drassig in wordt. Mik op één plant per pot van 25 cm doorsnee.

■ Peppers zijn fan van heel veel licht en warmte. De beste plek is in een lichte kas, serre of op een vensterbank. Een pot op een zonnig terras of balkon werkt ook erg goed. Uitplanten in borders kan ook, maar hard planten wel eerst goed af voor je ze uitplant. Je zet ze dan gedurende ongeveer tien dagen overdag buiten en 's nachts binnen. Plant ze pas uit als de temperaturen stabiel boven de 12-15°C blijven.

■ Als je peppers niet vanzelf vertakken, kun je de groeipunt toppen zodra de plant 25 cm hoog is. Hij zal dan zijtakken gaan produceren.

Zet korte (bamboe)stokken bij hogere planten die dreigen topzwaar te worden. Plagen zoals rode spintmijt en bladluis kun je onder controle houden door ze weg te halen zodra je ze ziet. Gebruik vooral geen bestrijdingsmiddelen – de peppers belanden immers uiteindelijk op je bord.

■ Geef je planten niet te veel water, maar geef ze alleen een slok als ze het nodig hebben. Voelt de pot licht aan als je hem optilt? Dat is het moment waarop je de gieter erbij pakt. Geef liefst van onderaf water (in een schotel), zodat de plant het water kan opzuigen. Na een paar uur gooi je het overtollige water weg. En bedenk: peperplanten die af en toe een beetje lijden produceren hetere vruchten!

■ Geef peperplanten eenmaal per week een vloeibare tomatenvoeding (want daarin zit veel kalium) zodra de bloei begint. Dat helpt bij de productie van bloemen en vruchten.

■ De planten zijn zelfbestuivend, dus in principe hoef je daarvoor niets te doen.

Maar als je peppers binnen staan, kun je ze een handje helpen door af en toe zachtjes tegen de hoofdstengel te tikken of voorzichtig de pot te schudden.

■ Je kunt peppers groen eten, maar de smaak is vaak het beste wanneer de vruchten volledig rijp en gekleurd zijn. Knip de rijpe vruchten af naar behoefte. Ze rijpen over het algemeen vanaf half juli af. Oogst regelmatig om de aanmaak van meer peppers te stimuleren. Planten in potten kun je in het najaar naar binnen halen om de laatste vruchten te laten rijpen. Je kunt de peppers invriezen, drogen, of inleggen in olie of azijn.

Hier koop je zaden

- Anchilique anchilique.nl
- De Bolster bolster.nl
- De Zaden dezaden.nl
- Peperzaden peperzaden.nl
- Pittige Peppers pittigepeppers.nl
- Vreeken's Zaden vreeken.nl

A circular inset photograph of a man with a beard and short hair, wearing a dark shirt, smiling and holding a large green leaf. The background of the entire page is a dense wall of Schefflera arboricola leaves.

Rogier van Vugt

A circular inset photograph of a woman with dark hair and glasses, smiling and holding a large green leaf. The background of the entire page is a dense wall of Schefflera arboricola leaves.

Marieke van der Eerden

Kom op voor klimop

Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in een mooie groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. **Marieke van der Eerden** (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en **Rogier van Vugt** (Hoofd Horticultuur van de Hortus botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

Schefflera arboricola.

Rogier: Het is winter en buiten zijn veel planten kaal. Vooral in de natuur. Als je in de winter rondloopt in de wilde natuur valt eigenlijk op hoe weinig van onze inheemse planten wintergroen zijn. Daarbij is het goed om te weten dat sparren en dennen niet inheems zijn. Misschien valt het niet op omdat we eraan gewend zijn. Maar vergeleken met meer zuidelijke streken is het hier maar kaal. En dit heeft een reden die je niet snel met kou associeert ... uitdroging.

Nu zijn onze winters niet droog natuurlijk. Maar bevroren water kan niet door de vaten van planten stromen en als je in een winterzonnetje wel water gaat verdampen terwijl het water in de stam en in de grond nog bevroren is, gaat dit een probleem worden. Een boom of plant droogt dan uit en kan zelfs doodgaan. Dus je blad laten vallen is een doeltreffende manier om van dit probleem af te zijn.

Planten die wel wintergroen zijn hebben vaak dik en stug blad. Denk aan de hulst (*Ilex*) maar ook aan klimop (*Hedera*) en zijn daarmee bijna een soort vetplanten die op deze manier een vorst kunnen trotseren. Ze gebruiken de momenten dat de grote bomen hun blad kwijt zijn om even het volle licht te pakken en dat maakt het de moeite waard om een andere strategie te kiezen. Deze planten waren dan ook bijzonder voor onze verre voorouders die allerlei betekenissen gaven aan dat stukje groen leven tijdens de barre winter.

De *Fatshedera* is een kruising tussen een *Fatsia* en een *Hedera*.

“Heel weinig van onze inheemse planten zijn wintergroen.”

Herkenbare bloeiwijze

De klimop en haar verwanten (de *Araliaceae*-familie) zijn vandaag de dag nog steeds geliefd, zij het wat minder spiritueel. Vooral de klimop zelf en de *Schefflera* zijn al erg lang geliefde kamerplanten. De klimop wordt zelfs al sinds de Romeinse tijd gekweekt. De familie waaruit deze planten komen staat niet bekend om hun mooie bloemen, maar de bloeiwijzen zijn wel erg herkenbaar. Het zijn vaak clusters van bolronde bloeiwijzen. De clusters kunnen een paar van deze bollen hebben zoals bij klimop maar soms ook tientallen zoals bij de *Fatsia*, een andere ouderwetse kamerplant. De individuele bloemen zijn ook heel bijzonder omdat ze geen bloemblaadjes hebben. Het is vaak een komvormig structuurtje met een hoop

meeldraden en in het midden een stempel. Later groeien de bloemen uit tot bessen met één of een paar zaden.

Je kunt ze wereldwijd tegenkomen, alhoewel de meeste soorten te vinden zijn in de wat warmere gebieden. Wat leuk is, is dat er vaak unieke soorten voorkomen op kleine eilandjes. Deze planten leven dan echt alleen maar daar en zie je zelden of nooit in cultuur of in boeken. Als je op zo'n eiland bent zijn het soms bomen waarvan je absoluut niet zou verwachten dat deze verwant is aan onze klimop, maar als je er dan een ziet bloeien herken je toch wel weer de familie. In huis gebeurt het zelden dat je de bloemen ziet, want de meeste soorten moeten behoorlijk groot worden om in het bloeistadium te komen.

De vruchten van een klimop achtige. Hier de *Trevesia*.

Een bonte *Schefflera arboricola*.

Polyscias 'Ming'.

'De' vingerplant bestaat niet

Marieke: De bekendste klimopachtige in de woonkamer is waarschijnlijk 'de' vingerplant. Aanhalingstekens, want er zijn heel veel soorten die 'vingerplant' genoemd worden. Bijvoorbeeld de bekende *Fatsia japonica*. Misschien zegt de naam je niks, maar je herkent de grootbladige plant vast zodra je hem ziet. Zoals 'japonica' al doet vermoeden komt de plant van oorsprong uit Japan. Ook het woord 'Fatsia' heeft een Japanse oorsprong: het komt van het oude Japanse woord fatsi, dat acht betekent. Dit verwijst naar de acht lobben van de bladeren. Ondertussen zijn er enkele cultuursoorten van deze lichtgroene plant gekweekt, waaronder de 'Spider's Web' die met zijn witte randen ofwel een winters gevoel geeft, ofwel de angst dat de plant vol zit met beestjes. Aan jou de keus.

Een andere groep vingerplanten zijn de *Schefflera*. Een oersterke plant met steeltjes met daaraan een aantal blaadjes. Vaak vijf, vandaar de benaming vingerplant. In het Engels heet 'ie parapluplant, ook heel toepasselijk. De *Schefflera arboricola* is goed als boompje te groeien en wordt daarom ook vaak vingerboom genoemd. Ook de

Schefflera kon niet ontkomen aan de hype van de bonte planten, dus zijn er nu talloze varianten te koop met in meer of mindere mate gele bladeren, zoals de 'Melanie', 'Tri-nette' en 'Gold Capella'.

Minder bekend zijn de *Polyscias* of *Aralia*, waarschijnlijk omdat ze iets lastiger zijn in de woonkamer. Ze hebben echter een bijzondere groei voor een kamerplant: ze vormen een stevige, ruwe stam waar veel groen

uit groeit. Juist deze combinatie maakt ze erg aantrekkelijk. Qua blad is *Polyscias* een veelzijdige soort. Zo is er *Polyscias* 'Fabian', met ovaal, gekarteld donkergroen blad dat aan de onderkant paars is. Daar tegenover staat *Polyscias* 'Ming' die juist zeer gevederd blad heeft. Voor de liefhebbers van bont blad is er *Polyscias scutellaria* 'Balfouriana', die dezelfde vorm blad als de Fabian heeft, maar dan met een witte rand.

Drie algemene kamerplanten uit deze familie. Twee *Schefflera* en een *Pterandra*.

Verzorging

R: Alhoewel de verschillende soorten van diverse continenten kunnen komen is de verzorging verrassend gelijk en eigenlijk heel makkelijk. Een *Schefflera* uit Nieuw-Guinea en een Europese klimop doen het prima samen in dezelfde kamer en dat zegt een hoop over de veerkracht van deze planten. Ze doen het allemaal het beste met veel licht maar weg van langdurige directe zon. De grond moet net als voor gewone kamerplanten luchtig, maar ook vochtvasthoudend zijn. Potgrond is uiteraard prima. Maar je kunt ze zelfs op water kweken en tegenwoordig is een *Schefflera* die over een rots groeit ook een hip item voor op de vensterbank.

Wat belangrijk is, is dat de grond eigenlijk nooit opdroogt en ook wat voeding bevat zodat de planten lekker door kunnen groeien. Een mest met wat meer stikstof (te koop als mest voor bladplanten) is prima. Het zijn vooral de echt tropische soorten zoals sommige *Schefflera* en de *Polyscias* die met echt lage temperaturen (onder de 10°C) kunnen gaan kwakkelen. Maar de *Fatsia* bijvoorbeeld kan zelfs tegen vorst en wordt steeds vaker als tuinplant toegepast. Deze plant kun je kruisen met de klimop en geeft een *Fatshedera* als resultaat. Deze plant zit qua uiterlijk tussen de ouders in en is zowel als kamer- en als tuinplant geschikt.

Vermeerderen

M: Het stekken van deze planten is over het algemeen goed mogelijk, maar vergt wel wat aandacht. Allereerst is het goed om te weten dat ze een warme bodem verlangen om te wortelen, boven de 20°C. Zorg dus dat je stekt in een warmere periode of in een elektrisch (bodem-)verwarmd kasje. Neem een flink kop- of stengelstek met enkele blaadjes eraan. Let op dat bij de vingerplanten elke 'vinger' een deelblaadje is en deze tezamen als blad worden gezien! Enkel een bladstek zal namelijk niet lukken bij deze planten. Gebruik een schoon, scherp mes of snoeischaar. Eventueel doop je de stekken in stekpoeder.

Zet de stekken in licht vochtige (stek-) aarde. Geef ze een lichte plek, maar geen direct zonlicht. Als ze niet in een kasje staan, kun je het proces versnellen door er een plastic zakje omheen te doen zodat de luchtvochtigheid verhoogt. Het kan een tijd duren voordat er wortels zijn gevormd en nieuwe groei zich aandient. Wanhoop dus niet na enkele weken.

Hedera helix.

Inheemse kamerplant

M: Rogier noemde hem al even: de inheemse klimop, *Hedera helix*. Een van de weinige groenblijvende inheemse planten, en, als ik even een bruggetje mag maken naar de Bijenstichting op pagina 20: een topper voor de vele bestuivers die tot in de herfst doorvliegen! Mensen met een bloeiende klimop in hun tuin weten waar ik het over heb.

Nog iets leuks aan deze plant is dat ze het in onze woonkamer ook goed doet! Waar de meeste kamerplanten van origine uit verre oorden komen, is 'onze' klimop uit je tuin naar de woonkamer te brengen. Het is een oersterke plant die ook op een iets minder lichte plek in huis gedijt. Dus heb je een klimop in de tuin (of in een parkje in de buurt ...), doe jezelf tegoed aan stekken van de goedkoopste en meest inheemse kamerplant.

Als de uitlopers op de grond liggen, zijn ze soms zelfs al geworteld en kunnen ze na afknippen direct de grond in. Zijn ze dat niet, haal dan de onderste blaadjes van de stengel en zet ze in aarde of in het water (zorg dat de blaadjes niet in het water hangen). Net als de andere klimopachtigen is een wat hogere (bodem-)temperatuur en luchtvochtigheid aan te raden. Na een week of zes zullen er wortels ontstaan. Neem meerdere stekken zodat je snel een vol plantje hebt dat in jouw woonkamer als mooie hangplant kan dienen of, als 'ie de mogelijkheid krijgt, enthousiast zal gaan klimmen.

Fatsia japonica is een zowel een prima kamerplant als uitstekende tuinplant.

A lush garden scene featuring various plants in pots and a wooden fence in the background. In the foreground, there are large, vibrant red dahlia flowers with green foliage. Behind them, there are more plants, including some with yellow flowers and a tall, thin plant with dark leaves. A wooden fence is visible in the background, and a large tree trunk is on the right side of the image.

Verven met planten

Kweek unieke kleuren om je favoriete kleren een tweede leven te geven. **Raph Dilhan** laat zien hoe je zelf textielverf maakt.

“De meeste van deze planten doen het prima in potten, op het balkon of de vensterbank of met andere planten in een border.”

Textielkunstenaar Raph Dilhan kweekt allerlei natuurlijke verfstoffen in zijn tuin in Oost-Londen.

Raph Dilhan is een kledingontwerper en textielkunstenaar die in de filmsector werkt. Met behulp van technieken zoals zeefdrukken, borduren en verven met planten maakt hij unieke creaties. In 2021 was hij finalist in The Great British Sewing Bee op BBC 1. Instagram: @raph_sew_and_so

Elke textielkunstenaar moet weten hoe je stof verft, maar mijn nieuwsgierigheid naar natuurlijke verfstoffen werd pas gewekt toen ik per ongeluk sterke hibiscusthee morste op een T-shirt – en zo ontdekte wat een vlekken die maakte. Ik begon te experimenteren met voedselafval: ik bewaarde bijvoorbeeld schillen van uien en avocado's om kleuren mee te maken. Daarna begon ik voor veel van mijn projecten te onderzoeken hoe planten verfstof konden leveren. Ik combineerde mijn liefde voor het kweken van planten met mijn passie voor naaien in mijn atelier en legde thuis mijn eigen verftuin aan, die me van een eindeloze hoeveelheid kleurstoffen voorziet.

Probeer vooral eens wat van deze planten in je eigen tuin te integreren, ook als je niet veel ruimte hebt – de meeste doen het prima in potten, op het balkon of de vensterbank, of gaan goed samen met andere planten in een border. Ze zullen een fantastische bron van kleurstoffen zijn die je op allerlei manieren kunt gebruiken. Ik verleng er vooral graag de levensduur van kleding mee, zodat die een kleinere CO₂-voetafdruk heeft, door kleren die ik anders zou weggooien op te frissen met deze verfstoffen.

“Ik verleng graag de levensduur van kleding, zodat die een kleinere CO₂-voetafdruk heeft.”

Juiste plant, juiste verfstof

Bij het plannen van een verftuin is het goed te denken aan planten die niet alleen allerlei verfstoffen produceren, maar ook kleurrijk zijn om te zien. Het is ook verstandig om te bedenken welk deel van de plant wordt

Aan de slag met deze planten

Om mijn eigen tuin te maken, koos ik eerst planten waarmee je de drie primaire kleuren rood, blauw en geel kunt maken. De toevoeging ‘tinctoria’ of ‘tinctorum’ in de botanische naam van veel van die planten geeft al aan dat ze bekend staan als planten om mee te verven.

BIAUW

- **Wede (*Isatis tinctoria*)** heeft bladeren die een diep-blauwe kleur geven. Mijn plant is nog jong, maar ik zou er dit jaar al mee moeten kunnen verven.

Zaaïen apr-mei

Oogsten jun-sep

- Andere opties voor blauwe verf zijn de **Japanse indigo (*Persicaria tinctoria*)** waarvan de bladeren kleur geven, en de **indigostruik (*Indigofera tinctoria*)**, een bladverliezende heester met paarsroze bloemen en frisgroen, samengesteld blad waarvan de verfstof wordt gemaakt.

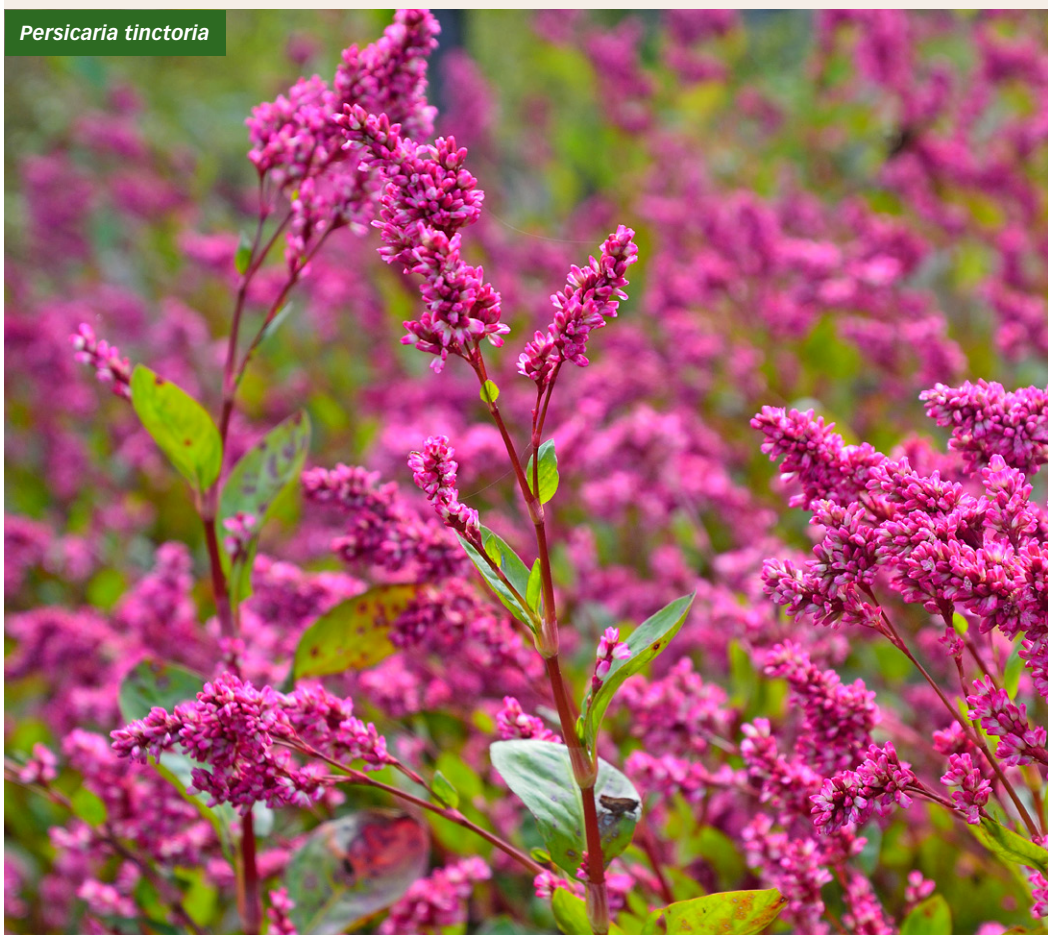
Zaaïen mrt-apr

Oogsten aug-sep

Isatis tinctoria

Persicaria tinctoria

GEEL

■ **Afrikaantjes (*Tagetes patula*)** staan mooi in de tuin en hun dieporanje bloemblaadjes kunnen vers of gedroogd worden gebruikt om een warmgele kleur te maken.
Zaaien feb-jun
Oogsten jun-okt

■ De grote, paarsrode bloemen van ***Dahlia 'X Factor'*** zijn favoriet. Ik houd van alle dahlia's, vanwege hun prachtige vormen en kleuren. De meeste produceren mooie gele tinten.
Planten mrt-apr
Oogsten aug-okt

Tagetes patula

Dahlia 'X Factor'

Andere verfstoffen

Er zijn veel kleuren die je van planten, of zelfs keukenafval, kunt maken. Probeer voor groen eens spinazie, muntblaadjes, seringen of artisjokken. Voor oranje kun je wortelen of zaden en schillen van flespompoenen gebruiken. Roze kun je maken met bieten, rode en roze rozenblaadjes of avocadopitten en -schillen. En voor paars geven planten als blauwe bessen, paarse kool, bramen en zwarte bonen goede resultaten.

ROOD

■ **Meekrap (*Rubia tinctorum*)** heeft mooie bloemen en lange stengels vol blaadjes, maar als je hem kweekt om mee te verven, heb je meer aan de rode kleurstof die uit de wortels van de plant verkregen wordt.
Zaaien feb-apr
Oogsten Zodra de plant volwassen is, zo'n 3-4 jaar na het zaaien

Rubia tinctorum

“Bij verven gaat het erom dat je iets durft te proberen en geniet van het proces, ook al is het resultaat misschien niet perfect.”

Veel delen van planten bevatten kleurstoffen, zoals de bladeren, bloemen en bessen.

gebruikt in het kleuringsproces. Misschien is bijvoorbeeld niet alleen de bloem interessant, maar ook het blad, de wortels, vruchten of zelfs schors.

Er is een ruime keuze aan planten waarmee je mooie verfstoffen kunt maken. Tip: kijk naar het tweede deel van de botanische naam. De soortnamen ‘tinctoria’ en ‘tinctorum’ worden vaak gegeven aan planten met veel kleurstoffen, bijvoorbeeld *Isatis tinctoria* en *Rubia tinctorum*. Veel planten bevatten nuttige kleurstoffen om mee te verven, maar planten met dit soort namen kun je met een gerust hart proberen. Ook goed om te weten: de kleur van de bloem van de plant is niet altijd gelijk aan de verkregen kleurstoffen.

Een van mijn grotere investeringen was een volwassen zwarte vlier (*Sambucus nigra*

porphyrophylla ‘Eva’). Ik vind de vorm en de donkere kleur van de bladeren prachtig. Dat je van vlierbloesem een drankje kunt maken, is algemeen bekend, maar de bessen kunnen ook gebruikt worden om subtiele tinten grijspaarse verf te maken.

Heb lol tijdens het leren

Net als bij tuinieren gaat het er bij verven om dat je iets durft te proberen en geniet van het proces, in de wetenschap dat het resultaat misschien niet perfect is.

Uit nieuwsgierigheid heb ik met *Celosia plumosa* (hanenkam) geëxperimenteerd. Ik had verhalen gehoord over ververs die krachtige, rode kleuren uit de plant hadden geëxtraheerd. Mijn poging was echter minder geslaagd en leverde beige op. Dat kan te

Alleen al vanwege hun schoonheid verdienen veel verplanten een plekje in de tuin.

Zo maak je je eigen verf

Verf maken van planten is simpel en je hebt er geen speciaal gereedschap voor nodig. Experimenteer met verschillende natuurlijke verfstoffen of volg mijn onderstaande methode om warmgele verf te maken van goudsbloemen.

1 Dompel je geoogste plantmateriaal in water in een kookpan. Het is prima om vers en gedroogd materiaal te mixen – experimenteer om verschillende resultaten te krijgen. Laat het een uur sudderen op de laagste stand, maar niet koken. Daarna laat je het een nachtje afkoelen. Hoe langer je het mengsel laat staan, hoe sterker de verf zal zijn. Wees gewaarschuwd: de geur kan erg sterk zijn!

3 Maak het kledingstuk eerst nat met schoon water en doe het dan in de pan met koude verf. Laat het ongeveer een uur staan en roer regelmatig.

Je hebt nodig

- Textiel/kleding van natuurlijke vezels (katoen, linnen of hennep) die is voorbehandeld (ik gebruik de sojamelkmethode, op internet vind je instructies).
- zeef
- kookpannen
- grote kom
- houten lepel
- goudsbloemen, of probeer andere planten en zoek op hoe je ze moet gebruiken

2 Giet het afgekoelde mengsel door een zeef in een kom en gooi het gebruikte plantmateriaal op de composthoop. Giet de verf over in een grote kookpan, waar het kledingstuk dat je wilt verven in past, en verdun met genoeg water om het kledingstuk ruim te bedekken.

Met een dip-dye gaf Raph dit T-shirt een ombré-effect.

4 Laat het afkoelen. Hoe langer je het laat staan, hoe dieper de kleur zal zijn. Wring het kledingstuk uit, was en centrifugeer het kort in de wasmachine en hang het ergens uit het zonlicht te drogen. Wil je een diepere tint, herhaal dan de laatste twee stappen.

Natuurlijke
verfstoffen geven
zachte kleuren die je
niet snel vindt in
gekochte kleding.

*“Natuurlijke verfstoffen zijn
makkelijk in het gebruik,
veelzijdig en een mooie
toevoeging aan allerlei projecten”*

maken hebben met de leeftijd van de plant en hoe de verf gemaakt wordt.

Maak een verlanglijstje

Gelukkig hebben mijn planten echter meestal geweldige resultaten opgeleverd en ik zie ernaar uit mijn beplantingsplan dit jaar uit te breiden met meer potentiële verfplanten, waar ook maar een beetje ruimte is. Ik ben van plan de weelderige bordeauxrode amarant (*Amaranthus hypochondriacus*) toe te voegen, die naar verluidt felroze kleurt.

Andere technieken

Bij tie-dye vouw of kreukel je textiel en bind je het vast met een touwtje voor je het in de verf legt. Ombré krijg je door één kant van je textiel op en neer in de verf te dopen, zodat een kleurverloop van een lichte naar een donkerder tint ontstaat.

De zwarte stokroos (*Alcea rosea* 'Nigra') met zijn hoge, donkere bloemen geeft prachtige blauwe schakeringen. En de enorme variatie aan alliums staat zeker op mijn takenlijst. De bollen en schillen daarvan zitten vol kleurstoffen die schitterende tinten geel en bruin produceren. Tot nu toe is *Allium atropurpureum* mijn favoriet, met zijn hoge stengels en dieppaarse bloemen.

Natuurlijke verfstoffen zijn makkelijk in het gebruik, veelzijdig en een mooie toevoeging aan allerlei projecten. Zelf verf ik stoffen vaak om ze, voordat ik begin met naaien, een unieke kleur te geven. Maar ook als je niet kunt naaien, kun je plezier hebben van verven. Met zelfgemaakte verfstof van planten kun je oude kleren makkelijk vernieuwen, bijvoorbeeld door een oude trui een tie-dye of een vervaagd T-shirt een dip-dye te geven. Ik vind het mooi dat de planten die ik gekoesterd heb deel worden van mijn garderobe en tegelijkertijd helpen minder kleren weg te gooien.

Do's en don'ts

- ✓ Was geverfde kleren met een mild wasmiddel in koud water en laat ze uit het zonlicht drogen. Zo blijven de kleuren langer mooi.
- ✓ Als je het vervelend vindt dat de kleuren vervagen, verf je je kleren volgend seizoen nog een keer.
- ✗ Neem niet het risico dat je je keukengerei besmet als je niet zeker weet of de verf die je gebruikt giftig is. Gebruik aparte pannen, lepels en dergelijke.
- ✗ Gebruik geen warmte als je met indigo verft. Kneus of meng de bladeren met een ruime hoeveelheid zout water, doop je voorbehandelde kleren in het koude, groene mengsel, wring het overtollige water uit en de kleur verandert van groen naar blauw.

Stichting NL Bloeit!

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Geelgroene vrouwenmantel

Alchemilla xanthochlora

Veel tuinliefhebbers kennen vrouwenmantel (*Alchemilla*) maar al te goed. Een bekend beeld is namelijk de druppels op het blad. Dit zijn voor een deel dauw- of regendruppels, maar ook sappen die door de plant worden uitgescheiden.

Ik, de geelgroene vrouwenmantel, ben een inheemse wilde soort in Nederland en ben een overblijvende plant uit de rozenfamilie (*Rosaceae*). Ik groei bij voorkeur op redelijk zonnige plekken, op een vrij droge tot vochtige, voedselhoudende bodem die neutraal tot enigszins kalkhoudend is.

Mijn bloemstengels variëren van 25 tot 70 cm en mijn bloeiwijze bestaat uit vele kleine bloempjes die in een soort trosjes of pluimen bij elkaar staan en zoals de Nederlandse naam al aangeeft, zijn mijn bloempjes geelgroen van kleur. Ik heb een zeer lange bloeitijd, van mei tot oktober. Vandaar dat ik ook een zeer populaire tuinplant ben. Ik val ook op vanwege mijn kruipende houtige wortelstok die deels ook boven de grond zichtbaar is. Je kunt mij na een paar jaar goed splitsen voor vermeerdering.

Mijn botanische naam *Alchemilla* gaat terug naar het gebruik van de dauwdruppels in de bladkelk en op mijn blad door alchemisten en magiërs. Het woord 'alchemilla' stamt af van het Arabische woord alkemelich of Al-kèmiyè wat alchemie betekent. De soortnaam 'xanthochlora' verwijst naar de kleur geelgroen en is samengesteld uit de Griekse woorden xanthos (geel) en chlora (groen).

Ik was in de Oudheid al bekend als een medicinaal kruid, dat werd toegepast bij verschillende kwalen en letsels, o.a. bij inwendige en uitwendige verwondingen en bloedingen, breuken en bij maag- en darmstoornissen.

Mijn blad bevat verschillende mineralen (calcium, magnesium en fosfor) en vitamine C, is eetbaar en kan worden verwerkt in een gemengde salade of worden bereid als spinazie. Gedroogd blad kan weer worden gebruikt voor een kruidenthee.

Ik ben een sierlijke plant en ben zeer geschikt voor tuinen, met name in borders en daar vooral als bodembedekker. Ik bloei langdurig met een sierlijke en luchtige bloeiwijze en ben ook geschikt voor in boeketten. In tuinen heb ik wel wat ruimte nodig, want ik kan vegetatief uitbreiden. Ik ben dan ook het beste te combineren met soortgelijke planten als wilde marjolein, gewone brunel, kleine pimpernel en zeepkruid.

Duurzame flowerpower

Met vliegtuigen aangevoerde, in plastic gewikkelde boeketten zijn een zware belasting voor de planeet. Maar het kan groener: kweek je eigen snijbloemen, in harmonie met de natuur.

ILLUSTRATIES ELIN BROKENSHAW

Dankzij de wereldwijde snijbloemensector kun je elke dag van het jaar een overvloed aan bloemen kopen. Waarom zou je dus de moeite nemen ze zelf te kweken? Je zou denken dat een bos bloemen een product van natuurlijke schoonheid is. Maar er zijn reële zorgen over de vernietiging van het milieu, verlies van biodiversiteit en de impact die de industriële bloementeel heeft op mensen en gemeenschappen in de hele snijbloemenketen.

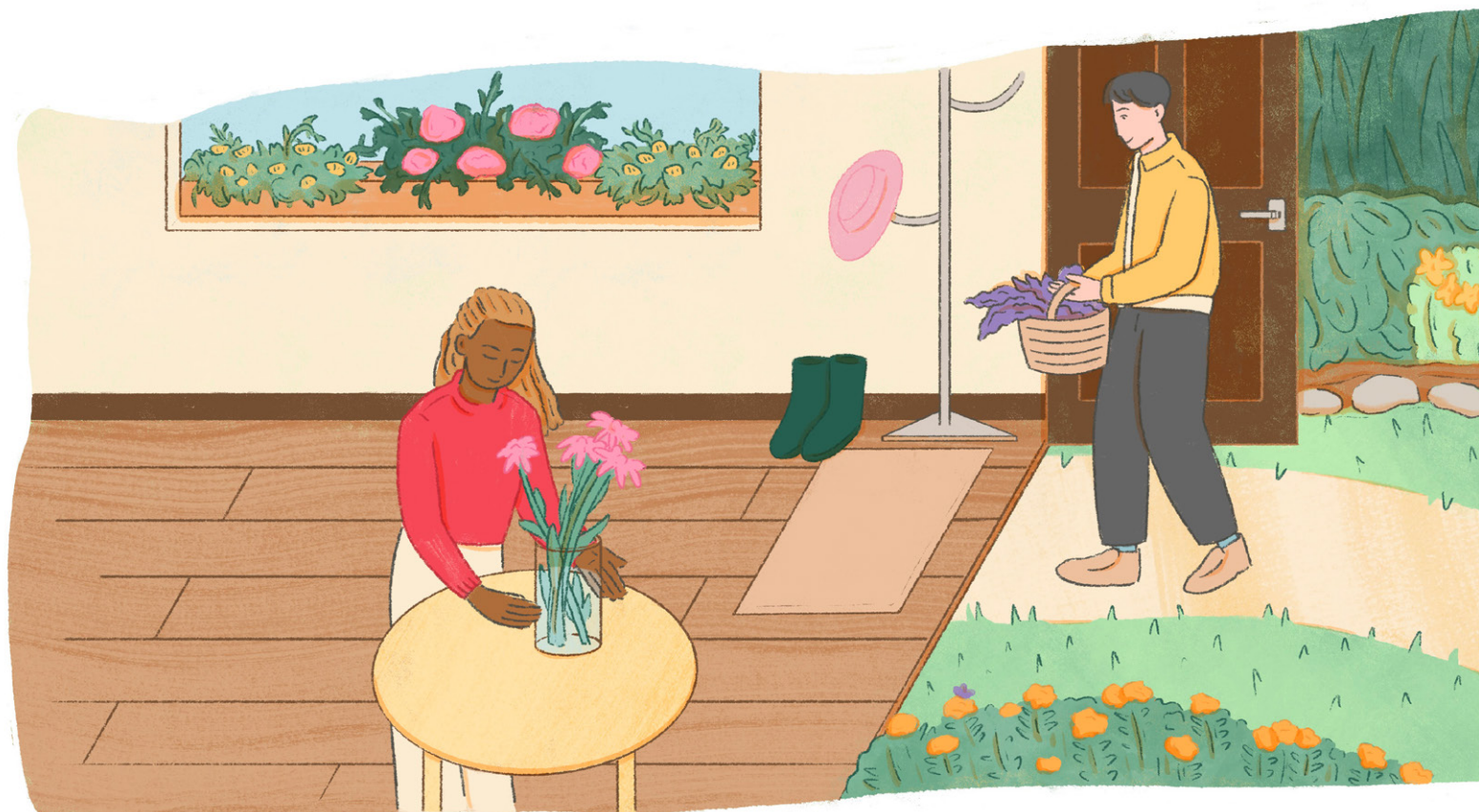
Door de klimaatcrisis worden we er ons allemaal veel meer van bewust wat de producten die we consumeren de planeet kosten. We kennen inmiddels allemaal wel de term 'koolstofvoetafdruk (of

CO₂-voetafdruk), en dat is nog maar één maatstaf voor de impact op het milieu van de dingen die we kopen. In zijn boek *How Bad are Bananas?* kijkt Mike Berners-Lee naar de koolstofvoetafdruk van bloemen die buiten het seizoen geïmporteerd worden. Zijn conclusies zijn tamelijk schokkend. Volgens hem "behoren die tot de producten met de grootste koolstofvoetafdruk per opgeleverde euro. Met andere woorden, het is een van de meest milieuvriendelijke manieren om je geld te besteden."

*"Heeft de natuur met
glitters besproeide
bloemen nodig?"*

Het berekenen van de koolstofvoetafdruk van snijbloemen is niet eenvoudig. Emissiehotspots kunnen variëren per soort bloem en land van oorsprong. Bij rozen, bijvoorbeeld, worden de meeste emissies misschien veroorzaakt door de koeling en het luchtvervoer van bloemen die in landen nabij de evenaar worden gekweekt. In andere gevallen kunnen hoge emissies te maken hebben met de energie die gebruikt wordt om in koudere maanden bloemen in verwarmde kassen te kweken, zoals in Europa gebeurt. Bloemen uit eigen land hebben dus niet automatisch een kleinere koolstofvoetafdruk.

Een ander belangrijk probleem is het afval dat de sector produceert –

vooral plastic voor eenmalig gebruik en vervuiling door microplastics. In veel winkels vind je bossen bloemen verpakt in plastic voor eenmalig gebruik. Oase, of steekschuim, is gemaakt van plastic voor eenmalig gebruik en wordt vaak gebruikt bij bloemschikken. Minder bekend is misschien dat het uiteenvalt in giftige microplasticdeeltjes, die in het zeemilieu terecht kunnen komen. Soms worden er ook bloemen verkocht die met verf of glitter zijn bespoten – nog meer microplastics. Heeft de natuur deze extra, giftige versiering echt nodig? Zouden snijbloemen niet gewoon een ode moeten zijn aan de schoonheid van de natuur, zonder synthetische toevoegingen?

We halen graag bloemen in huis, dus wat kunnen wij als tuiniers doen om 'groenere' snijbloemen te kweken? De sleutel tot duurzaamheid en bloemen met een aanzienlijk kleinere koolstofvoetafdruk is seizoensgebondenheid. Als je je eigen snijbloemen van het seizoen kweekt, hebben ze de kleinst mogelijke voetafdruk en produceren ze het minste afval,

wat voor het klimaat en de planeet alleen maar positief kan zijn.

Natuurlijk heeft het kweken van snijbloemen nog veel meer voordelen. Verlies aan biodiversiteit is een verwoestend domino-effect van de bloemensector, terwijl het brede scala aan bloemen die je in je tuin kunt kweken schoonheid en een veilige haven voor tuindieren oplevert. Zelfs het kleinste plekje biedt ruimte voor snijbloemen en voedsel voor bestuivers – een bak met bloembollen op de vensterbank of een pot met *Lathyrus* op het balkon bloeit wekenlang en trekt allerlei bestuivers aan.

Laten we dus de natuur in huis halen, met bloemen van het seizoen uit de tuin, vol natuurlijke schoonheid die niet ten koste gaat van de aarde.

Deel je bloemen met bestuivers

Denk bij de keuze voor de snijbloemen die je gaat kweken ook aan de tuindieren.

Door uiteenlopende snijbloemen te kweken, ga je in tegen de monocultuur van commerciële telers die grote velden vullen met maar één soort bloem. Als die al bestuiversoorten in stand houdt, zijn het er maar een paar. Bestuivers zijn zo divers als de bloemen die ze bezoeken. Streef naar opeenvolgend bloeiende bloemen in alle seizoenen, van sneeuwkllokjes tot judaspenning, van juffertje-in-het-groen tot enkelbloemige dahlia's. Veel planten produceren meer bloemen als je de verwelkte bloemen regelmatig verwijdt. Zet ook heesters in je tuin – niet alleen hebben die vaak bestuiversvriendelijke bloemen, maar ook groenblijvend blad of aantrekkelijke kale stengels die je in winterboeketten kunt verwerken. Denk aan: *Berberis*, struikveronica, wilg, hulst en kornoelje.

Zo kweek je duurzame snijbloemen

Met deze simpele technieken krijg je snijbloemen die niet alleen gezond en mooi zijn, maar ook nog eens goed voor tuindieren en het milieu.

Kies turfvrĳ

Kies altijd turfvrĳe potgrond voor het zaaien van zaad en het vullen van bloempotten. Veē slaat per hectare meer koolstof op dan welk ander ecosysteem ook en we zouden deze kostbare hulpbron niet moeten gebruiken.

Tip Sommige soorten turfvrĳe potgrond bevatten grote deeltjes waardoor ze te doorlatend zijn om zaad in te zaaien. Mix in dat geval ēēn deel steriele tuinaarde door twee delen gezeefde turfvrĳe potgrond.

Denk aan bestuivers

Je eigen snijbloemen kweken kan helpen biodiversiteitsverlies te bestrijden. Enkelvoudige, open bloemen zijn ideaal voor bestuivende insecten. Sommige bloemen staan niet lang in een vaas, dus kweek een mix van bloemsoorten, zowel voor je vaas als voor de insecten.

Tip Maak het een prioriteit allerlei verschillende insecten aan te trekken. Een evenwichtig ecosysteem helpt schade door ziekten en plagen te beperken.

Houd de grond bedekt

Als je je bloembedden mulcht, helpt dat onkruid tegen te gaan en vocht in de grond vast te houden. De biodiversiteit van de bodem wordt er ook groter door. Meer bodemleven betekent dat je gezondere planten kunt kweken.

Tip Je kunt de grond bedekken met uiteenlopende organische materialen: zelfgemaakte potgrond, bladcompost, houtsnippers, stro en verhakselde plantenmateriaal zijn allemaal prima mulch.

Snij stengels af en verzorg ze

Om je bloemen zo lang mogelijk goed te houden in een vaas, moet je ze voorbereiden: geef bloemen die je net hebt afgesneden genoeg tijd om bij te komen.

Tip Bereid je bloemen voor door ze op een koele, donkere plek, zoals in een garage of badkamer, te zetten.

Daardoor zullen ze minder transpireren, waardoor de stengels gelijkmatiger vocht opnemen.

Gebruik geen oase

Schik je bloemen op een duurzame manier. Vermijd bijvoorbeeld oase, wat plastic voor eenmalig gebruik is. Met bloemkijkers, kenzan of bloemprikkers (foto), kippengaas of een nestje van takken kun je duurzaam bloemschikken.

Tip Zelfgekweekt mos wordt in de bloemisterij veel gebruikt en de meesten van ons hebben wel wat mos in hun gazon. Hark het er dus uit, maar niet als je een mosbestrijder hebt gebruikt.

Droog bloemen voor de winter

Droogbloemen worden steeds populairder, maar laat je niet verleiden door de vele chemisch gebleekte, geverfde of besproeide droogbloemen die verkrijgbaar zijn. Droog je seizoensbloemen, siergrassen en zaadhoofden uit de tuin op natuurlijke wijze en gebruik ze in een boeket.

Tip Droog je bloemen bij een laag lichtniveau, zodat de kleuren niet vervagen. Met een föhn op de laagste stand kun je voorzichtig stof uit droogboeketten blazen.

Schik je bloemen duurzaam

Zelf kweken is één manier om snijbloemen duurzamer te maken. Maar als je ze goed behandelt, gaan ze ook nog eens langer mee, zonder dat je chemicaliën nodig hebt. Het gereedschap dat je gebruikt is ook essentieel. Er zijn veel milieuvriendelijke alternatieven voor plastic.

Vang regenwater op

De teelt van slechts één geïmporteerde rozenstam kan al 7-13 liter water kosten. Zorgvuldig omgaan met water is dus een effectieve manier om op een duurzamere manier bloemen te kweken. Vang regenwater op of verzamel schoon restwater.

Tip Restwater is een van de beste manieren om het watergebruik in je tuin te verminderen. Maak een systeem om badwater over te hevelen naar een regenton of gebruik gewoon teltjes afwaswater.

Geen snijbloemenvoeding

Bij het telen van snijbloemen worden veel chemicaliën gebruikt, waaronder synthetische snijbloemenvoeding, die in plastic zakjes wordt meegeleverd. Gebruik deze zakjes niet en houd je boeketten in plaats daarvan lang goed door hygiëne.

Tip Houd je vazen schoon, ververs het water dagelijks en knip de uiteinden van de stengels bij om bacteriegroei tegen te gaan. Met deze simpele stappen staan je bloemen langer goed in de vaas.

1 Oogst je bloemen met zorg.

Sommige doen het het best in een vaas als je ze afsnijdt net voordat ze opengaan, andere hebben meer tijd nodig. Vind uit wanneer je de soorten die je kweekt het best kunt afsnijden. Snij stengels net boven een knop af, zodat ze zich makkelijker herstellen, en pas later de lengte van de stengels aan. Zet bloemen meteen in het water.

2 Gebruik de juiste accessoires. Een aantrekkelijke buitenpot kan een fles of pot met water aan het zicht onttrekken. Steun de stengels zodat ze niet zo snel buigen of breken, maar gebruik geen oase. Doe in plaats daarvan een rooster van tape of kippengaas over de opening van de vaas, zodat de stengels op hun plaats blijven.

3 Maak elke bloem apart klaar. De meeste gaan het langst mee zonder bladeren, die snel uitdrogen en rotten in het water. Stengels zijn verschillend – sommige moet je in een hoek afsnijden, andere splijten, weer andere moet je vullen met water of juist dichtbranden. Achterhaal hoe het zit met jouw bloemen, voor een lang en mooi vaasleven.

Water opvangen

Verspil geen kostbaar kraanwater aan je tuinplanten. Vang nu regenwater op om je deze zomer door de onvermijdelijke droge perioden heen te helpen.

In deze tijd van het jaar vervaagt misschien de herinnering aan de droge zomers, maar die trof planten de afgelopen jaren meermaals zwaar. Nu is de tijd om je op de komende zomer voor te bereiden door alvast zoveel mogelijk regenwater op te vangen. Zorg dat je veel regentonnen en opvangbakken hebt, zodat je profiteert van alle regen die op het dak van je huis, schuur of kas valt. Zorg met een deksel dat het opgevangen water niet verdampst.

Vang regenwater op in de winter en lente om het te gebruiken als het droger is.

Door je eigen bloemen te schikken waardeert je hun schoonheid nog meer.

DRAAG JE STEENTJE BIJ

Je kunt snijbloemen voor jezelf kweken, maar ook delen met vrienden om kleur en geur te brengen in huizen en kantoren. Snijbloemen kun je van dichtbij bekijken en dat heeft nog meer waarde als je ze niet in een winkel hebt gekocht maar zelf hebt gekweekt. Dat ze duurzaam zijn, geeft ze extra glans.

Voor meer pluk-inspiratie bestel je de speciale uitgave Maak je eigen pluktuin op www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

gardenersworldmagazine.nl/biodiversiteit

• VOLGENDE MAAND

Een overzicht van de groene adviezen, bijvoorbeeld over het verminderen van afval en

het aantal voedselkilometers, het vermijden van plastic, chemicaliën en turf, het afvangen van koolstof, het aanpakken

van vervuiling, het helpen van in het wild levende dieren en het verder vergroten van de diversiteit in je eigen tuin.

Gardeners' World

Complete gids voor Rozen

- ✓ Welke rozen doen het goed in potten?
- ✓ Veel tips en inspiratie
- ✓ Ontdek de duurzaamste soorten voor elke plek

Speciale uitgave

€12,99

Bestel nu via
www.gardenersworldmagazine.nl/rozen

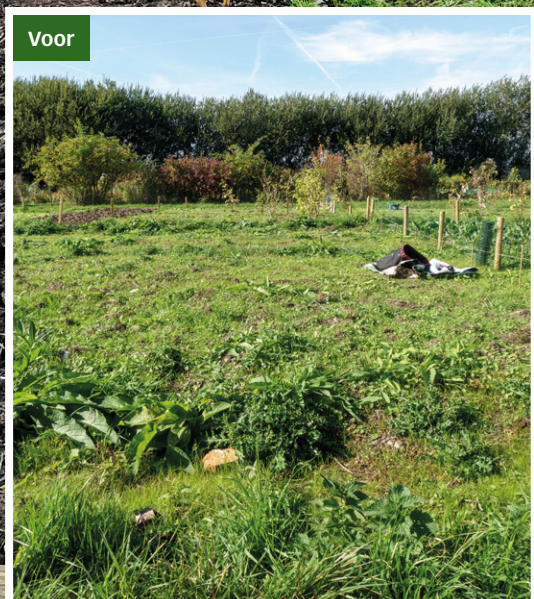
Gardeners' World magazine

Helga's moestuin

De voorbereiding

Van een onbewerkt stukje grond vol onkruid naar tuin vol groenten, fruit en bloemen? *Gardeners' World*-redacteur Helga Kluiters ging deze uitdaging gretig aan.

De moestuin eind februari 2023.

Toen ruim een jaar geleden een bordje 'moestuinen te huur' verscheen bij een lokaal volkstuinencomplex, werd ik meteen enthousiast. Aangezien (in onze omgeving althans) overal lange wachtlijsten zijn voor een volkstuintje was dit een geweldige mogelijkheid. Het eerste plan – nog voordat ik een kijkje had genomen – was om te kijken of ik samen met iemand iets kon huren. Maar eenmaal ter plaatse bleek er nog genoeg plek beschikbaar.

Van een moestuin in potten en bakken op het terras naar een lap kleigrond met onkruid: dat is een hele omschakeling. Maar ik was als een kind zo blij met de ruimte die ik opeens tot mijn beschikking had en ging dan ook enthousiast aan de slag.

De eerste uitdaging was de kleigrond. Bij droogte was er geen doorkomen aan, bij regen werd het een glibberige, natte bende. De grond verbeteren was dus prioriteit nummer één. Maar het ompakken van dergelijke zware grond is een hels karwei en dus besloot ik het anders aan te pakken. Het ergste onkruid (kweekgras) probeerde ik zoveel mogelijk te verwijderen en vervolgens dekte ik de grond af met karton en een laag compost – de zogeheten no-dig methode.

Aangezien de tuin niet naast de deur ligt en de fiets mijn belangrijkste vervoermiddel is, was een andere klus die hoog op mijn takenlijstje stond het maken van een kist om gereedschap in op te bergen. Met wat oude schuttingplanken en de hulp van mijn

De afrastering met schapengaas kan ook dienst doen als klimrek voor planten.

Met een laag compost wordt de grond na verloop van tijd steeds beter bewerkbaar.

schoonvader was deze kist snel gemaakt. Voordeel: hij kon tegelijkertijd dienen als een zitplek om even bij te komen van het sjouwen met volle kruiwagens compost.

De laatste uitdaging voor ik echt kon beginnen, was het plaatsen van een afrastering die niet zozeer konijnen buiten moest houden, maar dienst kon doen als klimrek voor bijvoorbeeld pompoenen. Voor de palen koos ik gekloofd kastanje hout. Dat ziet er niet alleen natuurlijk uit, maar nog veel belangrijker: het gaat langer mee in de natte kleigrond dan gewone tuinpalen. Met behulp van een palenrammer ging het plaatsen van de palen gelukkig makkelijker dan gedacht en kon ik de klus zelfs in mijn eentje klaren. De afrastering werd voltooid met schapengaas. Prompt stond er een verdwaald schaap op het volkstuinencomplex – maar in ieder geval niet in mijn tuin.

VOLGENDE KEER: Er worden veel planten voorgezaaid en de tuin krijgt meer vorm.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

- 98 Monty's maand**
Monty plant leliebollen en poot uien.
- 101 De basis**
Neem houtstekken van bladverliezende heesters.
- 102 Bloemen**
Graaf pollen sneeuwklokjes op en snoei vaste planten terug.
- 105 In de kas**
Zaai *Lathyrus* en pot trayplantjes op.
- 107 Groente en fruit**
Oogst je laatste spruiten en bewerk je bodem voor.
- 109 Algemene tuintaken**
Zaai prei en leg een nieuwe border aan.

Sneeuwklokjes verwilderen makkelijk in je tuin, maar het kan een paar jaar duren.

Monty's maand

De sneeuwklokjes op Longmeadow zijn de eerste twee weken van februari op hun allermooist. Het zijn allemaal nazaten van één polletje dat we dertig jaar geleden van een vriend kregen en in de Spring Garden plantten.

Geleidelijk spreidden ze zich uit – door zich uit te zaaien en doordat we elke pol om de paar jaar uit de grond haalden, deelden en weer uitplantten. Nu staan er overal sneeuwklokjes in de Spring Garden, in het gras tussen de Cottage Garden en de Damp Garden, en langs het pad

van de Writing Garden. Anders dan de meeste bollen houden sneeuwklokjes het meest van vrij vochtige grond en verdragen ze lichte schaduw. Ze hebben er dan ook totaal geen last van dat deze delen van Longmeadow regelmatig worden overstroomd. Ik zie ze zelfs vaak dagenlang bloeien terwijl ze 30 cm onder water staan!

Zolang de tere bloempjes in bloei staan, zet ik graag een paar bosjes in huis – niet te veel, want ik wil dat ze zich uitzaaien – maar genoeg om te genieten van hun schoonheid en geur.

Plant leliebollen

De meeste lelies kweek ik in potten, maar ik heb ook Turkse lelies, *Lilium martagon*, in de vollegrond staan. Turkse lelies hebben massa's kleine tulbandvormige bloemen en een prachtige bladstructuur.

Deze lelies doen het prima in de schaduw en tussen de heesters in een gemengde border. Ik laat ze zich op natuurlijke wijze verspreiden en uitzaaien in mijn Jewel Garden, waar ik ze elk jaar aanvul met een stuk of twaalf nieuwe leliebollen.

De reden dat ik de meeste van mijn lelies in potten kweek, is dat ze van zure grond houden – en die heb ik niet in mijn eigen tuin. Maar in een pot kan ik makkelijk turfrijke, zure grond van dennenschors of varens gebruiken, idealiter aangevuld met veel extra, zelfgemaakte, losse bladcompost, zodat hun wortels vrij kunnen groeien. Geef de lelies in de potten vooral voldoende ruimte – ongeveer drie bollen per pot van vijf liter of meer – en ze zullen krachtig groeien en

gedurende een lange periode uitbundig bloeien.

In tegenstelling tot andere lelies heeft de madonnaalilie (*Lilium candidum*) het liefst droge, kalkhoudende grond en terwijl je andere lelies het best 15 cm diep kunt planten, plant je deze soort juist ondiep, met net een laagje aarde eroverheen.

De meeste lelies kun je in het vroege voorjaar planten, maar plant de madonnaalilie tegelijk met voorjaarsbloeiende bollen in het vroege najaar.

Plant nu Turkse lelies en vroeg in de zomer heb je fraai gekleurde bloemen aan stengels van meer dan een meter hoog.

Verwijder oude, slordige stengels om ruimte te maken voor nieuwe.

Knip bladverliezende grassen met een snoei- of takkenschaar terug.

Snoei prachtriet terug

Eind februari, vooral als het weer niet te koud is, is een goede tijd om bladverliezende siergrassen zoals prachtriet (*Miscanthus*) terug te snoeien.

Voer deze snoeiklus uit ruim voordat er nieuwe uitlopers verschijnen. Zo voorkom je dat je het nieuwe groen meesnoeit en geef je de verse aanwas de maximale hoeveelheid licht.

Snoei alle groei van het afgelopen jaar terug tot de voet. Grotere soorten prachtriet, zoals *Miscanthus sacchariflorus*,

kunnen erg stug en dik zijn, dus je hebt een stevige snoeischaar en sterke handen nodig!

Ik haal al het oude gras weg, versnipper het en voeg dit koolstofrijke materiaal geleidelijk toe aan de composthoop, maar je kunt het ook een beetje knippen en als een mulch laten liggen. Het nieuwe gras groeit er dan gewoon vanzelf doorheen.

Let wel op dat je groenblijvende grassen niet snoeit! Die maak je netjes door dode plukken blad uit de plant te trekken.

UIEN

Ik poot uien graag zodra de bodem er klaar voor is. Dat is het moment dat ik het oppervlak tot een fijnkorrelige laag kan harken, wat idealiter zo vroeg mogelijk in het nieuwe jaar is. Maar in mijn natte tuin met zijn zware grond is dat vaak pas in de lente, wat een beetje laat is als je in juli uien wilt oogsten. Daarom is het slim om ze alvast in bakken in een (koude) kas op te starten, of zelfs buiten op een beschutte plek.

Rode uien zijn veelzijdiger dan gele en dus een uitstekende keuze.

Checklist

- ☐ Wied rond de voet van bomen en trek eventuele wildopslag los.
- ☐ Zaai een nieuwe hoeveelheid wintersla, zoals mizuna.
- ☐ Blijf uitlopers en zij-scheuten van boerenkool oogsten voordat de plant zaad zet.
- ☐ Zet stolpen over aardbeienplanten om ze vroeg te laten bloeien.

Kies de dikste takken en snij ze vlak onder een bladoksel of knop horizontaal af.

Neem houtstekken

Snij een paar sterke, rechte takken van een aantal bladverliezende heesters om er houtstekken van te maken. Die wortelen makkelijk. Neem de stekken nu, voordat de knoppen opengaan.

Kies de jongste, maar wel dikste takken die het afgelopen jaar gegroeid zijn. Vaak zitten die aan de kant die het meeste licht krijgt. Met deze methode kun je succesvol zwarte bessen, vlinderstruiken, weigelia, boerenjasmijn en zelfs rozen stekken.

De stekken wortelen buiten, zonder dat je extra gereedschap nodig hebt. Ze wortelen het best in goed doorlatende grond, maar als je op zware grond tuiniert, kun je wat scherp zand toevoegen. In het voorjaar zullen de stekken veel blad hebben, maar omdat ze aanvankelijk de energie uit de tak gebruiken, zijn ze pas op zijn vroegst aan het eind van de zomer volledig geworteld. Je kunt ze zelfs het beste een jaar in hun kweekbed laten staan voordat je ze uit de grond haalt. Daarna kun je ze oppotten of uitplanten op de gewenste plek.

STAP VOOR STAP Houtstekken nemen

1 Snij de tak in delen. Kies de dikste stukken. Die moeten recht zijn, 20-30 cm lang, met bovenin en onderaan een knop. Gooi zwakke groei weg.

2 Kies een beschutte plek waar niet te veel zon komt en maak een diepe geul. Strooi voor de afwatering 5 cm scherp zand op de bodem van de geul.

3 Zet de stekken rechtop met steeds een tussenruimte van 10-15 cm. Duw ze in de laag scherp zand. Zorg dat slechts een derde van de tak uitsteekt.

4 Vul de geul op met aarde en druk die met je laarzen voorzichtig rond de stekken aan. Geef door het jaar heen alleen water als de grond erg droog is.

STAP VOOR STAP Pollen sneeuwkllokjes opgraven en delen

Verspreid sneeuwkllokjes door je borders. Dat doe je door na de bloei grote, volwassen pollen te delen en weer uit te planten. Door ze te delen, bloeien de planten ook elk jaar goed. Ze staan het liefst in vochtvasthoudende grond en in de (half)schaduw. Ze passen perfect tussen zomerplanten, omdat ze in de zomer in rust zijn en geen last hebben van het gebladerte.

1 Stap in de border, zonder planten in de buurt te beschadigen. Duw een vork onder de pol en til die in zijn geheel uit de border. Leg hem op een stuk zeil, zodat je de grond achteraf makkelijk kunt opruimen.

2 Trek de pol uit elkaar in delen die in je hand passen. Ondersteun de bollen als je ze wegtrekt door het blad dicht bij de grond te houden, zodat je de bollen veilig los kunt trekken zonder de bladeren te scheuren.

3 Graaf met een schepje een klein gat in de border om een pol in terug te zetten. De diepte van het gat hangt af van de plant. Het moet even diep zijn als het gat waar de plant eerder in stond – let op het punt waar het blad groen wordt.

4 Veeg de aarde terug rond de planten en druk hem aan. Breng een laagje grind aan op de grond. Zo zie je duidelijk waar je geen andere plant moet planten als het blad eenmaal is afgestorven.

Hoge, houtige planten kunnen door de wind heen en weer geslingerd worden, waardoor hun wortels losraken in de grond. Controleer pas geplante bomen en heesters en druk eventuele gaten rond de voet aan met je hiel. Voeg zo nodig aarde toe rond de plant.

PAS OP VOOR bevroren camelia's

Camelia's zijn winterhard, maar de bloemen zijn kwetsbaar voor vorstschade. Dat gebeurt vaak bij planten die op het oosten staan: de opkomende zon schijnt 's ochtends vroeg op ze als ze nog bevroren zijn van de nacht, waardoor bevroren cellen in de bloemen kapotgaan. Beperk de schade door ze te beschermen met vliesdoek.

**20
MINUTEN
OVER**

Neem wat wortelstekken van floxen voordat ze uitlopers beginnen te maken. Graaf je plant op en verwijder een paar van de grootste wortels, zo dicht mogelijk bij de voet. Maak stekken van zo'n 4 cm lang en steek ze verticaal in potten met goed aangedrukte potgrond, bedek met een laagje scherp zand en zet de potten in een koude kas.

Zet primula's in potten

Geef je wintertuin wat kleur met een paar primula's – ze zijn ideaal voor in potten, goedkoop en in deze tijd van het jaar in elk tuincentrum te vinden.

Kies een flinke pot, zodat die opvalt op je terras, en vul hem met turfrijke universele potgrond.

Geef de planten water voordat je ze uit hun potjes haalt om ze op hun nieuwe plek te zetten. Druk de aarde goed aan en geef weer water. Zet ze na de bloei in de borders, waar ze jaar na jaar zullen bloeien.

Zet voor een groots effect drie planten met dezelfde bloemkleur in één pot.

Snoei vaste planten terug

Het is goed voor tuindieren als je in de winter de groei van het afgelopen jaar aan vaste planten laat zitten en het geeft je borders wat structuur. Pas als er frisse, nieuwe scheuten opkomen snoei je de oude stengels weg.

Snoei zo dicht mogelijk bij de voet zonder de nieuwe groei te beschadigen. Verwijder steeds een handjevol, maar snoei met je snoeischaar afzonderlijke stengels uit het hart van de pol.

Snoei per keer een handjevol weg met een snoei- of tuinschaar.

***Iris reticulata* wordt maar 15 cm hoog, dus zet deze kleine plantjes op een goed zichtbare plaats.**

Verplaats potten met irissen

Potten met *Iris reticulata* ofwel dwergirissen zijn in deze tijd op hun mooist: ze bloeien terwijl er weinig anders te zien valt. Maar ze zijn maar klein, dus zet ze dicht bij de achterdeur of het keukenraam zodat je er goed van kunt genieten. En geniet meteen van hun subtiele, zoete

geur als je ze oppakt. Als ze in goede, doorlatende universele potgrond met wat scherp zand staan, kun je ze na de bloei gewoon in hun pot laten staan tot volgend jaar. Zet ze ergens buiten op een beschutte plek tot ze volgend jaar weer beginnen te bloeien.

Snoei heide

Snoei winterheide na de bloei een stukje terug met een heggen-schaar om de plant netjes en bossig te houden.

Bekijk de plant om te zien waar het afgelopen jaar de nieuwe groei begon. Snoei daar net boven, zodat je alleen de groei van het afgelopen jaar en de bloemhoofjes verwijdert. De frisse, nieuwe scheuten die na deze snoei uitlopen, zullen allemaal bloeien.

Snoei niet in het oude hout, want heide groeit dan niet goed terug.

**SNELLE
OPLOSSINGEN**

Het gewicht van sneeuw kan de takken van heesters en kleine bomen beschadigen en de kou kan bloemknoppen beschadigen. Veeg dus alle sneeuw die blijft liggen met een bezem of bamboestok zo snel mogelijk weg.

Checklist

- ☐ Snoei kornoelje en wilg flink terug – zo stimuleer je kleurige nieuwe stengels die mooi staan in de volgende winter.
- ☐ Snoei winterbloeiende heesters die nu uitgebloeid zijn en te groot zijn geworden voor hun standplaats.
- ☐ Voorkom dat bollen in potten natte voeten krijgen, door de bovenkant van de pot af te dekken met doorzichtig plastic.
- ☐ Verwijder met een troffel of onkruidmes vast onkruid dat onder rozenstruiken groeit.
- ☐ Plant voorgetrokken, uitgebloeide hyacinten uit op een zonnige plek.

Stokrozen die je nu zaait, kunnen dit jaar al prachtig bloeien.

Zaai nu snel-groeiende vaste planten

Veel uit zaad opgekweekte vaste planten doen het in de tuin pas goed na een paar jaar, maar sommige bloeien al in het eerste jaar als je ze vroeg genoeg zaait.

Vul een bak met modules met turfrijke universele potgrond en druk deze egaal aan. Duw per cel één zaadje in de potgrond. Bedek met een laagje gezeefde potgrond en druk voorzichtig aan. Geef water met een gieter met fijne broes en zet de bak op een warme bank in de kas of, voor een iets trager resultaat, in een koude kas.

Zet de zaailingen op een lichte plek en plant ze eind lente uit.

Viooltjes bloeien langdurig, vooral als je ze kopt en wat voeding geeft.

Maak een pot met viooltjes

Geef jezelf maandenlang kleur door nu wat viooltjes in bij elkaar passende potten te planten.

Zet ze in turfrijke universele potgrond en pas op dat je de breekbare stengeltjes onderaan

niet afbreekt. Ouderwetse variëteiten zoals 'Martini' en 'Citronella' verspreiden een zoete geur.

Peterselie vormt een prachtige combinatie met de bloemen. De

viooltjes bloeien tot ver in het voorjaar en de vroege zomer. Vaak bloeien ze maandenlang af en toe. Als je ze in de herfst terugknipt, krijgen ze rust en zullen ze het volgende jaar beter bloeien.

Buddleja snoeien

Snoei je vlinderstruik stevig terug om hem in toom te houden en te voorkomen dat het een warboel wordt. Mogelijk heb je een zaag nodig voor deze klus.

Vlinderstruiken bloeien in de zomer aan stengels die hetzelfde jaar gegroeid zijn. Door ze stevig te snoeien, behouden ze dus de gewenste vorm en maken ze ook nieuwe bloemstengels.

Oudere heesters kun je een oppepper geven door alles laag terug te snoeien, tot zelfs maar 15 cm boven de grond. Als alternatief kun je de oudste takken uitdunnen om de hoogte en vorm te behouden, of alle takken tot de gewenste hoogte snoeien.

Vlinderstruiken groeien heel hard, dus snoei stevig om ze in toom te houden.

10
MINUTEN
OVER

Blijf leliebollen in diepe potten planten voor een magnifieke show op het terras deze zomer. Plant ze in universele potgrond en meng er in elke pot een of twee handjes scherp zand doorheen voor een betere drainage. Laat in alle richtingen 5 cm ruimte tussen de leliebollen.

SNELLE OPLOSSINGEN

Heb je munt in de tuin staan, graaf dan een stukje op en zet het in de kas, zodat de plant al vroeg kan uitlopen. Haal een klein polletje uit de grond en plant het in een pot met turfvrrije universele potgrond, even diep als toen het in de tuin stond. Geef water en zet de pot op de werkbank in de kas op een zo licht mogelijke plek.

TIP

Breng overwinterende fuchsia's weer tot leven door ze op warme dagen te benevelen met water op kamertemperatuur. Begin regelmatig water te geven als je nieuwe uitlopers ziet.

Controleer regelmatig of sla er nog gezond uitziet.

Check je wintersla

Controleer of je potten en bakken met wintersla op de vensterbank of de werkbank in de kas er nog goed uitzien. Verwijder blaadjes die vergelen of tekenen van rotting vertonen. Haal ze weg vanaf de voet van de plant en laat zo weinig

mogelijk stompjes achter, om verdere verwelking te voorkomen. Door de slaplanten zo uit te dunnen verbeter je de luchtstroom en kun je ook makkelijker gieten. Geef spaarszaam water, zodat de potgrond niet te nat wordt.

Checklist

- ☐ Hou dakgoten schoon, zodat water vrijelijk je regentonnen in kan stromen.
- ☐ Vervang bij citrusbomen de bovenste 5 cm aarde door verse citrusgrond.
- ☐ Snoei stengels van overwinterende pelargoniums tot de helft terug, zodat ze niet pierig worden.
- ☐ Plant freesiaknollen, met het puntje naar boven, drie keer zo diep als ze hoog zijn.
- ☐ Verwijder uitgebloeide amaryllisbloemen (*Hippeastrum*), maar laat de stengel natuurlijk afsterven.
- ☐ Controleer of kas-isolatie zoals noppenfolie nog stevig vastzit.

Pluk blaadjes steeds vanaf de buitenkant van de plant, zodat nieuw blad vanuit het hart kan aangroeien.

STAP VOOR STAP Zaai pronkerwten (*Lathyrus*)

Zaai nu wat van je favoriete *Lathyrus*-variëteiten zodat je de planten later dit voorjaar kunt uitplanten. Eenmaal ontkiemde zaailingen groeien snel en je kunt ze gerust uitplanten in een beschut hoekje als het 's nachts nog koud is.

Plant ze in voedingsrijke grond tegen stevige steunen en deze zomer heb je een overvloed aan heerlijk geurende bloemen.

1 Kies diepe, geribbelde potjes of modules om in te zaaien zodat de plantjes sterke wortels kunnen ontwikkelen. Vul met turfvrrije potgrond en druk aan.

2 Zaai in elk vakje van de zaaitray een of twee zaden. Het tweede zaadje is voor de zekerheid. Duw de zaden zo'n 2 cm diep in de potgrond.

3 Geef goed water. De zaden zullen over een week of twee ontkiemen en hebben vervolgens pas weer water nodig wanneer ze echt groeien.

Zaai de eerste bloemen

Begin met het zaaien van vorst-gevoelige eenjarigen. Langzaam groeiende planten zoals begonia's, calibrachoa's, vlijtig liesjes en petunia's kun je allemaal nu zaaien, maar ze hebben wel warmte nodig om te ontkiemen. Vul wat potten met turfvrrije, universele potgrond en zeef een laagje potgrond boven het oppervlak, zodat je een fijne laag krijgt om in te zaaien. Check op de verpakking of het zaad al dan niet bedekt moet worden. Laat het zaad ontkiemen in een kweekbak of op een warme werkbank.

Controleer of je zaden licht- of donkerkiemers zijn.

Voel met je vingers hoe droog de grond is en geef dan wat water.

Pot trayplantjes op

Pak trayplanten uit zodra je ze in huis hebt. Controleer ze stuk voor stuk en knip beschadigd of geel blad weg. Geef de wortels water als ze droog zijn. Vul een paar kweekpotjes met turfvrrije, universele potgrond en zet midden in elk daarvan een

trayplantje. Druk de aarde licht aan en geef nogmaals water. Zet de planten op de werkbank op een zo licht mogelijke plek.

Geef spaarzaam water tot ze hard beginnen te groeien. Bedek ze in een koude kas met vliesdoek als er vorst wordt verwacht.

Je kunt zaailingen verspenen zodra ze hun eerste paar echte blaadjes hebben.

Verplant zaailingen

Verspeen zaailingen die je vorige maand gezaaid hebt naar grond waar meer voeding in zit. Uien voor de moestuin zullen nu klaar zijn om te verspenen, evenals vaste planten zoals meisjesogen (*Coreopsis*),

rudbeckia en schildpadbloem (*Penstemon*).

Vul potten of bakken met een mix van turfvrrije, universele potgrond en grond met toegevoegde compost. Prik gaten in de grond om

de wortels in te laten zakken. Til de zaailingen met een plantboor uit hun potjes en houd ze voorzichtig aan hun blaadjes vast. Laat ze in de gaten zakken en druk aan. Geef water en zet ze op een lichte plek.

**20
MINUTEN
OVER**

Graaf wat aardbeien uit de tuin op en zet ze in potten in de kas – wie weet kun je al voor de zomer genieten van de heerlijke vruchten. Plant ze in voedingsrijke potgrond of gelijke delen turfvrrije, universele potgrond en tuingrond. Zet de planten 20 cm uit elkaar en geef ze na het planten ruim water.

Check stekken op ongezond blad

Verwijder blaadjes aan stekken die vlekken hebben of verwelken, voordat schimmels een kans krijgen. Snij ze met een scherp mesje af als je ze niet makkelijk los kunt trekken. Doe dit wekelijks om de stekken gezond te houden. Meestal zijn het de onderste blaadjes die in de winter verwelken. Die zijn niet meer nodig als de stek eenmaal wortelt, dus het kan voor de stek geen kwaad om ze weg te halen.

Zet bij zacht weer ramen open om je stekken frisse lucht te geven, zodat ze minder snel ziek worden. Ze zet op een goed verlichte werkbank zodra ze wortels hebben.

Zwarte blaadjes wijzen meestal op slechte drainage.

STAP VOOR STAP

Geef fruit in potten verse aarde

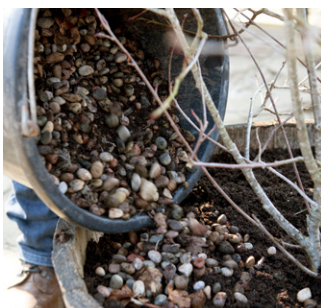
Geef fruitbomen en -struiken in potten een oppepper door de bovenlaag van oude potgrond te vervangen door nieuwe – die bevat belangrijke voedingsstoffen en heeft een betere structuur die meer vocht vasthoudt en niet zo snel uitdroogt.

1 Maak met een vork de bovenste 5-8 cm grond los zonder de wortels te beschadigen en verwijder het.

2 Voeg de verse potgrond toe en druk die met gespreide vingertoppen aan rond de wortels.

3 Geef ruim water en bedek de grond met een laagje kiezels. Dit houdt vocht vast en onderdrukt onkruidgroei.

Geniet van je laatste winterspruiten en bereid de grond dan voor op het voorjaar.

Oogst je laatste spruiten

Oogst de laatste spruitjes door ze netjes van de stengel te breken. Sommige zijn misschien iets geopend – dat gebeurt vaak op losse, open grond – maar ze zijn nog steeds de moeite waard en

smaken prima. Oogst ook de bovenste rozet van bladeren en kook die als boerenkool.

Haal dan het bed leeg en bewerk de grond voor, zodat je er over een paar weken in kunt

planten of zaaien. De taaie, oude stengels kun je composteren, maar maak er eerst kleine stukjes van met een snoei- of takkenschaar. Meng ze dan door de hoop, zodat ze sneller composteren.

Graaf je aardperen op

Haal overgebleven aardpeerknollen uit de grond voordat ze uitlopen. Deze knolgewassen lijken een beetje op aardappels, maar zijn erg winterhard. Je kunt ze dus de hele winter oogsten. Ze maken in de lente makkelijk nieuwe uitlopers, dus haal ze nu uit de grond om ze in toom te houden. Zelfs uit kleine achtergebleven stukken groeien nieuwe planten. Ga dus voor de zekerheid nadat je ze hebt uitgegraven nog eens met een vork door de aarde.

De aardpeer is een hongerig gewas dat de bodem uitput, dus breng een dikke laag compost of bladaarde aan. Dat verbetert de bodem, zodat die klaar is voor het volgende gewas.

Oogst al je aardpeerknollen en plant alleen de beste weer uit.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; TIM SANDALL

Oogst verse rozemarijn

Knip wat verse takjes rozemarijn voor in de keuken. De nieuwste scheuten zijn het lekkerst en als je de topjes in het vroege voorjaar afknijpt, blijft de plant ook het gezondst.

De plant loopt in het voorjaar beter uit vanuit het jongste hout dan vanuit het oudere hout onderaan de plant. Als je in het oude hout moet snoeien om je rozemarijn een betere vorm te geven, wacht dan tot midzomer: dan loopt de plant makkelijk weer uit.

Je kunt van de groenblijvende rozemarijn het hele jaar blijven oogsten.

Checklist

- ☐ Je kunt nog heesters en bomen met kale wortel planten.
- ☐ Warm grond op door het te bedekken met vliesdoek, zodat je vroeg kunt zaaien.
- ☐ Snoei herfstframbozen terug tot de grond.
- ☐ Zaai tuinbonen in potten onder stolpen.
- ☐ Verwijder onkruid uit potten met kruiden en bedek de grond met een laagje grind.
- ☐ Voltooi de wintersnoei van fruitbomen.
- ☐ Strooi kaliumrijke mestkorrels rond de voet van fruitstruiken.

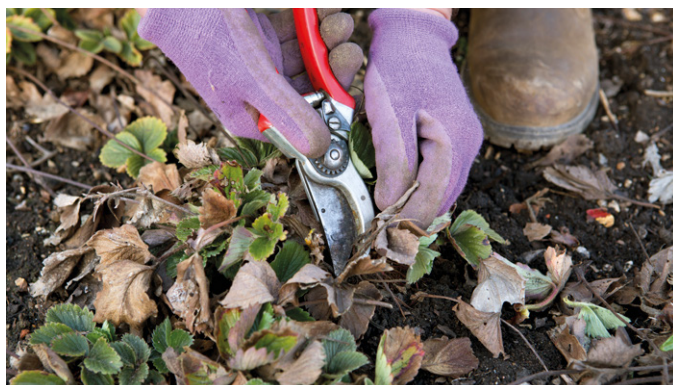
Bedek je groentebedden met een laag verteerde compost.

Bewerk je bodem voor

Breng een laag compost of goed verteerde stalmest aan op grond waar je dit jaar hongerige gewassen (zoals aardappelen, erwten en bonen) wilt kweken. Breng je de compost liever aan bij de wortels, spit hem dan een steek diep door de grond of maak geulen voor de gewassen en meng de compost door de bodem voor je de geul weer opvult met aarde. De

compost geeft zware grond een betere structuur en helpt hem eerder op te warmen, terwijl het bij erg doorlatende, zanderige grond meer water vasthoudt.

Ga als het droog genoeg is met een hark door de grond, zodat grote kluiten verkrumelen. Streef naar een fijne, kruimelige bovenlaag die geschikt is om volgende maand in te zaaien.

Knip oude blaadjes van aardbeienplanten en verwijder onkruid.

Maak je aardbeienbed netjes

Bereid je aardbeienbed voor op de oogst van dit jaar. Haal bij elke plant de dode blaadjes weg, want de plant zal al gauw vanuit het hart uitlopen. Verwijder dan onkruid met een schepje. Haal ook sterke

uitlopers weg (die om ruimte zullen concurreren met de oudere planten) en vul er gaten mee op of maak het bed groter. Strooi universele mestkorrels rond de planten om de nieuwe groei te ondersteunen.

Plant rabarber

Kies een grote, zonnige plek om permanent rabarber te planten. Elke plant heeft minstens een vierkante meter nodig. Rabarber houdt tijdens de groei van veel vocht, maar als de bodem verzadigd is in de winter, de rustperiode, kan hij gaan rotten. Kies dus een goed afwaterende plek. Voeg royaal goed verteerde stalmest toe, graaf een gat en geef water. Plant de rabarber zo, dat de bovenkant van de wortelstok blootligt. Druk de grond aan, geef ruim water en breng een mulch aan rond de plant, maar houd het topje vrij.

Plant je rabarber met de hoofdknop net boven de grond.

**10
MINUTEN
OVER**

Maak je rijen zomerframbozen netjes. Bind alle jonge stengels die vorig jaar gegroeid zijn vast aan de horizontale steundraden. Daaraan zal de oogst van deze zomer groeien. Snoei de stengels die het afgelopen jaar vrucht hebben gedragen terug tot de grond.

Snoei wilde scheuten weg

Kijk of je egaal groene uitlopers ziet aan wintergroene bontbladige planten. Dit worden wilde scheuten genoemd en sommige heesters – zoals olijfwilg, kardinaalsmuts, Australische laurier en liguster – hebben daar vaker last van dan andere.

De enige oplossing is de groene scheuten met een snoeischaar weg te halen voor ze de plant overnemen. Wilde scheuten zijn vaak sterker dan de bonte doordat ze meer bladgroen hebben, dat gebruikt wordt voor de groei.

**Haal wilde scheuten weg voor-
dat ze de plant overnemen.**

**Snoei klimop zo,
dat er niet te
veel over de
muur of
schutting hangt.**

Snoei te groot geworden klimop terug

Trek de uitlopers van klimop los en snoei de takken die te groot zijn geworden of op weg zijn naar de tuin van de burens terug. Als je klimop niet in toom houdt, kan hij

andere planten overwoekeren, bomen in groeien of een oud hek onder zijn gewicht laten bezwijken. Maar laat hem wel groeien, want zijn winterbessen zijn belangrijk

voedsel voor vogels. Klimop is ook een favoriet bij winterkoninkjes en roodborstjes die binnenkort gaan nestelen, dus laat genoeg over om de vogels beschutting te bieden.

**Zaai nu prei
zodat je later
dit jaar meer
kans hebt op
een
overvloedige
oogst.**

Zaai deze maand prei

Preizaad is een van de eerste zaden om te zaaien, omdat het een lang groeiseizoen nodig heeft om tot grote planten uit te groeien.

Vul een 15 cm diepe pot met turfrijke potgrond. Druk de grond zachtjes aan tot 2 cm vanaf de bovenkant. Zaai het zaad gelijkmatig op het oppervlak en bedek het met een dun laagje gezeefde potgrond. Zet de pot op een schotel met water en laat de grond het water absorberen tot het oppervlak vochtig is. Gooi overtollig water weg en zet de pot binnen op een zonnige vensterbank of in een onverwarmde kas in een elektrische kweekbak.

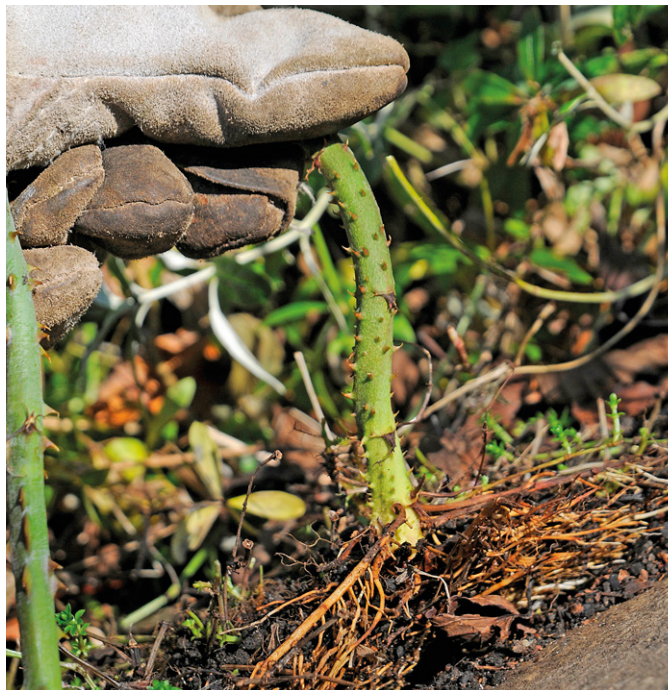
Checklist

- ☐ Laat zakken natte potgrond binnen drogen tot je erin kunt zaaien.
- ☐ Check of kamerplanten water nodig hebben en veeg stof van hun bladeren.
- ☐ Bestel bomen en heesters met kale wortel voordat het rustseizoen eindigt.
- ☐ Snoei door schimmel aangetast blad van helleborussen weg.
- ☐ Zorg als het vriest voor vogelvoer.

Pak bramen stevig aan

Graaf bramenwortels nu uit, voordat ze in het voorjaar hard gaan groeien en nu je ze nog kunt aanpakken zonder opkomende planten in de buurt te beschadigen. Als je een stengel ziet die door een heester groeit, volg die dan helemaal tot op de grond: hij kan bovenaan wortels hebben gemaakt om zich de vruchtbare grond in te wurmen.

Haal de wortel zo goed mogelijk weg. Als je hem moet afknippen, wees er dan op voorbereid dat je de uitlopers de hele zomer regelmatig opnieuw moet snoeien om hem binnen de perken te houden.

Pak stekelige bramenstengels aan met dikke handschoenen.

Siergrassen in potten staan mooi in lege borders.

Maak een pot met mooi blad

Zet wat groenblijvende vaste planten, zoals deze *Acorus* of een paar siergrassen, in potten om je tuin alvast op te fleuren voordat andere planten uitlopen.

Een pot vol groenblijvende kruiden zoals rozemarijn, salie en tijm is ook nog eens handig bij het

koken. Bedenk hoe je de planten zo kunt schikken dat je het beste effect krijgt. Geef planten voor je ze uit hun pot haalt een dompelbad en zet ze dan in hun nieuwe pot met turfrijke potgrond. Druk de grond aan en zorg dat de wortelkruit helemaal bedekt is.

Checklist

- ☐ Maai het gazon als het gras lang wordt en de grond droog is.
- ☐ Kop viooltjes en primula's om ze langer te laten bloeien.
- ☐ Voorkom dat de vijver bevriest door er een zachte bal in te leggen.
- ☐ Haal bij vaste planten doorweekte stengels en gele blaadjes weg.
- ☐ Snoei hazelaars om meer kleurrijke nieuwe stengels te krijgen.

TIP

Blijf je composthoop keren, zodat wat bovenop ligt in het midden terecht komt. Geef water als de hoop is uitgedroogd en bedek hem om de temperatuur te laten stijgen.

STAP VOOR STAP

Leg een nieuwe border aan

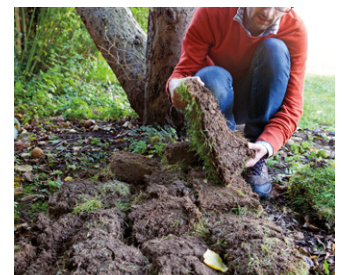
Kies een droge dag om graszoden te verwijderen, zodat je de grond kunt klaar maken voor een nieuwe border of om een bestaande border te verbreden. Verbeter de grond door er voor het planten 5 cm compost op te leggen. Maak de grond los met een spitvork als je de drainage moet verbeteren.

1 Markeer het stuk grond met bamboestokken, krijtspray, touw of een tuinslang. Maak een verticale snede langs de lijnen.

2 Schep met een spade of een graskantsteker stukken gras uit de grond, maar laat zoveel mogelijk aarde achter.

3 Stapel de zoden met de gras-kant omlaag op elkaar en bedek ze. Over een jaar zullen ze zijn vergaan tot vruchtbare leem.

STAP VOOR STAP Plant een haag voor tuindieren

1

2

3

4

Plant een gemengde haag voor tuindieren met behulp van jonge, houtige zaailingen, die rijshout of wiepen worden genoemd. Die zijn 90-120 cm lang en worden in de winter in bundels verkocht, als planten in rust zijn. Planten met kale wortel verliezen snel vocht, dus kuil de wortels in als je ze niet meteen in de grond kunt zetten.

1 Zet de wortels van wiepen met kale wortel een uur of twee in een emmer water, zodat ze genoeg vocht opnemen. Dit helpt bij de eerste wortelgroei als ze eenmaal geplant zijn.

2 Zet de planten 40-50 cm uit elkaar in een geul. Zorg dat je de soorten goed mengt, zodat de haag straks een willekeurig patroon van verschillende bladeren, bloemen en vruchten krijgt.

3 Vul de geul op met de aarde die je hebt weggescheept om de geul te maken en druk die tijdens het opvullen aan. Door de grond terug te leggen, zonder extra mest of potgrond, help je de wortels zich te verspreiden.

4 Houd de stengels rechtop en druk de grond aan met je voet. Zorg dat de grond niet boven het punt uitkomt waar de wortels overgaan in de houtige stengel, anders rot die weg onder het oppervlak en sterft de plant.

20
MINUTEN
OVER

De lente moet nog beginnen, maar het is toch handig om nu alvast steunen te plaatsen voordat je planten te veel zijn uitgelopen. Dat geldt zeker voor hoge, fragiele planten die snel omvallen. Duw de steunen in de grond rond deze planten zodra je hun uitlopers uit de bodem ziet komen.

Mulch rotsplanten met steentjes

Verwijder dode blaadjes en oude stengels van rotsplanten en winterharde vetplanten in potten. Check op onkruidzaailingen en trek die uit. Zit er weinig potgrond in de pot, voeg dan goed doorlatende, turf-vrije, universele potgrond toe.

Deze planten groeien van nature in rotsachtige grond met weinig voedingsstoffen, dus ze kunnen met weinig toe. Strooi een laagje steentjes bovenop en verspreid ze tussen de planten, tot aan hun wortelhals, om die te beschermen tegen vocht.

Een laag steentjes oogt mooi en zorgt dat houdt het blad schoon.

Volgende maand

- ☐ Neem stengelstekken van je favoriete borderplanten.
- ☐ Vul gaten op met overblijvende vaste planten.
- ☐ Bemest fruitheesters voor een betere oogst.
- ☐ Plant pootuien.

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

[www.gardenersworldmagazine.nl/
contact](http://www.gardenersworldmagazine.nl/contact)

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Telefoon

We zijn er maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.
+31 (0)24-2027 827

E-mail

Stel je vraag per e-mail aan een van onze service medewerkers.
[klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl](mailto:klantenservice@gardenersworldmagazine.nl)

ABONNEMENTSINFORMATIE Gardeners' World kost € 6,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 72,50 en in België € 75,50 (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

BBC

Gardeners' World

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Brand Manager Anne Wieggers

Redactie Iona van den Dries,
Jos Heijmans en Helga Kluiters

Met medewerking van Berthe Bogers,
Milly Born, Marieke van der Eerden, Jaap Molenaar
(De Bijenstichting), Stichting NL Bloeit!, Rogier van
Vugt, Julie Deman & Michiel Demey (De Verwildering)
en redactie Gardeners' World UK

Art Direction Nick Groenewold

Vormgeving Mylène Nales, Tom Gerrits,
Lisanne Cobussen, Susan Gerbrands-Derksen,
Ferry Dorresteyn en Ellen Willemsen

Sales Gavin Woesthoff +31 (0)6 20509854
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing Anouk Tolboom +31 (0)24 2404595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie? redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl of het
onderstaande adres o.v.v. redactie Gardeners' World
Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

F&L Media

COPYRIGHT Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vernieuwvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World
Managing Director - Catriona Bolger
Head of Content - Kevin Smith

Immediate Media Co Ltd
Chairman - Martin Weiss
CEO - Tom Bureau
Director of International Licensing and
Syndication - Tim Hudson
International Partners Manager -
Molly Hope-Seton

BBC Studios, UK Publishing
Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and
Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products -
Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

februari Groeigids

Er is genoeg dat je nu kunt zaaien en planten om het hele jaar door te oogsten.

Binnen zaaien Buiten planten/zaaien Oogsten

De beste keuzes voor februari		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Broccoli (spruit) Smakelijke en voedzame broccoli biedt kankerbeschermende eigenschappen en vitamine C, foliumzuur en bètacaroteen.												
		Tips Plant in vruchtbare grond en pluk regelmatig om nieuwe scheuten te stimuleren, voor een maandenlange oogst. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen											
	Cichorei Rijk aan de fytochemische stof kaempferol, die het risico op chronische ziekten, waaronder kanker, kan verminderen.												
		Tips Cichorei verdraagt lichte schaduw, maar groeit het best op een open, zonnige plek met vrij afwaterende grond. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 23 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen											
	Knoflook Houdt het hart gezond en helpt bij diabetes en kanker. Plet knoflook liever dan dat je het fijnhakt voor een optimaal effect.												
		Tips Als je zware grond hebt die in februari nog erg nat is, plant je de knoflook eerst in potten om later in de lente buiten uit te planten. Plant ↓ 2,5-8 cm diep Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen											
	Kool Ontstekingsremmend en boordevol plantaardige stoffen, waaronder flavonoiden en anthocyanen. Probeer innemen of fermenteren.												
		Tips Je kunt kool het beste binnenshuis zaaien en daarna als stevige jonge zaailingen uitplanten op een zonnige plek. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 38 cm uit elkaar ↗ 38 cm tussen rijen											
	Kweeperen Boordevol voedingsvezels, vitamine C en B6, koper, ijzer, kalium en magnesium. Je eet ze niet rauw, maar als jam of gelei.												
		Tips Ondersteun jonge bomen de eerste twee jaar na het planten. Dun bij gevestigde bomen de oudere takken uit voor groter fruit. Plant ↓ zelfde hoogte als bij de kweker Afstand ↔ 5 m uit elkaar											
	Selderij Levert fytochemicaliën en voedingsstoffen die het hart, de leverfunctie en de bloedsuikerspiegel gezond houden. Eet rauw of gekookt.												
		Tips Bescherm vroege zaailingen met vliesdoek tegen de kou. Geef planten regelmatig water. Zaai ↓ op het oppervlak (zaadjes hebben licht nodig) Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen											
	Sla Levert immuunondersteunend bètacaroteen en vitamine C en E. Niet alleen voor salades: eet het eens warm, gesmoord met doperwten.												
		Tips Zaai om de paar weken kleine partijtjes voor een continue oogst. Bescherm zaailingen tegen slakken. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 23 cm tussen rijen											
	Sjalotten Vol voedingsstoffen en beschermende bestanddelen die goed zijn voor de bloedsomloop en de gezondheid van het hart. Ze kunnen ook allergieën verlichten.												
		Tips Als het droog weer is, geef dan goed water na het planten van de sjalotten, zodat ze sneller beginnen te groeien. Plant ↓ met puntje net boven de grond Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen											
	Tomaten Lekker in salades, maar gekookt of gepureerd bevat hij meer lycopene, een fytonutriënt met eigenschappen die goed zijn voor het hart.												
		Tips Zaai binnen en verplaats de jonge plantjes naar een onverwarmde kas of naar buiten zodra er geen kans meer is op vorst. Zaai ↓ 0,5 cm diep Afstand ↔ 40 cm uit elkaar ↗ 80 cm tussen rijen											
	Uien Een nuttige bron van quercetine, een natuurlijk antihistaminicum en ontstekingsremmer. Roosteren, grillen, innemen of rauw door salades.												
		Tips Makkelijker te kweken uit plantuien (kleine bollen) dan uit zaden. Als je grote uien wilt, geef ze dan veel ruimte. Plant ↓ met puntje net boven de grond Afstand ↔ 5-10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen											

Volgende maand

Het maartnummer ligt vanaf **20 februari** in de winkel.

Monty's voorjaars-favorieten

Monty bereidt zich voor op het nieuwe seizoen en stelt 5 favoriete voorjaarsplanten voor.

Exclusief voor abonnees bij de maart-uitgave!

Biologische tomatenzaadjes Bartelly.

Neem vóór 5 februari een abonnement en ontvang de gratis zaadjes bij het maart-nummer.

www.gardenersworldmagazine.nl/abo

Zaai deze zomer een kleine wildebloemen-weide voor bestuivers.

Adam legt uit hoe je een gezond, smakelijk en uitgebalanceerd dieet kweekt.

Zo maak je voor elk seizoen een weelderige tuin in potten en bakken.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

Gardeners' World

MAGAZINE
SHOP

Bestel eenvoudig
de meest recente uitgave of
specials

Bestel via
gardenersworldmagazine.nl/webshop

Gardeners'
World magazine

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 • MATEN 1,8 - 4,8 M

GRATIS VERZENDING • 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel, G

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

4,9 ★★★★★

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

NEEM ZELF EEN KIJKJE!

Scan de QR-code om meer te weten te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl